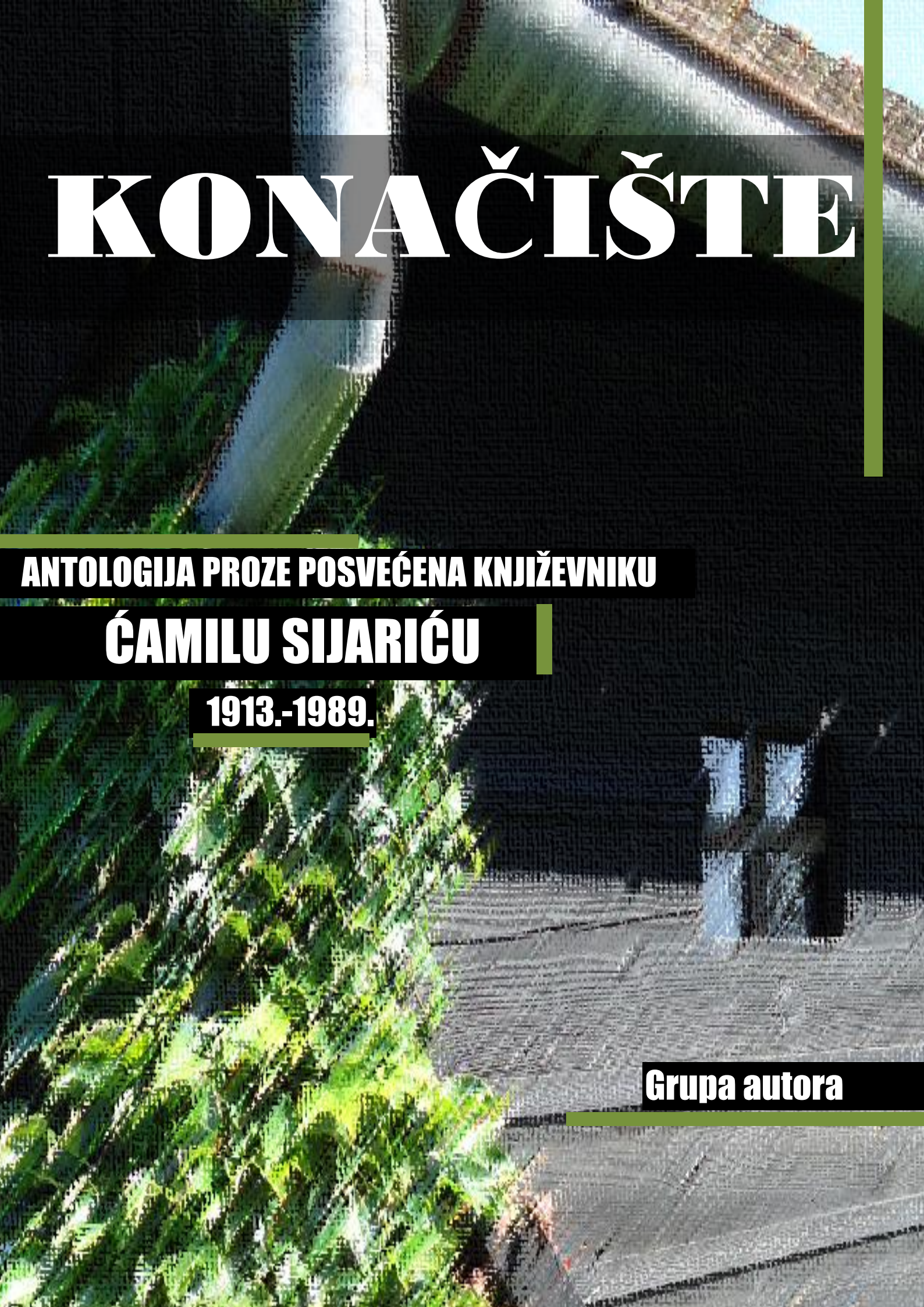

An aerial photograph of a forest landscape. A stream flows through the center, bordered by a road on the right. The forest is dense with green trees, and the water reflects the surrounding greenery. The title 'KONAČIŠTE' is overlaid in large white letters on a dark horizontal band.

KONAČIŠTE

ANTOLOGIJA PROZE POSVEĆENA KNJIŽEVNIKU

ĆAMILU SIJARIĆU

1913.-1989.

Grupa autora

Naziv
„KONAČIŠTE“

Nakladnik:
Sapphoart-časopis za poeziju

Autori:
Grupa autora

Urednici:
Zoran Hercigonja
Marija Juračić

Lektorica:
Marija Juračić

Ilustrator i grafički urednik:
Zoran Hercigonja

Digitalno izdanje

Varaždin, 2019.

ISBN 978-953-8200-15-1

1913.-1989.

KONAČIŠTE

ANTOLOGIJA PROZE
POSVEĆENA KNJIŽEVNIKU

ĆAMILU SIJARIĆU

ISBN 978-953-8200-15-1

Ćamil Sijarić

¹Ćamil Sijarić bošnjački je pisac, porijeklom iz Sandžaka. Rođen je 1913. godine u Šipovici kod Bijelog Polja. Još kao dječak ostao je bez oba roditelja. Osnovnu školu završio je u Godijevu kod Bijlog Polja, a onda pohađao vjersku školu Veliku medresu kralja Aleksandra. Zbog svojih političkih aktivnosti, iz te škole je istjeran, pa je školovanje završio u gimnaziji u Vranju. Nakon toga je studirao pravo u Beogradu, gdje je diplomirao 1940. godine.

Za vrijeme 2. svjetskog rata službovao je u Sarajevu, Mostaru, Banjoj Luci i Bosanskoj Gradišnici. Nakon rata bio je sekretar Suda narodne časti u Banjoj Luci. Bio je novinar lista Glas, a onda i dramaturg Narodnog pozorišta.

1947. preselio se u Sarajevo gdje je radio u listu Pregled, a onda i glavnom odboru Narodnog lista, te u listu Zadrugar. 1951. postaje dio literalne sekcije Radio Sarajeva. Bio je član Akademije nauka i umjetnosti BiH, te Crnogorske akademije nauka i umjetnosti.

U književnom stvaralaštvu bio je poznat po romanima u kojima je pisao o ljudima iz svoje regije. Među takvim djelima je i njegovo najpoznatije, roman "Bihorci", nazvan upravo po stanovnicima te regije.

Pisao je pripovijetke "Rum Bulja", "Naša snaha i momci", "Kuću kućom čine lastavice", "Putnici na putu", "Kad djevojka spava", "Zelen prsten na vodi"; romani "Bihorci", "Konak", "Mojkovačka bitka", "Carska vojska" i druge.

Sijarić je 1962. godine dobio nagradu Društva pisaca BiH, a 1980. Andrićevu nagradu. Njegova djela prevedena su na mnoge svjetske jezike.

Umro je 1989. godine u Sarajevu.

¹ izvor: <https://akos.ba/camil-sijaric-od-bijelog-polja-do-sarajeva/>

PREDGOVOR

Svi smo povezani. Naše individualne svijesti dijelovi su velikog Logosa koji pohranjuje misao svijeta, stvara epohe i biva naše ishodište i naš uvir. U ljudskom društvu taj duhovni emiter, pohranjen u čovjekovo stvaralaštvo, reflektira svoje signale iz najdublje prošlosti koje kanal otvorene čovjekove svijesti uvijek osluškuje i prima. Znao je to i Ćamil Sijarić, novinar, pjesnik, pripovjedač. Nije pristao na vlastitu smrtnost, vjerovao je u spoj dviju vremenskih dimenzija – onoga što je bilo i onoga što jest. Svi putujemo tim sudbinskim pravcem, ali suprotno vjerovanju, ne putujemo bez prtljage. Nosimo sobom sve što smo bili, sva sjećanja, naučene stvari, umjetnost u kojoj smo uživali, znanje koje smo sekli. I nije to naše prolaženje ono o kojem piše povijest. To je duhovno putovanje čovjeka koji se vraća kući, jer samo svijest drži život živim, a univerzum u skladu. Sijarić je pjevao:

Naidoh na napušten put kroz goru.
Izraslo po njemu granje, izrasle trave.

Naidoh na grob kraj puta –
na kamena dva, jedan iznad nogu,
drugi iznad glave.

I sad smo tu od putnika samo
nas dva.
Taj koji je nekad na putu zastao...
I ja.
Nastavih dalje tim napuštenim
putom kroz goru,
i sve mi se čini da više sam ne putujem,
da uz svoje, i njegove korake čujem.

Antologija „Konačište“ posvećena Ćamilu Sijariću nastala je upravo iz želje da povežemo sadašnje i prošlo, da se na ovoj čudesnoj stazi umjetničke riječi zadržimo u našem književnom konačištu, u zajedničkom stvaranju, mi i Ćamil, da prošlo privučemo k sebi, a sadašnje poklonimo njemu.

Kako bismo bez mnogo riječi predstavili Ćamila Sijarića, učinili ga dragim prijateljem, kraj svakog rada autora, koji je zastupljen u ovoj knjizi, zapisali smo neku Sijarićevu misao.*

Dok sam čitala prispjele radove, bila sam zadovoljna, kako raznolikošću tema, zanimljivošću sadržaja, plemenitošću misli, tako i načinom pisanja.

Mali problem predstavljali su različiti pravopisi naših autora. Naime, raspadom Jugoslavije mijenjali su se i pravopisi standardnog jezika naroda nastalih država, što smo u ovoj knjizi poštivali. Leksik nije predstavljao problem, dapače, doprinio je živosti i sočnosti teksta i u njega nismo inervenirali. I Sijarić me kucnuo po čelu pa rekao:

“Tamo gdje se teško živi lijepo se govori. To je neka ravnoteža. Ljudi u gradu slabije poznaju jezik sela, jezik bilja. Ja sam u prednosti. Znam da opišem kako izgleda, i kako miriše divizma. Ja i sad znam gdje koja trava raste u mojim Šipovicama, znam gdje ima djeteline sa četiri lista, znam šta je sporiš, a šta konjštrak. Znam boljke životinja, imena vjetrova i još puno toga. Zato je moj jezik sočan. Svaki lik govori svojim jezikom. Ljudi se i razlikuju po tome kako govore. I pisci, dabome.”

Sudite ovu knjigu po onome što ćete u njoj naći, a ja nalazim ono što nam je i Sijarić ostavio. Ljubav prema čovjeku, ljubav prema prirodi, ljubav prema književnoj riječi. Ljubav!

Marija Juračić

**Sijarićeve misli prikupljene su iz njegovih djela, a najviše iz intervjua „Tamo gdje se teško živi, lijepo se govori“ (Kod, Časopis za kulturu, književnost i nauku, broj 4, Podgorica 2013., str. 16-25*

Voda me mnogo zaokuplja. Valjda zbog toga što je čovjek s njom najbliži. Ona me podsjeća na život. Jedna rijeka, jedan čovjek, jedan život. Vode i ljudi odlaze, gube se, nestaju, protiču
(Ćamil Sijarić)

1913.-1989.

AUTORSKI RADOVI

ĆAMIL SIJARIĆ

✧ ANAMARIJA GALIĆ

Anamarija Galić rođena je 1986.g. u Zagrebu. Živi i radi u Klinča Selima, slikovitom mjestu pokraj Jastrebarskoga. Strast za poezijom obuzima je u srednjoškolskim danima kada profesor hrvatskoga jezika nesebično pomaže u razvoju njenog pisanja približavajući joj svjetska imena velikih književnika. Posebno je zavaljela Hermana Hessea, kojemu je posvetila i nekoliko pjesama.

U njezinoj poeziji lako se pronađu krhotine Roberta Frosta, Whitmana, ili pak poezije Sylvie Plath čija teška, sumorna atmosfera prevladava u djelima autorice.

Književnost je dio njenog svijeta, kojega ona oblikuje svojim stvaralačkim okom i kojega boji svojim bojama. Oduvijek ju je privlačila SF tematika, pogled u budućnost, ali i ona standardna pitanja koja si čovjek postavlja s filozofskog gledišta. Svjesna je činjenice da književnost danas nije toliko glasna kao nekada, ne zbog nedostatka kvalitete, već stoga što je na glasu kao nešto nezanimljivo, a u ponudi su razne distrakcije kojima mladi teško odolijevaju. Ipak piše. Zato što mora. Pisanje je njena kontemplacija, silazak u ponor duše gdje plamte sitni vatreni jezičci. Pisana riječ, kao oblak pun blagotvorne kiše, nadvija se nad njih u pokušaju da ih smiri.

POSLIJEPODNEVNA ISPOVIJEST

Slušam snimak znane mi i drage uvodne melodije one dobre, stare emisije "Crno bijelo u boji". Kad li nešto u meni žmirne i pregori.

„Opet plačeš!“ korim sama sebe. Zapravo, to tek moja nutrina cvili i oplakuje neke slike iz djetinjstva koje sam redom postavila u zlaćane okvire. Emocije me nerijetko savladaju u nepredvidljivim i neugodnim situacijama. To nije moj odabir. Kad bih mogla birati, bila bih stijena ogoljena i stoljetna. Neosvojiva. U tišini i dostojanstveno gradila bih svoju vapnenačko- porculansku caklinu. Govorila bih jedino s valima koji bi zapljuskivali moje slabine blažeći samoću u onim hladnim noćima punog Mjeseca kad plima nemilice grabi svu moju unutarnju snagu da bi je slomila te se potom izgubila na pučini ostavljajući za sobom голу pustoš, nasukanu na mrežastu melankoliju.

Zvuči strašno, hladno i osamljeno razmišljati tako. Pretpostavljam da moj zodijački znak škorpiona traži da se postavljam tako sebično i posesivno. Većina nas škorpija je takva, naoko škrta u pokazivanju emocija. Frigidna. Ta sterilnost, odbojnost prema pokazivanju osnovnih ljudskih osjećaja, proizlazi iz straha. Nesigurnosti. Površinski prikaz. Škorpion zapravo ima kvalitete visoke empatije spram drugog bića. Uglavnom, danas ponovno tugujem za onim minulim. Za onim što je bilo i više se neće ponoviti. Za svojom sestrom mekih uvojaka u polju kiselica. Nas dvije u vrtu na ljuljačkama. U vječitoj prepirci s roditeljima. Sve mi to nedostaje. Ah, biti dijete! U svojoj pamučnoj ljusci zaštićen od svijeta koji te baca na koljena. Koji melje mladenačke ideale.

Sad su te moje cipelice odrastanja izuvene i spremljene u ormar duše koji otvorim po potrebi. Kad se zaželim svježije doze emocija. To obično rađa pjesmu. I to onu dobru. Onu koju tetoviram pod vjeđe da znanovijek bude uz mene. U to ime još jednom puštam instrumental "Apache", koji mi kao bezvremenski projektor projicira sestrin dječji osmijeh.

- Dolazim, Antonija! Jer Njemačka je zemlja daleka.

*Sve je istorija. Svi smo dio prošlosti. I svi neminovno prolazni. Eto
zbog prolaznosti i nastaju djela.*
(Ćamil Sijarić)

✧ ANTONIJA ŽELJKA KAHLIK

Antonija Željka Kahlik rođena je u Slavoniji koja je ostala njezina velika inspiracija. Uglavnom se posvetila pisanju poezije pa su joj pjesme objavljene u nizu poetskih zbornika. Haiku pjesme su joj objavljene u časopisu “Iris” udruge za haiku poeziju, “Tri rijeke” iz Ivanić Grada, Haiku zbornik, Ludbreg, 2019. Uvrštena je u Antologiju hrvatskih haiku pjesnika 2008-2017. Izdala je i samostalne zbirke: *Sve je ljubav*, *Život sanjara*, *Pocjek*, *Rukopis*. Tkanica njezina stvaralaštva ni vremenom ne gubi svoju boju.

SAMO PTICE

Konačno je svanulo. Starica Tonka otvara vrata svog balkona i pozdravlja svoje pernate prijatelje, svoje ranojutarnje posjetitelje. Ptičice su jedini gosti koji će doći s njom čavrljati makar samo na trenutak. Staviti će ona koju koricu starog kruha na prozor jer prijatelje treba pogostiti. Cvrkutom će svojim uljepšati njene tišine, njenu tugu umanjiti i na kratko društvo praviti. Žvrgolje, ključaju korice kruha i kao da joj zahvaljuju svojim cvrkutanjem. U njenim se očima svako jutro zacakli poneka suza kada sjećanja odlutaju u mladost, u vrijeme dok je još lakonoga, kao na krilima, prolazila ulicama. Prolazi ona gotovo svako jutro istim putima, istim ulicama i danas, ali sada na krilima svojih pernatih prijatelja. Vrate oni njene misli u vrijeme kišnih dana kada se trčeći ispod stabala platana za čas našla pod krovom ove iste kuće, ovog istog doma. Vrate joj one sjećanja i na vruća ljeta lijenog hoda u sjeni platana.

Sva su njena sjećanja sada u krilima malih žvrgoljana koji po svoju mrvicu dolaze svakoga dana na njen balkon.

Danas je sama, gotovo zaboravljena. Bez poroda, bez roda svoga. Iako u kasnim godinama, još uvijek se nada da će netko nepoznat zakucati na njena vrata i donijeti koji trenutak uzbuđenja. Susjedi joj rijetko dolaze. Nemaju vremena za duge priče, a Tonka je prepuna i lijepim i manje lijepim životnim pričama. Malo koga danas, dok žurno ispisuju poruke na mobitel, zanima Tonkin život, njena sjećanja, njene priče. Ulica još spava, samo susjedova mačka lijeno se vuče uz rub. Vreba ona Tonkine ptice, ali pazi ona da im vrebačica ne dođe blizu. Još kratko će njeno jutro biti mirno jer budi se grad i novi krug započinje svoje kruženje. Užurbanost će pod ruku s bukom tramvaja učiniti od grada košnicu u kojoj nadvikivanje postaje način razgovora. Tada će Tonka pozdraviti svoje pernate prijatelje, zatvoriti prozor i čekati novo jutro.

KIŠA I NOVINE

Znala je da će padati. Slušala je prognozu dok se spremala za posao, a ipak je do zadnje sekunde prije polaska još pospremala po kuhinji. Nije voljela ostavljati šalicu, čašu, bilo što neoprano da cijeli dan stoji u sudoperu. Zadnja sekunda i izjurila je na ulicu žureći, gotovo trčeći prema autobusnoj stanici. Uхватила je autobus u posljednji tren, za malo pa bi zakasnila. A onda bi joj i tramvaj pobjegao kojega hvata odmah čim siđe s autobusa. Uopće joj nije jasno zašto sve to ponavlja svakoga dana? Ponovno je odlučila da će sutra krenuti minutu ranije. Tramvaji prepuni radnih ljudi umornih lica, već od jutra deprimiraju je i razmišlja kako bi bilo dobro kupiti neki mali, rabljeni automobil i priuštiti si bar malo komocije. Njihov je automobil uzeo bivši, kao da se to najnormalnije podrazumijeva. Nije se željela cjenkati oko bilo čega, glavno da se taj dio života završio. Istina neslavno, kako joj je otac prognozirao. Stan i namještaj joj nije mogao uzeti jer je to bilo njenih roditelja i stvarno im je bila zahvalna što su joj omogućili odvojen život i prije nego se udala. U tom razmišljanju nije primijetila muškarca koji je stajao u njenoj blizini i balansirao držeći se jednom rukom za rukohvat, a drugom, držeći novine, zadubljeno čitao. Nebo se sasvim prekrilo tamnim oblacima i prve kapi su krenule. Još dvije stanice i izići će iz tramvaja točno kada se kiša spusti. No da, znala je da će padati, znala je, ali ta njena zadnja minuta, juriš iz stana i kišobran je ostao u kutu do vrata. Lijepo se spustilo, izlazi van, no ne osjeća kišu na obrazima. Jedna je ruka uz njeno lice podigla novine iznad njene glave. Tiho je rekao da bi bila šteta da ta lijepa frizura pokisne. Zatečena, nije znala što da odgovori osim hvala i da je njen ured odmah preko ceste. „Tim bolje“, odgovorio je, „bar će novine izdržati. Kada su stigli pred njen ured, željela mu je platiti novine. Pristao je, ali tek nakon što završi radni dan. Oko šest, tu ispred ureda će je čekati.

*Sve je istorija. Svi smo dio prošlosti. I svi neminovno prolazni. Eto
zbog prolaznosti i nastaju djela.*
(Ćamil Sijarić)

✧ SLOBODANKA GRLJUŠIĆ

Slobodanka Grljušić rođena je 1953. godine u Jablanici. Odrasla je u Vojvodini, a živi i stvara u Podstrani. Pisanjem se bavi od ranog djetinjstva, a muze je ni danas ne napuštaju. Pjesme su joj objavljene u nekoliko zbornika poezije. Objavila je četiri knjige od kojih su tri knjige poezije i jedna lirske proze: *Dodiri*, *Krug*, *Vrijeme je za mene* i *Na dah*. Njezin način pisanja i razmišljanja je oblikom koncizan, esencijalan, a sadržinom bogat, uvijek uronjen u život. Svaka proživljena i nadahnuta riječ nalazi svoje mjesto u cjelini.

O KONJU I ČOVJEKU

Nakon dugog dana kod zlog gospodara sanja na nogama svoje divlje slobodno krdo na proplanku, sanja vjetar u svojoj grivi i repu. Jasno vidi živu sliku u sumraku zelenom i žutom na zalazu. Široko širi nozdrve, nemiran preispitujući onog drugog koji mu je tako blizu. A raspasanu ždrjebicu već izdaleka obojica osjećaju jednakom snagom kao i vodu gdje piju oni, pa čovjek. Čuje i osjeća vibriranje tla i hod.

Prepoznaje nepogrešivo strah čovjeka koji kroz vrlet kroči sam. Strahom glasno pjeva. Neka ga, neka pjeva.

Utone u san dublje, u svoj dio vrleti i bezgraničja, kopito mu nepogrešivo.

Mjeri zabranjeno, opasno pa neka ga i zovu divljim. Plemenitom, snažnom stavljaju orme i graničnike na oči, sputavaju i krate mu pogled. Kasno se oblikovala u pitanje moja znatiželja, kasno. Nešto se u meni sad tu skršilo, na nešto me drugo san njegov podsjetio. Odgovor je tu, u priči o konju i čovjeku. Jesam li ja to bila u njegovu snu ?

MISAO

/ Što se novcem ne može kupiti! /

Jedna misao nedomišljena, vrlo blizu mene kao stalna, kao trajna ne da mi mira, uporno me slijedi, ne želim je sa sobom, ne zovem je niti je trebam, sad manje no ikad.

Uzalud, ne posustaje, kotrlja se, ječi uporna u naumu, mrvli me. *Nemušti je svjedok moga ja, a ja je ne želim za svjedoka.* Dvoumim se dugo, čini mi se i predugo. Odmaknuti se, odcijepiti se od stvarnosti poput ivera od kore, od matice i kroz onu tanku, oštru, kratkotrajnu bol odvajanja prihvatiti zaborav.

Nimalo nije lako nositi uspomene začahurene kao svilene bube u misao o prošlom kao podsjetnik. Hodam sporo, hodam teško, ali hodam. Tu sam negdje na polovici nedogleda i opasno je, opasno je ovo što želim tu predaleko od iskona, a ni blizu kraja, umorom se hrani želja zaboraviti, odbaciti kao jedini mogući spas. Spoznaja o tom glasna kao prasak, kao bljesak, kao dvostruka opomena, a misao ništa manje uporna. S lakoćom bih je odbacila da je jabuka kao kad sam sita. Izrezala bih je kao da je nokat urastao u meso, kao nešto dosadno, uporno što smeta, nemilosrdna i bešćutna, a znam da nije ni jedno ni drugo. Možda

bih trebala preodjenuti je, umiti i posjesti nasuprot sebi da popričamo. Da joj moje pametno ponudim kao zamjenu za njezino nepametno ili obrnuto. Tko će znati što je pošteno kad u isto vrijeme tužim i presuđujem?

S osjećajem krivnje i kajanja zbog primisli mirim se, šutim i grlim misao siroticu kao majka udomiteljica i zaboravljam brzo i lako sebe majku -maćehu. Kako se mijenjam i kako ne znam točno što sam i ne znam točno što hoću ... ili samo neću da priznam stanje košmara u pozadini sive kuće, takva slaba pribjegavam onome što slabi rade; nasrćem na slabije od sebe, na vlastito, na moje, na misao. Na to moje vjerno što me prati da se u meni ugnijezdi kao u sigurno, da se zgrije, dok riječ ne ispili. Svojim da je hranim i osnažim za prvi let do drugog čovjeka i ako uspije, njezin je svijet.

Svi prkosi u meni prokuljaju nezadrživo kao kad sam u procjepu, još uvijek hodam i ona u meni staložena i mirna.

Opet odnekud misao nova kao stalna se javlja, ma nisam je zvala, nisam je trebala ... nekako sam puna, a ni novčića nisam dala...

Mnogo je na svijetu sličnih ljudi. I istih. Nijesam morao daleko. Cio svijet živi u Sandžaku, sa svim manama i vrlinama.
(Ćamil Sijarić)

✧ DARIJA MARKOVIĆ

Darija Marković, diplomirana pravica rođena je 1976. godine u Kotor-Varošu, BiH. Živi u Banjoj Luci. Njezina poezija i kratke priče nalaze se u brojnim zbornicima različitih izdavačkih kuća s područja Bosne i Hercegovine i Republike Srbije, te na više elektronskih portala za književnost i kulturu, kao i u književnim časopisima. Osvojila je treću nagradu za pjesmu na *UrBan Festu* u Ubu 2015. godine, drugu nagradu za priču na portalu *Lola* i nagradu za najljepšu ljubavnu pjesmu na XVI. natječaju *Kluba umjetničkih duša iz Mrkonjić Grada* 2017. godine. Uvrštena je u uži izbor za nagradu za najbolju kratku priču na natječaju časopisa *Književne vertikale* iz Beograda 2018. godine. Priče iz pera ove autorice sadržinu crpe iz stvarnog života, a blaga poetska obojanost čini ih živima i atmosferičnim.

MORAM NEKOME REĆI

U vrijeme kad je Beba stvarno bila beba, njeni roditelji su mrvili svoju mladost u njemačkim fabrikama, a nju je čuvala Mila. Razumljivo, ne sjeća se jasno tog perioda i ne zna kakvi usudi su lomili njenu dušu dok joj je čitala bajke. Ipak, osjeća ga u sebi i sad, kad zna i više nego što bi željela. O svojim roditeljima, Milinoj sudbini i njemačkim fabrikama.

Vrijeme izliže sve sem ljubavi, pa je i decenijama kasnije starija žena uvijek ispraćala mlađu rečenicom : “Ostani ista”.

Mila je rođena u zemlji mora i kamena, mnogo bliže kršu nego talasima. Zbog toga je cijelog života strepila od suše. Obavezno je zatvarala slavinu dok pere zube i govorila: “Treba čuvati vodu za one koji dolaze poslije nas”. Mnogo je riječi koje su njenim glasom urezane u Bebinu dušu, ipak najglasnije od svih odzvanjaju dvije, naizgled obične - pjegave banane.

Po rođenju zadužujemo pješčani sat smješten na tjemenu. Nevidljiv je očima sviklim na svakodnevicu. Ponekad osjećamo trnce, niz potiljak pa duž kičme, ili mravinjanje po dlanovima i tabanima. Tad curi pijesak. Kad krhko staklo ostane prazno, duša se seli. Sat se ne preokreće, bar ne za našeg znanja.

Posljednje večeri kad su se vidjele, kako to obično i biva, ne sluteći da ističu posljednja zrna njenog ovozemaljskog vremena, Mila je pričala kako joj je protekao dan. Išla je u market da kupi banane. Ali ne bilo kakve, moraju biti pjegave. Pročitala je u novinama kako pomažu protiv kašlja. Nije ih našla, pa je prodavačica na kasi uz osmijeh rekla: “ Jedna gospođa je bila brža, sve je pokupovala, ne čitate samo Vi. Kupite obične, dobiće pjege za dan, dva.”

Te noći kad je zazvonio telefon jednolični glas zauvijek je Bebi urezao u pamćenje sliku koju nije vidjela. Milu koja sjedi na stolici, s glavom položenom na ruke na stolu, kao da odmara.

Kao kap vode kad bešumno klizne, dragocjena, u gorski zdenac.

Kao travka kad požuti u jesen, bez glasa.

Bunovna od sna i tupa od jave, mogla je da misli samo o tome da li banane dozrijevaju i na onom svijetu.

Mnogo je pijeska od te noći otišlo u vjetar, ali svaki put kad joj žaskripi grlo ili nečiji hrapavi glas reže vazduh pored nje, sjeti se nedečekanih pjegica. “Moram nekome reći”, misli često u posljednje vrijeme, “Moram ispričati nekome kako su dobre za kašalj.”

Dok ide u svoju uobičajenu šetnju, iznenadni umor je zaustavlja kao udarac. Sjeda na prvu klupu. Proljetni zraci se probijaju kroz krošnje i šaraju po njenoj umornoj koži. Podiže pogled ka nebu i škiljeći kroz trepavice nazire Sunce. Treperavo i zlatno, poput prezrelih banana. Dok joj bol u grudima kida dah, koji je veže za ovaj svijet, osjeća da te pjege povrh oblaka liječe svaki bol. Od upaljenog grla do slomljenog srca. Pa i praznog pješčanika.

U kola hitne pomoći, kroz zvuke sirene i zveckanje instrumenata, priča o dvije žene koje su čule šapate duša zalijepila se pjegavim voćnim šećerom.

Na bolničkom prilazu tehničar gura krevet sa točkićima i na njemu klupko od guste sijede kose, žmirkavih očiju i preširoke odjeće koja miriše na bosiljak. U žurbi dobacuje kolegici :”Kako slatka bakica. Baš ću probati to s bananama.”

Tamo gdje se teško živi lijepo se govori. To je neka ravnoteža. Ljudi u gradu slabije poznaju jezik sela, jezik bilja. Ja sam u prednosti. Znam da opišem kako izgleda, i kako miriše divizma. Ja i sad znam gdje koja trava raste u mojim Šipovicama, znam gdje ima djeteline sa četiri lista, znam šta je sporiš, a šta konjstrak. Znam boljke životinja, imena vjetrova i još puno toga. Zato je moj jezik sočan. Svaki lik govori svojim jezikom. Ljudi se i razlikuju po tome kako govore. I pisci, dabome.
(Ćamil Sijarić)

✧ DINA BAVČIĆ

Dina Bavčić grad u kojem živi naziva najljepšim gradom istočne Bosne na obalama rijeke Drine. Po vokaciji je pjesnikinja, ali se ogledala i u prozi. Pjesme su joj uvrštene u više poetskih zbornika, a neke su nagrađene.

Pjesma *Princ i morska pjena* osvojila je Zlatno Planjaxovo pero za 2018. godinu, a na natječaju „Preporod - Srebrenik“ za 2018. godinu nagrađena je njena pjesma *Sabah*. Na natječaju Bajramska želja - najljepše Bajramske pjesme - Musa Ćazim Ćatić, 2019. osvaja 1. mjesto, a priča *Okus zrelih kupina* ulazi u uži izbor.

Samostalno je objavila dvije knjige poezije: *Dnevnik jedne ljubavi* i *Sjećanja u nijansama ljubičaste*. Svoj životni poziv posvetila je medicini, a stvaralaštvo poeziji, čiji se dah snažno osjeća i u prozi autorice, ali ne zamagljuje jasnoću i senzibilitet opisa. Književnost je za autoricu sastavni dio života, spoj ljubavi, mašte, istine i drugih subjektivnih stanja, mogućnost iskazivanja osjećaja, osobnih zapažanja i stanja duše drugima, koji žele razumjeti. Njezine su teme sudbine običnih ljudi, onih koje srećemo na ulici, poslu, u kazalištu, koji žive pored nas. Zato su njene priče životne, nose u sebi realnost mnogih sudbina, čak i onda kada su izmišljene.

KOLIJEVKA U ŠUMI

„Mama, mama“, ciknu moja trogodišnja kćerka. Refleksno okrenuh glavu i vidjeh oronulu staricu kako joj se unosi u lice i drhturavim prstima dotiče mehke, svijetle kovrdže moje djevojčice. Čujem da nešto šapuće dok moja kćerka netremice gleda u mom pravcu iščekujući da je podignem u naručje. Jedva prepoznajem Esmu i to samo po očima. Ni nalik nije onoj ženi, koju sam davno srela i zapamtila za cijeli život. Njen pogled nikako nisam mogla izbrisati iz sjećanja. I sada je gotovo isti. Samo beznađežniji.

Umjesto da privijem svoje dijete, grlim nju. Iznenadena, naslanja svoj mokri obraz meni na nadlakticu. Peče me vrelina njenih suza i vraća više od dvadeset godina nazad.

Esmu sam prvi put vidjela u proljeće devedeset druge u sabirnom centru u šta je pretvorena gradska dvorana za izbjeglice kojima je grad bio preplavljen. Mi domaći smo se trudili da ih što više smjestimo u naše domove. Ja sam imala petnaest godina, a ona jedva dvadeset, kako mi kasnije reče. Šćušćurila se skromno obučena u samom ćošku pomoćne sale čvrsto držeći u naručju dva malena dječaćića oko čijih usana su se jasno nazirali tragovi maloprijašnjeg jela. Zaustavljam svog babu, s kojim sam došla pokazujući mu na mladu ženu s djecom. Prilazimo joj i kažemo da je želimo odvesti našoj kući, što ona odlučno odbija. Kaže da mora ostati u dvorani.

„Kako ćeš sa ta dva mahluka? Imaš li još koga sa sobom? Odakle si?“ počeo moj otac. Ona gotovo da ništa i ne odgovara. Sliježe ramenima. Uzdiše milujući djecu u krilu, a djeca ko djeca. Ne mogu mirovati na jednom mjestu. Otimaju se. Skupila je usne u jednu tanku crtu dok pogledom kruži po dvorani. Na nas jedva obraća pažnju. Dvorana bruji od mnoštva ljudi i dječije cike. Dozivaju se, ispituju jedni druge, prepričavaju doživljaje.

„Imaš li koga od rodbine u Goraždu?“ tiho je upitam, na šta ona samo odmahnu glavom.

„Hajde s nama. Djeci će bar biti udobnije. Ima i igračaka“, pokušavam je nagovoriti.

„Ne mogu. Doći će mi moj Ramiz, te me neće naći“, šapuće tiho.

Neka beba počinje da plače na šta se ona trže. Brzo ustade nepuštajući djecu te otrča u pravcu plača. Vraća se očiju punih suza teško dišući. Ponudim se da joj pričuvam djecu. Ne da ih od sebe. Vidim da je babo već našao drugu porodicu, koja hoće da krene s njim. Pitam je mogu li joj ikako pomoći. Samo odmahuje glavom dok pogledom istražuje prostoriju.

Vraćam se opet nekoliko sati kasnije u tu istu dvoranu noseći u rukama spremljen ručak i nešto naše odjeće. Kome god zatreba, bolje nek ima. Primjetih mladu ženu odmah s vrata, sjedi sa svojim blizancima na istom mjestu, te joj pridoh. K'o da joj je drago što sam došla.

„Možeš li mi čuvati stvari, samo da ih odvedem na ono mjesto? Doći će neko, pa more zauzeti još mjesta. Bolje da čuvam za Ramiza“, upita me držeći blizance za ruke.

„Naravno da mogu, ako želiš da ih ja odvedem“, ponudih se.

Odmahnu glavom, te ih blago povuče. Krenu ka izlazu iz pomoćne sale. Ostanem sjediti na njenom mjestu naslanjajući se na dvije kese, koje sam donijela. Još je više ljudi nego jutros što je bilo. Uglavnom žene sa djecom, te starije osobe. Na nekim se po onom kako su obučeni vidi, da su naprečac napuštali kućna ognjišta. Dok djeca trčkaraju oko zabrinutih majki, stariji se došaptavaju. Pogled mi pada na zavežljaj koji Esma ima sa sobom. Vidim na

vrhu stvarčice za bebu koje nikako ne odgovaraju njenim dječacima. Što li ih je ponijela? Primjećujem je da dolazi, te se pomjeram u stranu praveći im mjesto.

„Koliko im je?“ pitam, ne bi li počeli razgovarati.

„Sad u maju dvije“, odgovara ispitujući pogledom nova lica u dvorani.

„Jedva sam ih na tutu navikla. Sad ni tute nemam“, dodaje ne gledajući u mene.

„Potražiću ja u podrumu staru od svog brata. Njemu je sad sedam godina. Odavno mu ne treba“, obećavam vadeći iz kese još uvijek toplu supu i kašike.

Lomim hljeb na komade i pružam dječacima pitajući ih za imena. Jedan je Muriz, a drugi Eniz, dok je njeno ime Esma. Pita ih kašikom dok se ja u sebi jedem što nisam ponijela malu kašičicu. Gledam ih kako poput ptica otvaraju usta dok im majka ubacuje hranu.

Esma naglo skače i pritrčava skupini, koja je upravo ušla. Gledam je kako prilazi ženi koja u naručju drži bebu, zastaje na tren, te se opet skrušeno vraća. Primjećujem joj fleke na širokoj iznošenoj majici. Sigurno su od supe. Znam da sam ponijela i maminih stvari, koje će njoj odgovarati. Preturam po kesi te joj pružam. Zahvalno me gleda. Dječaci mi već slobodnije prilaze. Pitaju me imam li kamion. Kažem im da nemam, ali imam loptu. Radosno cijuču dok je vadim. Ponudim se da čuvam djecu dok se ona presvuče. Ispituje me pogledom par trenutaka, te pristaje. Nakon nekoliko minuta se vraća, te ćutke sjeda pored nas. Uzdiše.

„Bi li ti ostala još malo s njima, da napravim krug oko dvorane i u dvorani, neću li vidjeti nekog poznatog da ga za Ramiza upitam?“ molećivo me gleda.

„Šta misliš, da ih izvedem u park? Evo ga tu, odmah iza dvorane“, pokazujem prstom pravac.

„Ne znam možeš li s obojicom. Zijanćeri su to. Dok okom trepneš već je neki belaj bio. Nema to smire, samo trču“, zabrinuto odgovara.

„Imam mađeg brata. Do skoro sam trčala za njim. A imamo i loptu“, objašnjavam joj.

Odmahuje rukom dok ja vodim dječake kroz gužvu na aprilsko sunce. Ostajemo malo duže vani, dok ne počnu od umora oči zatvarati. Sjetim se da su previše mali, da oni još uvijek spavaju preko dana. Gdje li će sad zaspati - razmišljam dok prilazim Esmi, koja sjedi na svom mjestu okrenuta nam leđima. Vidim da joj se ramena tresu, a kad priđem blizu, čujem je i kako jeca. Djeca zbunjena pritrčavaju joj i kače joj se za ramena. Brzo briše oči. Dok se okreće vidim joj opet masne fleke na grudima. Vidjevši moj pogled prekršta ruke i obara pogled.

„Nisam nikog našla“, govori iako je ja ništa ne pitam.

Ništa nisam stigla reći kad počne opet grčevito plakati. I dječaci se poput pilića skupiše uz nju i plaču. Nekako nesvjesno ih grlim. Dječaci brzo od umora zaspashe na njenom krilu dok im prstima prelazi po kosi. Opčinjena sam njenim ogrubjelim rukama. Pitam je za godine. Čudno mi to, što je nešto više od četiri godine starija od mene. Ja živim u svijetu knjiga, maštam o fakultetu, a ona se nakon osnovne škole udala. Kaže da nikad nije ni mogla pomisliti da ide u srednju školu. Prvo, što bi joj škola bila u Višegradu, koji je daleko od njenog sela, a drugo k'o najstarije dijete morala je voditi domaćinstvo nakon prerane majčine smrti. Baš je bila u teretu, a onda nakon udaje upala još u veći belaj. Bliznadi je rodila sa sedamnaest godina, a Nizamu prije tri mjeseca. Zastaje trenutak, te opet plače. Od siline jecaja ne može doći do vazduha. U tom se začu plač bebe. Pažljivo ustaje spuštajući glavice svojih dječaka na presavijenu jaknu da posluži umjesto jastuka. Opet se vraća sva skrhana.

„Kakva sam ja majka, kad sam mogla vlastiti porod ostaviti?“ šapće sebi u njedra, ali dovoljno glasno da je čujem. Žao mi što ne znam ženu utješiti, što ne znam prave riječi izabrati, u stvari ne znam nikakve već ćutim poput mumije.

„Što li nam je dragi Allah leđa okrenuo? Čime smo se to ogriješili, pa da nas stigne ova kazna?“ nastavlja dalje između jecaja.

Hvatam je za ruku, ali ona ustuknu. Uze svoj zavežljaj sa stvarima, te stade prelagati. Gledam u isprane pamučne pelene, koje su nekad valjda bile bijele. Tu je i nešto garderobe za dječake. U već pretrpanu salu ulazi nova grupa ljudi. Opet razočarenje, nikog poznatog.

„Ja tebe do jutros nisam ni znala, a vidiš danas si mi najbliža. Ne znam ni gdje su mi sestre, brat i otac. Nema ni Ramiza, ni nikog od njegovih“, nabraja Esma kršeći prste.

„A gdje je Nizama?“ čujem sebe kako je pitam.

Gleda me nekoliko trenutaka ne progovarajući. Samo klima glavom i uzdiše:

„Prije dva dana upadoše dušmani u selo. Taman nekako iza podne, sukala ja pitu kad začu se pucnjava. Ramiz uleće u kuću, te zgrabi djecu sa spavanja. Ostavih ja pitu, uzeh par stvarčica, što se nađoše pri ruci i hljeb tek ispekla, te sa Nizamom u naručju krenuh za njim. Srećom ili nesrećom, više ne znam ni ja, kuća nam malo udaljena od sela, blizu šume. Puca na sve strane. Vriska, pomagnjavija. Pobjegosmo u šumu. Ramiz, k'o kad je odrast'o u selu svaki kamen zna. Kad dođesmo do nekog proplanka zastadosmo pored planinskog izvora. Gledam ja prema selu, a ono samo dim se diže. Ništa ne možeš prepoznati. Sjedimo tako i gledamo. Niko ništa ne progovara. I djeca k'o da znaju. Umirila se. Raskomadam onaj hljeb i dam svakom po komad. Napismo se vode. Kaže Ramiz, neka nas malo, možda još neko od naših dođe. Ja sam naučila da slušam. Nikog nema. Pade mrak. Kaže Ramiz da ide da vidi kud su ih odveli. Preklinjem ga djecom, da ne ide, da me ne ostavlja samu po noći u šumi. Nije mene strah šume, strah me šta će biti. Ali Ramiz me ne htjede poslušati. Šta ću, ostah sa tri mahluka. Smirujem djecu koliko mogu. Zaspashe. Nizam u ne odvajam od prsa. Skinuh šamiju s glave, te nekako napravih k'o bošču da je privežem uza se, da je lakše. Čujem glasove. Nekoliko ih. Meni nepoznati. Prođoh nekako viš proplanka neprimijećena. Gledam ih kako se teturaju, prepliću meni nerazumljive riječi, smiju se i fale su koliko su balija zaklali. Valjda me mrak i njihovo pijanstvo sačuvalo. Na kraju Allahova volja. Čekam ja Ramiza, a on ne dolazi. Ušuškam djecu nekako i k'o malo me prenese, kad opet čujem pjesmu: „*Hajde, ja ću prvi, da pijem turske krvi*“. Kad prodoše, zamaknem još više u šumu. Dočekam nekako jutro. Ramiza nema. Da idem za njim kud ću? Da ostanem, šta ću jesti? Nizama se unervozila, ni sisa joj više ne pomaže. Samo kenjka. Ako nas otkriju, svi smo gotovi. Nahranim je, presvučem u čiste pelene, dobro umotam i napravim k'o gnjezdo na drvetu, šta znam ima vukova i šumskih zvijeri, te je ostavim. Valjda će i Ramiz uskoro. Mora tudgore proći. A vratiću se i ja, samo da ovu dvojicu do svojih odvedem. Ostavljam mu jasne tragove. Krila sam se, malo hodala, ućutkivala djecu, opet razdijelila po komad hljeba i nastavljala dalje. Poslije nekog vremena udarim na još izbjeglica iz drugih sela.

Čula sam za njih iz priče. Znaju put kažu do slobodne teritorije. Krenem s njima stalno se okrećući neću li Ramiza ugledati sa Nizamom u naručju. Grudi mi pucaju, srce mi krvari, ali da bliznadi imam kome ostaviti, sad bih se vratila. Po dijete. Niko moj nije ovdje“, jedva izgovara kroz jecaje.

Opet samo ćutim. Šta da kažem? Sutradan sam i ja bila izbjeglica u nekom drugom gradu.

Danas, dvadeset i više godina kasnije, Esma praznog beznadežnog pogleda još uvijek čeka. Još uvijek zagleda svaku djevojčicu u gradu u kojem sam odrasla. I one mlađe, ali i one starije djevojčice. Oni koji ne znaju njenu sudbinu galame, tjeraju je, deru se i svašta joj govore. Zbog svih tih pogrdnih riječi ja je još samo jače stiskam u zagrljaj.

*Na nebu među zvijezdama Velika i/ Mala Kola./ Navezla su se iznad
moje kuće./ Spopade me želja da se u njima odvezem/ u bespuće..*

(Ćamil Sijarić)

✧ DENIS KOŽLJAN

Denis Kožljan, odgajateljica predškolske djece u mirovini, rođena je 1961. godine u Puli, gdje živi i stvara. Pisanjem se intenzivnije bavi od 2010. godine, a osim na standardu piše i na čakavskom dijalektu. U njenom opusu prevladava poezija, ali piše i prozu. Pjesme su joj objavljene u nizu zbornika, a objavila je i petnaestak samostalnih djela. Nagrađivana je više puta, a najdraža joj je nagrada osvojeno drugo mjeso na natječaju „Stjepan Kranjčić“ u Križevcima za monodramu "Znan ča me udržalo".

Denis Kožljan piše jer je pisanje ispunjava i omogućuje joj da na svoj način progovori tamo gdje inače ne bi mogla ili smjela. Svoje emocije, unutrašnja stanja, refleksije, ljubav prema čovjeku i kraju u kojem je rođena, utkala je u svoje stihove. Voli pisati jasno, jednostavno i čitko, tekstove u kojima se neće gubiti ono lijepo i nevino, koje će nasmijati ili rastužiti čitatelja, pogoditi njegovu osjetilnu točku i spojiti ga mišlju i osjećajem s autoricom. Posebno cijeni i voli dječju književnost i smatra je srcem književnosti koje nikada ne smije prestati kucati. Misli da se danas dječjoj književnosti poklanja premala pozornost i da su potrebni dječji pisci koji će nastaviti tradiciju hrvatske dječje književnosti.

JEDNO PULSKO JUTRO

drama

Lica:
Čistač
Prolaznica
Mladić
Penzioner
Mrtvac
Policajac
Liječnica
Vještak

Prizor prvi:

Nedavno uređeni pulski park. Rano jesensko jutro, vrijeme odlaska na posao. Vide se pročelja zgrada, Spomenik palim borcima iz vremena NOB-a i još desetak tek postavljenih statua gradskih heroja. Okolo pošljunčane staze, zeleno, nisko raslinje, nekoliko kamenih klupica, ali i teško, metalno sidro kao zaštitni znak pulske luke. Rivom prema samom parku dolazi čistač ulica, obučen u prepoznatljivo žutozeleno radno odijelo, gurajući ispred sebe kantu i pripadajući pribor i materijal za čišćenje. Mladi je to čovjek, a iako baš i nije uobičajno, na očima ima naočale okruglih, tamnih stakala. Ne može se raspoznati jesu li i one u sklopu zaštitnog odijela ili su možda neka njegova fora, odnosno, za zaštitu od sunca. Približava se sredini parka, baš kod glavnog spomenika, odlaže svoja kolica s kantom vrteći glavom u znak negodovanja.

ČISTAČ: Lele, pa šta je ovaj rusvajs jutros u gradu? Ko da je atomska pala. Za opalo lišće i ništa čudno, al' vidi kolko flaša, najlona, čikova. Ma jok, bre, pogledaj igle! Droge k'o u priči. (Saginje se i lijevom rukom, uvučenom u krute, radničke rukavice, podiže staklene pivske, ali i vinske boce, pa onda i plastične iz kojih se širi neugodna para nalik alkoholnim tvarima. Odnosi do kolica, sortira i vraća se nazad. U ruci mu sada metalna šipka, tkz „fatalist“, nastavlja po travi i šljunku kupiti papiriće).

ČISTAČ: Bemti vaku državu i nekulturnu raju!

(Mrmlja sebi u bradu žaleći se na masu otpada i smeća koje je ostalo valjda od prethodne noći. Prečicom u susret dolazi mladić (blijed u licu, pospan, zijelevajući, dok mu iz usta viri žvakača guma. Obraća se čistaču)

MLADIĆ: „Jutro, majstore! Ča je novega? Ča se rabijivate?

ČISTAČ: (Pokazajući rukama i dalje negoduje, podiže glas)

Ma je li to normalno, čovječe Božji? Što se u ovom gradu dešava? Poludelo i staro i mlado, a bogme i ovi naši glavni u gradu.

(Skida sunčane naočale, kao da mu se zavrtjelo u glavi pa mu više i nisu potrebne, stavlja ih u džep i nastavlja.)

ČISTAČ: Mladiću, koja je ovo pizdarija bila sinoć? Je li opet u Areni nešto ili se rulja ove balavurdije ponapijala i napravila kaos?

(Približava se spomeniku na čijem mramornom postolju jasno se ocrtavaju odstajali tragovi prolivenog crnog vina) Pa, šta je ovo, mili brate, kao da je tornado preleteo gradom?“

MLADIĆ: „Ma ni to, barba moj, niš novega. Bija je koncert Massima u Areni sinoć, ma nima to veze. (Okreće se i vrti u krug, više na jednoj nozi, sa smiješkom nastavlja.)

Kad nidan ne pensa na nas mlade. Mi nimamo kamo poj, zabaviti se, opustiti. (Spušta ton i kao sa žaljenjem tuži se čistaču,) Moj čovik, vero forši certi nimaju kulture pak škovace hitaju

pod noge. To njin ne dan za pravo. Pak to ča piju... Moraju kad su razočarani u sve. Ni dela, ni šoldi, ni viditi svitlih hipi u kratkin vrimenu.

ČISTAČ: (Pogledom šara preko parka i kontrolira je li sve počistio, očito da i nije razumio sve što mu je mladić govorio jer je ovaj to činio na dijalektu. Počela je sipiti i lagana kišica. Mladić je ubrzanim korakom nastavio dalje, a čistač je navukao kabanicu i vozeći kolica s kantom produžio svojim putem nastavljajući svoj monolog u znak protesta.

Prizor drugi

Čistač s kantom i kolicima staje na semaforu čekajući zeleno. Koristi stanku i uzima iz bijele plastične vrećice, a koja je zajedno s materijalom za čišćenje, našla mjesto na kolicima, svoj komadić očito starog kruha i vrlo malo neke blijede salame, napravi dva odgriza i vrati sendvič natrag u torbu. Upali se zeleno. Prijeđe pješački, zaustavlja kantu na pločniku tik uz Gradsku čitaonicu, uzima svoju metlu i u potezu s lijeva na desno skuplja masu otpalog lišća s drvoreda.

ČISTAČ: Eeee, živote moj? Što sam ti ja učinio da me tako prevariše? (Započinje svoj tko zna koji po redu monolog ovog trinaestog listopada, drugog petka u mjesecu.)

Hajde, živote, budi pošten i kaži: Ima li pravdeee na ovom svetu? Ima li ljudi pravih? Gde je nestala nekadašnja mladost? Ma sve se, bre, isparilo, nestalo, kao vlak u magli...(Popravlja kapuljaču kabanice jer kiša sve više ometa, kako prolaznike tako i njega da odradi svoj posao.)

Eto, i ovde milion čikova, papirića... A vid, vid i pacov crko! Tko će ga znati je l' od gladi i on, kad ni mi više nemamo što jesti, a kamo li i ovaj štetočinački smrdljivi svet! Jebem ti kulturu, vaspitanje. Ima li opće nekoga u tom bednom svetu ko može da napravi reda, da imamo leba, krov nad glavom? Ma jok!

(Odlazi po lopatu da ukloni uginulog štakora i rukavom kabanice briše znoj sa čela. Bit će da je to znoj neke druge vrste, a ne od vrućine, nastavlja gurati svoj alat u pravcu raskršća i obližnje pekare iz koje izlazi penzioner.)

PENZIONER: (Ima nekih preko sedamdesetak godina, omršavi, suhonjav, blijedog, izmučenog lica, izlazi iz pekare s polovinom kruha.)

Dobro jutro, šefe! (Pozdravlja čistača skidajući svoj sivi šešir.)

Ide li posao? Eh, samo nam je i ova kišurina trebala. Noćas oka sklopio nisam, od svjetla i jake glazbe u Areni, pa onda ova neotesana balavurdija, stvara cirkus. Pijanči, vrišti, histeriše se, samo da nije, nedaj Bože, gorega! (Stišće u šaci vrećicu s kruhom kao da ne želi da mu nekud pobjegne.)

ČISTAČ: (Nekako tugaljivo, pogledavajući desnu visoku cipelu od umjetne kože ili skaja, osjeti propuštanje i vlažnost čarape. Spopade ga neka čudna jeza.)

ČISTAČ: Moj burazeru, nemam pojma šta bih reko. Kome se imademo žaliti? Eto, imali smo biranje pre par meseci i izabrali. Samo, jebeš politiku, moj burazeru, kurva je ona, kurva. Šuti i šljakaj, to je parola, inače bi mogo nogom u guzicu! E, burazeru, tako ti je to kod nas. Eto, Evropa smo sad, jebena Evropa! (Odmahuje rukom kao da plaši komarca ostavljajući penzionera koji je ušao na autobusnoj stanici u bus na liniji za Vidikovac)

Prizor treći

Čistač je obavio većinu svog prijepodnevnog posla, još samo da očisti Korzo. A tu je svakog jutra gužva koju čine školarci prije odlaska na nastavu, zatim radnici koji na obližnjim kioscima kupuju novine, žvake i cigarete. A onda je tu i autobusno stajalište. Kino Valli, pa kafići gdje se opet pije kava, a i vjerojatno nešto jače. Otpalo lišće već je u tijeku noći učinilo nakupine, a sad je i kiša sve to učinila blatnjavim.

ČISTAČ: (Bacivši pogled od vrha prema dnu Korza, zapitao se:)

„Da mi je samo znati otkud početi? Svima se nešto žuri, nestrpljivi su svi i mladi i stari. Koje li predstave? Ko na pazaru.

(Nastavio je mrmljati. U jednom trenutku, kad je došao do natkrivene staklene čekaonice, odnosno stajališta, ostao je, ne iznenađen, već zaprepašten.)

ČISTAČ: Ljudi, zar ne vidite, ovde je mrtvo telo! (Pokušava promrdati mladića od nekih tridesetak godina za ramena. Nemalo je ostao zaprepašten.)

“Halo, ljudi, pa koliko vas ima, a ne vidite mrtvog čoveka!? Ma, mrtav je, mrtav, eno, sivo lice, izbodena ruka...Eto i igle na klupi! Sačuvaj me Bože! (Obraća se jednoj prolaznici koja je mobitelom vjerovatno surfala Internetom i nije obraćala pažnju na cijelu situaciju).

ČISTAČ: (Usplahireno i ne znajući pravo što da učini, obrati se prolaznici.) Hajde, ženo, pritisni taj vražji mobitel, pozovi miliciju, hitnu, hajde, požuri se! Narkoman, očito. Čovek hladan, a nitko da primeti!

PROLAZNICA: (Blijedo i ne previše s interesovanjem za ovu nemilu situaciju pozove Prvu pomoć i Policiju.)

PROLAZNICA: San hi zvala, vreda te dojt, baren su tako rekli. Pak smo tote jako blizu, sriča i Bog!

(U trenu se na mjestu nesretnog događaja skupila gomila, više zbog rугanja i znatiželje, što je čistača jako uzrujalo i iziritiralo.)

ČISTAČ: Pa kako da čovek, ne izgubi razum! Gde mi to živimo? Prolazi raja pored mrtvog tela i ne reaguje. Pa to je preko svih granica!

(Zvuk sirena i plavo svjetlo dalo je znak da su kola Hitne i policijski auto napokon stigli.)

POLICAJAC: (Oniži rastom, kratkih brkova, crnomanjast, izlazi iz auta i rastjeruje znatiželjnike obraćajući se čistaču.)

POLICAJAC: Prije koliko vremena otprilike ste pronašli ovo beživotno tijelo?

ČISTAČ: (Pogledavši na svoj sat, kojega je izvadio iz džepa)

Eto prije deset minuta, nije više!

POLICAJAC: (Vadi mali notes i kemijsku, uzima podatke od čistača)

Vaše ime i prezime, molim.

(Za to vrijeme liječnica je svojim aparatima na licu mjesta konstatirala smrt obraćajući se čistaču kao prvom očevicu.)

LIJEČNICA: Je li davao neke znakove života kad ste ga ugledali?

ČISTAČ: Ma kakvi, doktorko, bio je zelen, šta reći, mrtvac, telo tvrdo, ukočeno!

(U trenutku je vještak također zamolio čistača da odloži svoju kantu na kolicima ispod jednog stabla i pozvao ga u svoj službeni auto.)

INSPEKTOR: Gospodine Vaso, morate s nama kao očevidac! (Naredio je onako specifičnim tonom, a Vaso je uza svu nevolju i tugu, jer je tog trinaestog listopada ipak doživio šok, uspio potpuno tiho, gotovo šutke izustiti...)

ČISTAČ: Ajd, hvala Bogu da i mene netko prepozna po imenu... samo ne mislim da sam i neki gospodin!

Kraj

Ljudi su se razišli, svatko za svojim poslom, na klupi autobusnog stajališta ostao je samo trag jednog strašnog događaja.

Kad bi me samo htio san, pa da pobjegnem iz ove jave u kojoj mi pisanje ne ide; jer sve što napišem – to i izbrišem. Bivalo je često ovakvih noći kad mi je uzalud gorjela svijeća, pa više štete nego koristi.

(Ćamil Sijarić)

✧ GABRIJEL BARIŠIĆ

Gabrijel Barišić rođen je 1975. u Slavonskom Brodu gdje završava osnovnu i srednju Industrijsko - obrtničku školu te stječe zvanje automehaničara. Upisuje studij biologije i kemije na Pedagoškom fakultetu u Osijeku gdje i diplomira 1999. godine.

Od srednje škole se profilira kao pjesnik koji djeluje u nekoliko amaterskih udruga i sudjeluje na mnoštvu književnih manifestacija te osvaja i neke nagrade, pohvale i priznanja. Godine 2006. objelodanjuje knjigu poezije „Prvi glas naše nove opsjene“, a 2011. godine objavljuje drugu knjigu poezije „Nadomjestak za nevinost“.

Gabrijel Barišić voli umjetnost koja reagira na velike društvene promjene, na ratove, na snažne osjećaje literalnog kozmopolitizma. Zato je njegov emocionalni književni odabir Ezra Pound, utemeljitelj imagizma koji preferira konkretnu pjesničku sliku i jezičnu ekonomičnost po ugledu na haiku poeziju..

ZA SARAJEVO

Moj dom je Slavonski Brod, ali cio svijet odbacuje me poput kuglice u fliperu. Kada su me obrezali, dadoše mi Kur'an i da ga nikada ne stavim na pod. Kur'an kupljen u Bosni. Ali kojim jezikom ja uopće govorim? Da, zato me toliko odguruju. Iz Hrvatske u Bosnu, iz Bosne u Hrvatsku. Slušam Mozarta dok se vozim busom u Sarajevo. Ni to im neću priznati. Tamo na islamskim studijima. Mrzim što nemamo vlak kao nekad. Kao u mojim hrvatskim pokušajima...

Priznajem da sam potišten sad jer sam bio u Orašju za vikend i Danira me je razočarala. Oni jedu nečisto i ja ne mogu više s njom. A ja sam mislio dobiti namještenje u Sarajevu, ali samo zato što govorim hrvatski namijenili su mi da služim islamu u Hrvatskoj. Rođen sam u Slavonskom Brodu, ali odlučio sam, selim se u Sarajevo. Živjet ću svjetovan život, ali držeći se naših pravila. Valjda ću, s vremenom, govoriti kao domaći, živjeti kao domaći i da mi Sarajevo postane novi dom.

Sjedim na pravoj turskoj kafi otvorivši novine. Vidio sam kako preziru jedni druge. Jedni želeći tri jezika, a drugi jedan jezik. Željeli su rušiti tamo gdje ni rat još nije. Željeli su da ni ne gledamo jedni druge. Ali to nije kao ja, to je drukčije i... ja... ja to mrzim.

*Kako bubnjadžija mrtvima
u bubanj bije.
Tad kao da niko ni umro nije.
Tad razdaljina između njih pod
Zemljom i nas gore
Veća nije
Od dvije
Palice bubnjadžije.*

*Oni koji ne umiju da vole,
neka na Unu dođu –
i zavoljeće.
(Ćamil Sijarić)*

✧ GORDANA MAJDAK

Gordana Majdak je zagrebačka književnica koja je svoj književni talent uglavnom posvetila prozi. Na natječaju PS portala za najbolju kratku priču, njezina priča *Zaspala bih crveno* osvojila je prvo mjesto. Priča *Na prljavoj strani ulice* nominirana je za “ZiN” nagradu 2017. godine. Njena pjesma *Ugriz samoće* zapažena je na natječaju Hrvatskog sabora kulture 2019. Objavila je tri knjige: *Lauda požudi*, *Dodir obnaženih misli* (lirske proze), *Venerina muholovka* (roman).

Svojim djelom autorica istražuje kompleksan ljubavni odnos muškarca i žene u kojem je impuls erotike snažno naglašen, ali mu je izvor uvijek emocija ljubavi, stalna želja za obostranim pripadanjem.

Njezin je izričaj poseban, otvoren, a smjelu provokativnost u ravnoteži dobrog ukusa drži svojim izrazitim proznim lirizmom. Jedna je od onih književnica koje poštuju književnu riječ pa svoja djela stvara s posebnom pažnjom.

ZAPISANO KRVLJU

Mjesto na kojem sam željela skončati svoj mladi život prometno je i danas. Bio je to tramvajski kolosijek u zoni raskrižja Savske ceste, Jukićeve i Vodnikove ulice prije trideset godina. Apsolutno mi je bilo svejedno hoće li me smrskati zagrebački tramvaj ili jureći automobil iza ponoći kad bezglavo potrčim pod kotače. Bila sam spremna, vrebala sam u zasjedi svoju smrt. Nimalo veličanstvenu, ali opet jedinstvenu jer je više ne bih mogla ponoviti. Na to imaš samo jednom pravo u životu, samo jednom možeš si oduzeti život. Jedna čvrsto utemeljena odluka izazvana cijelim nizom životnih sranja kojima sam se u to vrijeme hranila, mogla je promijeniti niz događaja u narednim godinama do danas, do ovog trenutka kad osluškujem u gluhoj noći odzvanjanje udaraca o tastaturu i brundanje prastarog kalorifera u kuhinji ispod stola čija toplota grije moja stopala i maternicu oblivenu krvlju. Ipak, tu naoko čvrstu odluku poljuljalo je kruljenje u mom želucu i rasplinula se pri pomisli kako bi valjalo prije smrti napuniti ga, a ne umrijeti gladna. Dovoljno sam gladovala iz mjeseca u mjesec, jer je gotovo cijela očuhova plaća, mamina invalidska mirovina, dječji doplatak i socijalna pomoć ostajala ležati na stolu u kockarnici hotela *International* poput kurve razmaknutih bedara na kojoj se iživljavaju *mužjaci*. Mislim da je bilo sasvim dovoljno što je moja mladost upravo tamo izdahnula od gladi.

Blagotvorne misli osamnaestogodišnjakinje, dakle zov iz njenog trbuha, iz nutrine, okrenule su me i uputile prema Trešnjevci do Sokolgradske ulice i pekare koja je bila otvorena cijelu noć. Vjerojatno samo zbog mene. Svevišnji me, moguće, promatrao.

Trebalo je još samo poživjeti do tamo i nazad, ostvariti si tu posljednju želju. Miris sveže pečenog kruha i peciva, draškao mi je nosnice. Već pri prvom zagrizu toplog tijesta, ponovno sam promišljala o svojoj odluci.

Kad pojedem slanac, vratit ću se na raskrižje! - premještajući se s noge na nogu čekala sam noćni tramvaj. Kad je konačno dopузao, u njemu sam zaspala i odvezao me u tri pičke materine ... ili u život.

Život koji mi se događa već punih četrdeset i osam godina, nesuđeni moj oče. Iako nikada nisi bio dio tog života, osim ako uzmemo u obzir nepobitnu činjenicu da si ispraznio svoje testise u toploj unutrašnjosti moje majke, nazivam te ocem u ovo bezglasno doba noći sjedeći pogrbljena za kuhinjskim stolom. Presavijam se od bolova, od mučnine i potpunog, očitog ludila ili nagona za pisanjem, utiskujući ove riječi u bjelinu virtualnog papira. Zašto ti volim pisati pisma brojeći sve te silne godine u kojima te nije bilo na mojoj strani srca i u kojima nisam imala mogućnost uvući ti se ispod rebra?

Je li ovo samo još jedna patetična recenzija na proživljeno, neproživljeno; frustrirane, nikad od oca voljene djevojčice?

Je li ovo tek bezuspješan pokušaj da barem ovako komuniciram s tobom, zaustavim vrijeme, pljujem ti u neobrijano lice ili očajnički molim za mrvice tvoje pažnje i svijesti kako si iz sebe ispljunuo moj život?

Ti si sada tko zna gdje i vjerojatno hrčeš u toploj postelji ili podriguješ u snu nakon obilne večere i hektolitara piva. A ja vodim još jedan isprazan monolog i zamišljam što bi bilo da sam te noći umrla. Naravno, ne bi ništa bilo jer bi odavno od mene otale samo kosti, ali što bih sve propustila, kakvih bih se samo gadosti poštjednala koje mi je servirao goli život na prljavoj strani ulice, koliko toga bi ostalo neotkriveno i neopipljivo, a predivno. Moja smrt je tu večer bila odgođena. *Je li vrijedilo odgoditi je?* Je! Isključivo zbog moje djece. Mojih sinova koje ostavljam u nasljeđe, koje ti nikada nisi, niti ćeš upoznati.

Možeš li zamisliti u kakvu sam se ženu pretvorila, samo zato jer nisam željela umrijeti praznog želuca, ili sam ipak te noći bila beskrajno uplašena? Zamišljam da možeš iako znam da te boli kurac za mene, moju potrganu mladost, moj propali brak, moje nesavršeno majčinstvo. Ti i ja nikada nismo imali naše zajedničko vrijeme.

Iako danas nije upitna ta vremenska razdvojenost među nama, jer naučila sam stoički podnositi udarce tuge i bez očeve zaštite, naučila sam prihvatiti bez suvišnog cendranja kako život ponekad piša po meni, skida mi gaćice do gležnja i siluje me. Zakopala sam duboko u sebi sva zlostavljanja kojima sam bila podvrgnuta. *Jesam li?*

Sve i da mogu vratiti vrijeme, nekako se ne vidim u tvome krilu. Muškarac koji je bio u stanju zalupiti vratima napuštajući svoju djecu, zauvijek se otuđiti od njih, ne može biti moj otac. *Ne želim te takvog!*

I nakon trideset godina još uvijek, ponekad, prolazim tim raskrižjem i osjećam srce u grlu. Još uvijek kad grickam sol sa slanica, sjetim se te večeri. Preživjela sam sebe i mladenačku depresiju.

I vrijeme više nije pojam, jer danas znam da se moja budućnost događa upravo sada. Potpuno je nebitno gdje si ti i iz kojeg ćeš grma iskočiti jednom kad će ti na samrtnoj postelji trebati moja topla riječ, jer obično to tako biva - zar ne?

Sve te izgubljene godine donijet ćeš u jednom poderanom koferu, mnogobrojnim tlapnjama izazivat ćeš moju samilost, cviljet ćeš kao napušteno, gladno pseto.

A, ja? Ja ću ti, naravno, oprostiti što nisi bio tu jer vrijeme nas je ionako pregazilo; nesuđeni moj oče.

No Zagreb je još uvijek ovdje, kiše su ga dobro oprale, kao i moje suze.

*Kad pisac ima dovoljno mašte, može i istinu da izmisli.
Izmišljena istina je isto što i stvarnost.
(Ćamil Sijarić)*

✧ IVAN GAĆINA

Ivan Gaćina rođen je 1981. u Zadru. Akademski naziv magistra inženjera računarstva stekao je nakon tri završena studija na Sveučilištu u Dubrovniku 2010. godine, gdje je na diplomskom studiju bio nagrađen dodatnom diplomom *cum laude*.

Piše poeziju (uključujući haiku), kratke priče, satiru, aforizme i recenzije. Objavio je tri zbirke poezije: „Tebe traži moja rima”, „Tvorac Misli / Prolaznik u noći“ , „Okovani prokletstvom“. Zastupljen u preko 200 zajedničkih zbornika, objavljivao je radove u desetak književnih časopisa, a poezija mu je prevođena na desetak jezika. Višestruko je nagrađivan za poeziju, prozu i aforizme u Hrvatskoj i inozemstvu.

IZMEĐU MARGINA ASTRALOMISTIKE

(esej)

Književnost buja poput oceana s beskonačno mnogo rukavaca, za svakog novog autora ona raste poput police koja se širi brzinom svjetlosti nadograđujući samu sebe novim pretincima. (Ne)omeđena marginama kojima se u svakom trenutku mijenjaju dimenzije, ona upija znanja i spoznaje svojih tvoraca, a njeni sljedbenici (čitaoci) su kao ribari koji na dalekoj pučini žele uloviti što veću i bogatiju ribu pri čemu slijede zvijezdu repaticu dokle god je to moguće.

No piscu nije u nekom trenutku jednostavno plesati u ulozi koja mu je data niti mu je uvijek lako nahraniti pučanstvo duhovnom hranom. Djela koja imaju veliku vrijednost i koja nose važnu poruku često zahtijevaju veliku količinu energije, ali i koncentracije.

Koncentracija je ključ stvaralaštva, jer je sve u glavi autora koji iz svoje duše izbacuje osobne doživljaje ili ideje, koje se najčešće rađaju posve spontano.

Naravno, ostvareni rad je najčešće sirov te ga treba obraditi i oplemeniti, učiniti informacijom (makar i zagonetkom) i prilagoditi uhu čitatelja, jer ono što stvaramo ne činimo za sebe, a često nadahnjujemo i drugoga da nešto napiše i tako ovaj svijet cirkulira poput mnoštva u jednome, odnosno on je jedan jedinstveni koji se sastoji od neispričano mnogo jednakovrijednih, tajnovitih i pristupačnih sekcija.

Pri tome postoje čarolija i fantastika koje su umotane u prozirnu ovojniciu što bridi u beskrajnom prostoru. Ovdje leže i nastaju izgubljeni svjetovi, bijeg iz stvarnosti, nedodirljivo, mistično i onostano.

Vjerojatno je to tako jer je književni svijet pun ljubavi i pozitivne energije, a bez obzira na to što se razlikuje od milijardu drugih svjetova on će uvijek biti unikatan.

Autor mora mnogo čitati i obrazovati se kako bi proširio vidike i iznjedrio nešto novo na plodnome tlu astralomistike, mora razvijati stil pisanja kako bi ga publika znala prepoznati, vjerovati mu i slijediti ga.

Umijećem stvaranja čovjek izgrađuje svoje djelo, a katkada ga ono i nadvisi te ostavi dubok trag u vremenu. Sve počinje i završava ondje gdje se ribari pretvaraju u rukavce oceana, a ribe se permutiraju u pjesme i priče koje sve brže isplovljavaju na površinu gdje ih promatra netko tko sjedi s glavom među oblacima.

AUTOCESTA ŽIVOTA

Pitamo se što je život i koji mu je smisao. Kreator života je naš predragi Stvoritelj koji je iz ljubavi stvorio cijeli svijet.

Svijet je materijalan i nematerijalan, koristoljubiv i nekoristoljubiv. Oko nas su mnogi drugi ljudi, biljke i životinje, mora i oceani, rijeke i jezera, planine i šume, nebo i Sunce, Mjesec i zvijezde. Život se sastoji od mnogih priča.

Neke priče imaju početak i kraj, neke nikada ne završavaju, a neke nekada niti ne započnu. Sve su priče isprepletene kao niti u paukovoj mreži. One traže tračak svjetlosti kako bi došle do srca svojih čitatelja.

Priče vaze za dušama ljudi u kojima će živjeti. Kada ljudi zaborave na priče, one prividno nestaju, ali zapravo lebde negdje u zraku i čekaju svoje svijetle trenutke. Priče se sastoje od događaja.

Događaji čine lice, srce i dušu svake priče. Svi su događaji kao slike u našoj mašti, a putuju beskrajnom autocestom koja se udaljava svjetlosnom brzinom u nepoznato, iz jednoga svijeta u drugi, iz jedne dimenzije u drugu. Te su slike sve, a sve je opet ništa.

Diljem svijeta postoje šupljine, a tvore ih ljudska zloba, mržnja, diskriminacija, nepraštanje, ratovi. Zbog svih tih šupljina svjetlost se odbija i tako udaljava od svjetlosnog tunela. Život putuje od najranijih dana preko sadašnjosti do nepoznatog datuma. Toga dana potrebno je između svih slika života na kraju autoceste izabrati ljubav.

KOCKAR

Ime mi je Nevolja, a po zanimanju sam kockar. Moje kockanje nije klasično kockanje za novac. Zbog sklonosti za rizikom, adrenalinom i pustolovinom, gotovo svakodnevno poigravam se svojim životom.

Iako volim miran život, ponekad se uvlačim u gomilu nevolja i problema da mi ne bude dosadno. Pritom riskiram glavu, vodim borbe s vjetrenjačama i spreman sam za nove izazove. Život je poput partije šaha u kojoj jedna odluka može promijeniti tijek igre otvarajući pobjedu ili poraz, sve ili ništa. Obožavam neizvjesnost i uvijek ću prihvatiti borbu s nepoznatim protivnikom. Ako ponekad izgubim, neću odustati od borbe jer ću zahvaljujući stečenom iskustvu biti sposoban započeti još veće i opasnije bitke.

Na kraju će ostati samo jedan pobjednik. Kocka je bačena.

U Sandžaku, na Balkanu, ukrštale su se različite civilizacije, i svaka je imala neku ulogu u duhovnoj sferi. Sandžak bez orijentalizama se ne može zamisliti. To je dio svijeta koji čuva jedan „prošli vakat”.
(Ćamil Sijarić)

✧ JADRANKA VARGA

Jadranka Varga, rođena je 1957. godine u Zagrebu, gdje je završila gimnaziju općeg smjera i diplomirala na Ekonomskom fakultetu. U mirovinu je otišla 2013. godine, što joj je omogućilo da se potpunije posveti književnom radu za kojeg diše od svoje dvanaeste godine. Pjesme je objavila u dva zbornika poezije i u četrnaest samostalnih zbirki poezije. Sve izdane poetsko - prozne zbirke prožete su intimom njezina života, dubokom introspekcijom u vlastito biće. Svoju refleksivno - duhovnu i ljubavnu poeziju počela je objavljivati na svom blogu simboličnog naziva *Sjena duše*, po kojem je nazvana njena prva samostalna zbirka poezije. Iako su se kasnije nizale nove samostalne zbirke pjesama, duša čovjekova ostala je njezina glavna preokupacija, temeljna tema njezinog stiha i njezinih proznih ostvarenja. Jadranka Varga piše o čovjeku i za čovjeka – iskreno, toplo, živo i nepretenciozno. Njen interes prodire duboko u tajnu čovjekova postanka, u ono skriveno o čemu samo zvijezde znaju. Ona ovako govori o svom stvaranju obraćajući se čitatelju: „Ne skrivam nikakve velike stvari između vremena sna i buđenja, niti sam korak dalje od tebe, ako sam se i pokrenula unutar kruga života.“ Taj krug života, koji seže u dubinu prošlosti i širinu budućeg, daje njenom pisanju zanimljivu, privlačnu dimenziju.

PRIČA O ČAROBNOJ LJUBAVI DVIJE NEROĐENE DUŠE

Zatvorila su se vrata njene male sobe, mama je otišla zazivajući tatu da je priček. Otputovali su na nekoliko dana, bit će sama cijeli vikend i duže, bio je 3. svibanj, imala je 18 godina. Udobno se namjestila u svom krevetu, uzela *Gričku vješticu* i nastavila je čitati.

Sve je bilo baš onako kako treba: mir, vani sunce, maj u svom kraljevsko - proljetnom ruhu caruje planetom, a Jadranka leži u svojoj sobi, sama s knjigom u rukama. I dok je čitala kako Nera, prerušena u vješticu, prvi put susreće Sinišu i dok je čitala sve te vatrene riječi, krilati prijatelj San polako se spustio i pomilovao njene lijepe, zelene oči. Između tihog uzdaha, između tanke crte stvarnosti i sna, ušla je u plavu šumu neobičnih cvjetova, neobičnog drveća i neobičnih bića.

Još uvijek je držala u ruci *Gričku vješticu*, a magično ju je privlačilo cvijeće koje je svijetlilo. Zadržala se kraj jednog cvijeta, dotaknula ga, ali je isti tren nestao, dotaknula je i drugi cvijet i on je nestao, a Jadranka se nasmiješila osjetivši kako joj dah miluju zlatne zvjezdice što su se odjednom počele spuštati na njenu dugu, plavu kosu.

Zapitala se: „Gdje se nalazim?“ a odgovor je stigao isti tren: „Nalaziš se u svom snu“.

Osjetila je da treba krenuti dalje, a neobično plavo lišće doticalo je tlo, njene ruke, odjeću, kosu, iz nebeskih sfera su dopirali zvuci harfe, a kroz Jadranku je prostrujala milina osjećaja da baš tamo pripada, u tom svijetu svog sna.

I tako, dok je polako hodala plavom šumom, nailazila je na drveće neobičnog oblika i ploda, oko nje su oblijetali šereni leptiri veliki kao ptice, a ptice su sjedile na srebrnim granama i pjevale ljepše od anđela, ljepše od morskih sirena, a najljepše što je u životu ikad čula bila je udaljena glazba harfe. Iz tog božanskog instrumenta se čula tako zanosna glazba pa je Jadranka u tren zastala kako bi što bolje čula prekrasnu melodiju i kao da je razumjela taktove glazbe koji su bez riječi govorili o čarobnoj ljubavi dvije nerođene duše.

Iz tog magičnog trenutka probudio ju je šum. Ispred nje su stajale dvije nerođene duše, dva astrala, nježno se držeći za ruke i smiješeći se jedno drugom i njoj. U duši je osjetila milinu, raskoš boja i toplinu bezvremenske ljubavi kad je vidjela svoju dušu s voljenom osobom. Znala je da je to njena duša i duša voljene osobe koje je srela u tom čarobnom svijetu plave šume. Jedno i drugo su joj se naklonili, pozdravili je i bez riječi uputili misao: „Sad vidiš kakvi smo, a bit ćemo takvi i kad dođemo k tebi i njemu. Zato, ostavi ovaj trenutak u svom srcu tako da možeš prepoznati njega, a i on da po tom tragu može prepoznati tebe.“

Znala je da je to poruka za nju, za njenu budućnost, ali i za njenu prošlost. Dva astrala, te dvije nerođene duše, ispričale su joj da će dugo, dugo lutati sama i da već dugi niz stoljeća luta sama, ali i da je došao trenutak kad su svijetli anđeli odlučili da je došao kraj tom lutanju. Iz dubokog mira, otkud dolaze njihove odluke, svijetli anđeli su dogovorno usmjerili put njene sudbine prema sudbini druge duše koja je isto tako dugo lutala sama i koja je tražila nju, kao što je i Jadranka tražila njega.

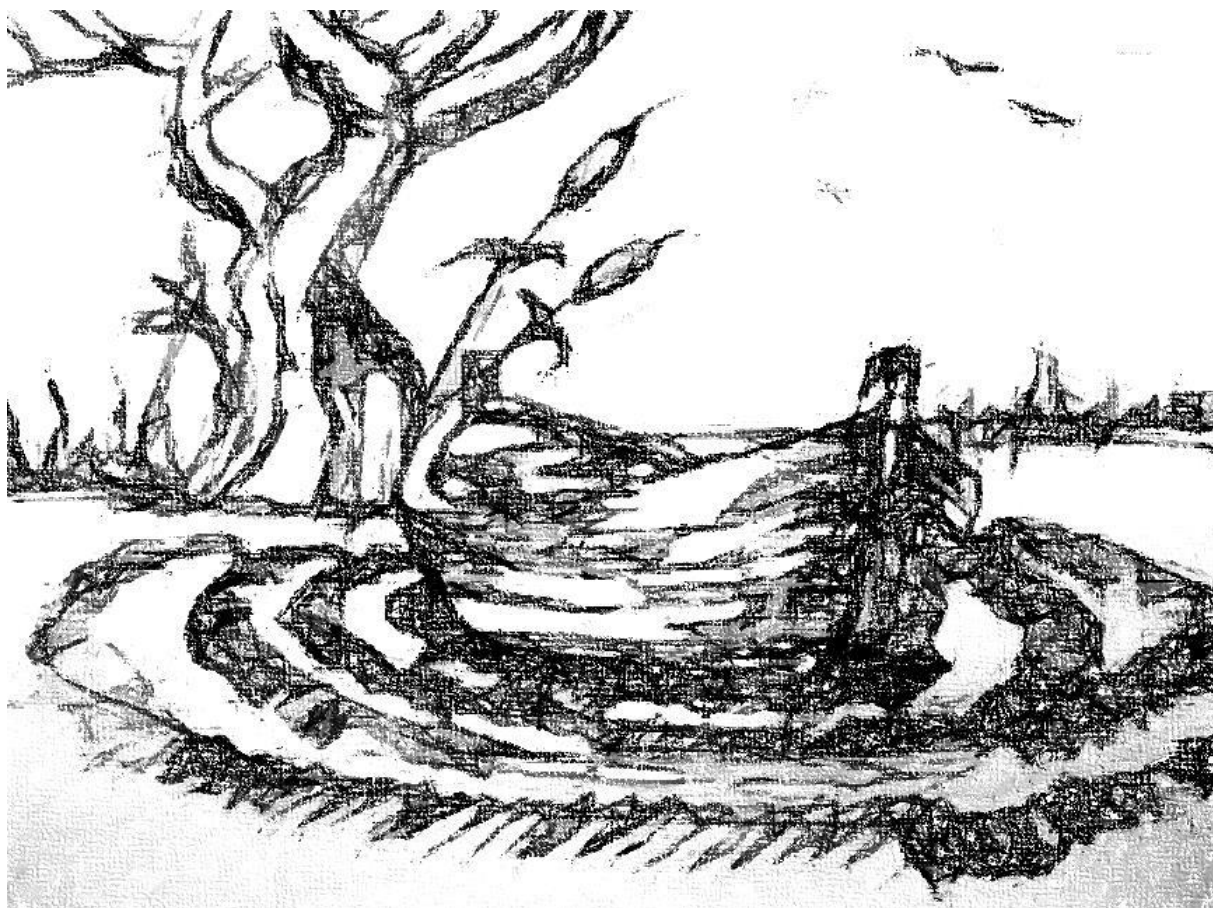
Jadranka je zadrhtala zbog tih neizgovorenih riječi, znala je da je to oduvijek spavalo u njenom srcu i znala je da nešto nedostaje u njenom životu. Sjećala se svojih prošlih života, sjećala se svog lutanja, čudnih ljudi s kojima je dijelila sudbinu i sjetila se kako je njena duša u tamnim noćima prolijevala biserne suze i zarekla se da više nikad neće lutati, već čekati.

Dvije duše su se nasmiješile, jer su razumjele njene misli i vidjele njen životni put u kaleidoskopu sjećanja. Nije ih pitala kad će se to dogoditi, hoće li to biti u ovom ili drugom životu, jer joj to nije bilo važno. Bio je važan taj trenutak viđenja, koji je bio tako blistav i dragocjen da budućnost nije bila važna. Bio je važan samo taj trenutak spoznaje, taj trenutak sjećanja i taj trenutak objave. Jadranka je znala i osjećala tu ljubav koju su dvije duše osjećale jedna za drugu i prema njoj.

Zakoračila je, naklonila se lagano prema dušama i krenula dalje, a u tom trenu je začula prekrasnu glazbu harfe koja je postajala sve jasnija, opojnija i mekša.

Kad je otvorila oči, knjiga *Grička vještica* je ležala na njenom srcu, a Jadranka je osjećala da su se sve te divne riječi iz knjige slile u njeno srce i krenula je putem zvijezda do zlatnih vrata svoje sudbine.

Ne znam što se dalje dogodilo s njom, ne znam je li sreća dušu iz svog sna, ne znam je li živa ili nije. Znam samo da je zauvijek ostavila trag u meni, jer svaki put kad zakoračim u čarobni svijet magičnih knjiga, sretnem nju i dvije duše kako pričaju i slušaju nebesku glazbu božanstvene harfe. U tom trenutku osjećam da svatko od nas zaranja u čarobne dubine svog podzemnog oceana i tamo može naći prekrasne trenutke i inspiracije kao što sam ih i ja našla, baš ovog dana, 24.11.2010. godine.

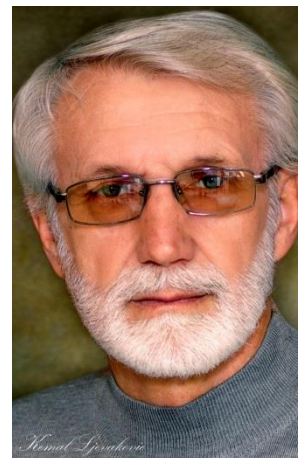

*Grčko je to groblje, gore na brijegu./ Ti kamenovi nadgrobni, mali./
Niko ne zna kad su tu živjeli/ ti stari Grci/ i kad su poumirali.// Oni
leptirovi što nam noću/ u sobu uđu i oko svijeće lete -/ može biti da to
ti stari Grci/ dođu da nas posjete*

(Ćamil Sijarić)

✧ KEMAL LJEVAKOVIĆ

Kemal Ljevaković, profesor u mirovini, rođen je 1948. godine.. Pisao je recenzije, predgovore i osvrte za mnoge knjige. Pjesme i priče su mu objavljivane u književnim časopisima i zbornicima kod nas i u inozemstvu. Dobio je niz književnih nagrada, između ostalog, *Specijalno priznanje* na Međunarodnom konkursu poezije “Pablo Neruda” 2018. Iste godine dobiva *Treću nagradu* za duhovnu poeziju na Internacionalnom konkursu VerbumlandiArt, Galatone u Italiji i *Drugu nagradu* na konkursu za najbolju kratku priču - BKC Kalesija. Nižu se nagrade, priznanja i plakete: *Specijalno priznanje* - Plaketa - na Međunarodnom festivalu poezije “Mesopotamija”, Beograd, 2018. Dobitnik je *Književne nagrade „Musa Ćazim Ćatić“* za najbolju neobjavljenu priču 2019. Bio je *finalist IV.* međunarodnog festivala poezije „Pero Živodraga Živojinovića“ 2018. Dobitnik je *Premio speciale* za novinarsku priču na VI. međunarodnom konkursu za poeziju i prozu. Dobitnik je Međunarodne nagrade “*Glas pjesnika*”, Nagrade za zasluge na polju književnog stvaralaštva, Udruge “VerbumlandiArt”, Rim, 2019.

Objavio je nekoliko zbirki pjesama, priča, monografija, roman „Blago blagoslova“ i „Rječnik tešanjskog kraja“ - *prilog leksikografiji bosanskog jezika...* Rječnik je to zaboravljenih riječi i oblika kojih više nema u našoj svakodnevnoj komunikaciji, a broji oko 10 000 riječi obrađenih po uzusima leksikografije i leksikologije. O književnosti autor kaže da je ona autorsko istraživačko-stvaralačko umijeće - zarad spoznaja i zadovoljstva i drugih i sebe. Kada se književni narativ, ili poetska refleksija, ili snažna slikovita deskripcija, ponudi čitatelju sve do njegova unutarnjeg zapamćenja i ispunjenja, onda je ostvarena autorska potreba za duhovnom ljepotom njegova iskaza, onda je književnost ostvarila svoj cilj, svoju dvostranost i univerzalizam.

HASO alias HANS

Posvećeno srcima onih što iz zavičaja odoše u bijeli svijet.

Vijest da je „došo Haso“, uz to obavezno je išlo „koji Haso“, se brzo pročula kroz selo i kroz susjedna sela u kojima je imao sada već daleke rođake. Mlađi nisu ništa znali o Hasi. Samo bi se pokoji stariji ljudi prisjećali da je stari Husara Ljevak imao pored sina Saliha i starijeg sina Hasu. Haso je rođen 1920. godine. Stasao je u naočitog momka. A dotle je kao dječak i momčuljak hodao za ovcima i kozama po trepčanskim pašnjacima i merajama i goletima Trebačkoga brda. Završio je tečaj opismenjavanja koji mu je kasnije priznat kao završen prvi i drugi razred osnovne škole. Treći i četvrti razred je završio u redovnom pohađanju škole u susjednom selu Šije, pošto u njegovom Trepču nije bilo škole. Kada se zamomčio, Haso je sa svojim vršnjacima hodao po seoskim prelima i pjerovima, ašikovao sa curama sve dok nije narukovao u vojsku, u Derventi, februara mjeseca 1941. godine, i to u kraljevu vojsku, Kraljevine Jugoslavije. Kao stasit i naočit, i još rumen u licu, čini se pucalo od zdravlja, nepuna dva mjeseca proveo je na regrutskoj obuci u kraljevoj gardi, u Beogradu. Dakle, ne zadugo, jer su Hitlerovom ultimatumu Kraljevini Jugoslavije da pristupi Trojnom paktu, beogradske ulice, 27. marta 1941. godine, uzvratile komunističke parole: „Bolje rat, nego pakt“ i „Bolje grob, nego rob“, a onda je uslijedilo 6. aprila Hitlerovo bombardovanje Beograda. Kralj Petar, koji nikad nije bio i krunisan - samo je uveden u poslove kralja, i njegova Vlada Jugoslavije bježe u London.

Njemačka vojna čizma je pregazila Jugoslaviju za 12 dana. Kraljeva vojska je položila oružje Švabi i rasula se. Haso se vratio kući. Ubrzo ga otac oženio djevojkom iz Raduše. Ali 10. aprila 1941. godine uspostavlja se nova država Nezavisna država Hrvatska, fašistička tvorevina Trojnog pakta, u čiji sastav je ulazila i Bosna i Hercegovina, fragmentirana u više oblasti. Organizira se vojska te nove države, policija i slične vojne formacije, i valja opet Hasi u vojsku, ali u koju: domobrani, zeleni kadar, ustaše, četnici, partizani, ili u neku njemačku postrojbu. Hasu su ubrzo, a da on toga nije bio ni svjestan, uz prethodnu dobru selekciju kao mladog i kršnog, te snažnog, visokog i lijepog mladića Nijemci mobilizirali u specijalnu elitnu jedinicu, zvanu Handžar divizija.

Pristajala je Hasi ta sjajna uniforma i sjajne kožne čizme. Izgledala je na njemu kao salivena. Tako uniformisan i dotjeran došao je Haso malo na odsustvo, na nekoliko dana, kući da vidi ženu i roditelje.

Potrefilo se da je u selu tih dana bio i veliki pijer, pa je Haso na pijeru dominirao svojom ljepotom i uniformom i sve mu je pristajalo, da su se cure jagmile pogledima da ga očijukaju i da žale što je, eto, oženjen. Haso je, iako oženjen, tu na pijeru „zaganjivao“ svoju veliku ljubav, izvjesnu Zlatu, koja ga je, uz smiješke mu, kao ignorisala, izbjegavala i izmicala se ispred njega, na očigled drugih cura i momaka, iako joj srce pucalo za njim, jer joj nije priličilo stajati javno na pijeru sa oženjenim. Bio je Haso prava „kitiguzica“, kako je narod zvao te što vole da se gizdaju i hvale, čak je za taj dan na pijeru nabacio na ramena i neke činove potporučnika, a da to nije bio. Držao se narcisoidno i nadobudno, i ništa sebi nije dao dokazati, kamoli da mu se proturiječi.

Haso je kasno shvatio u kakvu je postrojbu dospio.

Rat se završio, Haso se iz rata nije vratio. Strah od partizana i komunista mu nije dao da se ikome kući javlja. Žena Fatima mu je rodila kćerku za koju Haso nije znao ni da je ima, ali kako se za Hasu nije znalo godinama i decenijama, ni da je živ, ni da je mrtav, Fatima se preudala za Emina Artuku, koji je prihvatio i pastorku Razu.

Haso je svoje ime preinačio u Hans. U Njemačkoj se oženio sa Poljakinjom, apotekarskom pomoćnicom, koja je već imala kćerku Ingrehid iz prvog braka. Tako nam život pamti sve što mu uzimamo i dajemo i sve nam prije ili kasnije vraća. Hasina kćerka je postala pastorka, a kao Hans dobio je pastorku. Poljakinja je bila dosta stroga prema Hansu i nije mu dozvoljavala da ostvaruje ikakve kontakte sa svojim misleći da bi ga mogla izgubiti.

Tek kada se "balkansko bure baruta" ponovo zapalilo 1992/1995. godine, i kada je, poslije pedeset godina, ratni uragan ponovo zatutnjao Balkanom i Bosnom, dopuhao je Hasinog sestrića Rasima Alkaza, u okolinu Frankfurta i u tom malom mjestu ubrzo saznaje da tu živi jedan starac, koji je došao iz Bosne poslije onoga rata. Susreću se i u razgovoru saznaju da su rod - najrođeniji, najbliži, sestrić i dajdža. Uslijedili su, u ljetne dane 1994. godine, svakodnevni i dugotrajni razgovori u parku, u šetnji i u stanu. Razgovarali su o svemu i svačemu što god je Hasu interesovalo i čega se i koga god se sjećao. Rasim se nije oduševio nekom životnom situacijom svoga dajdže, čak šta više i razočarao. Pa mu se nije libio, kada su se već uveliko upoznali i zbližili, i kazati kako mu je mali stan, sa oskudnim namještajem i kako ima lošiji televizor i lošije kupatilo, negoli on u Bosni. Poslije tih razgovora Haso je poželio i odlučio da dođe u Bosnu, u Trepče - u svoje rodno selo. Hasu alias Hansa su svakodnevno zaokupljale priče koje je čuo, pa se opsesivno usredotočio da vidi svoje selo Trepče i Trepčane, samo je bilo pitanje kada će se to desiti. Mora čekati da se rat u Bosni primiri ili potpuno završi, pa će onda krenuti u svoj san, kojeg sanja šestu deceniju.

Haso se interesovao i za svoju jaukliju iz Medakova, sa kojom je ašikovao i koju je baš volio, ali nije bila sudbina da je oženi. Priupitivao je sestrića da li je živa, ima li porodicu, kako živi, i kako bi je imao volju vidjeti. Kada je čuo da je ostala udovica, poslao joj je u nekoliko navrata po sestriću neki skroman i primjeren poklon. Želio je time kazati, kako je se po lijepome sjeća dušom i srcem, i da mu je bila najdraža cura, i kako mu je draga uspomena iz mladosti, i poručio joj da bi je imao volju vidjeti i popričati s njom.

Proživljeno vrijeme ne možemo nikada vratiti, ali se svom proživljaju možemo vraćati. Možemo ga sjećanjem prizivati. Sjećanjem i riječju ga u novo, u svoje najnovije, vrijeme smještati. I možemo ga uspoređivati. I nije to gubitak vremena u prizivanju proživljenoga. Sa sjećanjem imamo prošlost. Oživljavamo je i kao da je živimo iznova, pa nam i sadašnjost biva ljepša i draža, i kada uz to još iskazujemo i svoje nade, a nadanja su uvijek lijepa i u njima se krije budućnost. Haso se ponovo zagrijao za svoje nade, kada su mu bile već iščezle, da će ipak prije smrti vidjeti rodno selo. Oživio je u sebi svoju mladost a u svoje stare dane i poželio da joj se približi dolaskom u Trepče, gdje ju je ostavio.

"Uspomene su moj život i samo su moje, i s njima sam sretniji", sebi Haso veli. Haso alias Hans u svojo 80. godini, a poslije 55 godina, kreće augusta 1999. godine u Bosnu, avionom, u Sarajevo, pa u Trepče, sa bratićem, koji je došao po njega na aerodrom.

Prolaze Zenicu. Pa ponad Žepča. Pogled iz auta vraća ga u žepačke vašare, i kada je jednog vašara sa ocom Husarom, pješice preko Crnog vrha i Šehera, dotjerao kravu na vašar da je prodaju. Ubrzo ga vožnja mimo Maglaja smješta u momačke putravce i put za kobilom Lasom natovarenom sa dva velika sepeta krušaka lipnjača, pa preko Šljivica i sela Moševca u maglovito lipanjsko jutro maglajske pijačne srijede. Strepnja ga neka obuzima. Na um padaju mu kosovačka i šijačka prela dok mu natpisne table tih sela prolaze ispred očiju.

Napokon, voze se od Tešanjke ka Medakovu. Izudinu, bratiću, veli da polahko vozi, hoće sve da razgleda i da što više vidi. Kada je ugledao školu u Medakovu, zapovijedio je bratiću: "Stani ovdje! Hoću da je vidim. Živa je još. Oronula je više negoli ja, a bila je nekada ljepotica ovoga kraja. Na njoj sam kao omladinac sa osamnaest godina kulučio miješajući malter i nosajući tezgere pune il' cigle, il' pijeska, il' šute, i svakog drugog materijala." Asfaltnim putem nastavljaju vožnju, te preko velikog mosta prelaze Trebačku rijeku, u kojoj se kupao, i u njene virove nestašno sa obala skakao, i sa drugarima se potapao i tušio, i lovio, u ruke i u sepet, ribu.

Ulazi u svoje rodno selo. Čudne ga emocije obuzimaju. Strepnja. Srce puno.

Obilazi mahale i bregove i ništa nije isto, i mahale i bregovi se promijenili. Ne može da vjeruje da je to njegovo selo. Teško prepoznaje sokake, i pašnjake, i gudure, i ljude. Traži svoje vršnjake: Ađula, Ibrahima, Hakiju, Muharema, Safeta, Mehameda, Smaju, neke je posjetio i na mezarju, sa nekima evocirao uspomene iz djetinjstva i sa momačkih prela. Sreo se i sa svojom kćerkom Razom. Majka joj je već bila umrla. Kćerki je bilo milo što je vidjela svoga oca, a mislila je da to nikada neće. Grlili se. Suze radosnice dijelili, kada već nisu dijelili druge radosti. Lijepo je da se roditeljska radost desi i doživi makar i u svoje stare godine - u pedeset sedmoj kćerkinoj i osamdesetoj očevoj. Gotovo cijeli svoj život imala je majku, a nije imala oca, sada ima oca, ali nema majku.

Tu noć Haso se preslišavao, priupitivao, gdje je to kod Boga zaslužio da mu podari ove dane i susrete sa rodnim mjestom, bratom, bratićima i sestrićima, sa ženom koju je kao djevojku volio, i napose da mu podari današnji dan u kojem svojim očima gleda svoje rođeno dijete - kćerku, svoju krv i svoj lik. Istovremeno pita se i gdje je to pogriješio pa mu dragi Bog to uskratio i pola vijeka i pola svijeta daleko odvojio od toga.

Zlata, njegova prva i velika ljubav, se udala u Ševarlije. Rodila je tri sina. Ostala je udovica. Protjerana je iz Ševarlija. Vratila se poslije pola vijeka u svoje rodno Medakovo, a sinovi se rasuli po svijetu svako sa svojom porodicom: jedan u Australiji, drugi u Kanadi, a treći na Novom Zelandu.

Poslije pedeset i pet godina, rat je Hasu doveo svojoj kući, kao što ga je jedan rat prije toliko godina odveo od kuće. Toliko poslije isto susret jedne ljubavi, Zlate i Hase, susret mladosti i starosti, s njima i u njima, sudaraju se srce i stvarnost. Srce pamti lijepe ožiljke ljubavi, a stvarnost nudi privođenje kraju života, kojeg zaslađuje daleka mladost. Tako ratovi jedne tjeraju od kuće, druge vraćaju kući, jedne rastavljaju, dok druge spajaju.

Ali Hasu je biološki sat pozvao da se vrati mjestu rođenja. Neka čudna gravitaciona sila rodnog sela ga je vukla tamo gdje je načinio prvi udisaj što mu je kodirao ovozemaljski život i trebalo je da dođe, eto, da načini i zadnji udisaj, da mu posljednji udisaj tog istog zraka dekodira život, i nije mu bilo smrti bez toga.

Poput lososa koji život proživi tamo gdje ga rijeka odnese, od mjesta gdje je njegovo jajašce ispušteno, pa sve do kraja života, kada se vrati na isto mjesto, da ispusti svoju ikru, poslije čega umire. Najdraže je umrijeti tamo gdje si se rodio. - Gdje nik'o tu i obik'o - vele, pa je mirnije i običnije tu i smrt prihvatiti i draža je, no negdje u bijelome svijetu.

Zemlja koja te othranila traži te k sebi. Gdje se rodio i gdje se uzgojio, osjećaš kao da si joj dužan, kao da je najtoplija, najlakša, kao da će pod njom biti najugodnije, ugodnije no drugdje. Njeno smo sjemenje, njen plod i red je na nju pasti u posljednjem svom iskoraku, čelom u rodnu grudnu udariti, i u njoj nestati poput lista, travke, mivke... što pupolji, pa cvate, raste k nebu, pa opet pada i stapa se s tlom, nestaje u svoje novo nicanje. Zemlja koja te hranila, ponekad škrt, želi te, kao majka dijete k sebi u zagrljaj.

Eto, Božijim emerom, Haso je, sedmi dan svoga povratka, udario čelom u svoju rodnu grudnu i nije to mogao tamo negdje, gdje je proživio većinu svoga života. Kao da je okus smrtnog hropca slađi s mirisom zraka svoga sela i bijelih ćefina i s mehkoćom lipova tabuta. Kakav je to zov rodne grude, kada se dospije na samrtnu postelju, najbolje kazuju riječi sa samrtno postelje Semiz Ali-paše, koji je za pola dana osvojio Budim, riječi gazije i dike sultana Sulejmana, kada su ga age i begovi - izaslanici sultana, pitali za posljednju želju - gdje turbe da mu sagrađe:

*“Volja tebi Travnik, Saraj'vo,
Banja Luka, Mostar, Visoko...
Ako hoćeš nasred Stambola...
‘Sve su vama to lijepi šeheri’ – veli
‘Tamo je raskoš, sjaj,
Al' je samo jedan rodni kraj.
Zato me do Prače nosite...
Tamo gdje sam prvi put snio,
Lov lovio, ljubu ljubio. Tu je dom, tu je dom,
Kraj Prače (u Bosni) me vi ukopajte.
Tu mi kosti bolne spustite.” **

Ali, ona ljudska prica, insan - inat, progovori. Odupre se volji mrtvog tijela Hasina da se preda lahkoj rodnoj crnoj zemlji, ali duši nisu mogli, ispusti je gdje joj volja bješe, pod trepčanske nebeske svodove.

Žena i pastorka, Hasu alijas Hansa, u sanduku u Njemačku vratiše i po tamošnjim običajima ga sahraniše, u pepeo sagoriše i u urnu smjestiše.

A, htio je pobjeći od toga, mada nije to izustio.

Siromah ili car, ili losos, u srcu mu je čar - Zavičaja!

** Iz pjesme “Bol boluje Semiz-gazija”, Senud Hotča 7.1.1565)*

*U malo ogledalo vode ogledalo se veliko nebo. U velikoj vodi što trči
niz česmu nebo se ne vidi.*

(Ćamil Sijarić)

✧ LADISLAV BABIĆ

Ladislav Babić rođen je 1950. godine u Čakovcu. Studirao je eksperimentalnu fiziku. Piše poeziju, kratke priče, SF pripovjetke, eseje i aforizme. Objavio dvije knjige poezije: „Pjesme (za iščezle krijesnice)“ i „Odlazak“, koju je satirički časopis „MaxMinus“ proglasio najboljom satiričnom knjigom 2011. godine. Izdao je i knjigu ratne prepiske u epistolarnom obliku „Ja i njihov rat“. Zastupljen je u dvadesetak zbornika poezije i kratkih priča, te u „Antologiji ex Yu aforizama“. Prevođen je na poljski i makedonski jezik. Dobitnik je nagrade za najbolji aforizam, najbolju satiričku zbirku poezije, najbolji esej na konkursu "Samir Tahirović-DIOGEN 2012“. O svom književnom stvaralaštvu autor piše: „Rođen sam u državi koja se raspala na fragmente što ih više nitko nikada neće sastaviti. Na sreću ili nesreću, moj integritet je jači od integriteta tvorevina u kojima sam prisiljen obitavati te sam ih sposoban ismijavati, ne shvaćajući ih - za razliku od posljedica koje su nastale - suviše ozbiljno. Aforizme - za razliku od eseja, poezije i kratkih priča više ne pišem. Ništa nije paradoksalnije od života, pak sam njemu blagonaklono i blagodarno prepustio kreaciju. Samo gledam, više se ničemu ne čudeći. Naprosto sam mjehur među milijardama mjehurića rijeke vremena, koji će se - kao i svi drugi - rasprsnuti prepuštajući mjesto drugim mjehurićima u vjeri o poboljšanju svijeta, dok i sami ne shvate da nadu moraju prepustiti nadolazećima. Reći ćete da čekam smrt. Nije istina – ona čeka mene!

NA ETIČKOM BRVNU

Prijatelj i ja pratimo *diskusije* na jednom portalu (ustvari bi trebale biti komentari objavljenih članaka, ali uglavnom degeneriraju na uzajamno prepucavanje komentatora) koje se svode, po njegovim riječima, na:

„...prepirke na svjetonazorskoj razini, na razini moja boja je ljepša od tvoje, bog ne postoji. Ukoštac se hvata na razini detalja. Generalno se to svodi na dva jarca na brvnu.“

Cijeneći mišljenje prijatelja, s kojim sam uglavnom lijevo orijentiran istomišljenik, ne mogu se s ovim sasvim složiti. Svjetonazor postaje ishodište društvenih promjena, a praksa biva kriterij istinitosti. Potrebno je voditi računa o dinamici, što najčešće komentatorima izbjegne, jer sve mjere duljinom vlastitog života i egzistencijalnim interesima. Nacizam je drmao 12 godina, a socijalistička Jugoslavija je postojala svega 45 godina... U pogledu *društveno-ekonomskih sistema*, raspon promjena se mjeri stoljećima, što je period nedostupan shvaćanjima većine, zarobljene u sadašnju stvarnost vlastitih koristi. Upravo stoga je povijest i „*magistra vitae*“ samo za naizgled najtupavije pojedince, sposobne sagledati mijene u cjelini. Sve prolazi, a dok praksa ne kaže svoju riječ, kriterij kojem treba vjerovati je *etika*. Što malo tko priznaje, jer ako zakon kaže da je legalno *Židove* gušiti plinom - što tu još ima etika tražiti? U tom smislu se ne radi o ravnopravnim „*jarcima na brvnu*“, tim više što sve više ljudi širom svijeta to uviđa. Čini se da stvar baš i nije toliko banalna koliko „*moja je boja ljepša od tvoje*“. Nije jednako zastupati ideju društva s *uzajamnom snošljivošću* i *solidarnošću* njegovih članova, ili onu sa *socijaldarvinističkim individualizmom*. Naravno da se to ne može dokazati ljudima bez morala, ali dokazuju leševi posijani putevima povijesti. Što njima nije nikakav dokaz. Nažalost, takvu raspravu uglavnom rješava metak, bez ikakve moje pobude da ga lično ispaljujem. Ispaljuje ga povijest. Za *ratova*, za *revolucija*, za „*jasenovaca*“, za „*bleiburga*“... Shvatljivo je da ljudi to ne žele vidjeti, vječno robujući nadi koju nikako ne nađu, jer ponovno zaprašte pucnjevi. Ništa pojedinci ne mogu zarad nesposobnosti gledanja većine dalje od ovog trenutka, a najdalje do kraja svojih života, za koje nikad nisu sigurni kako će skončati.

Od mnoštva ideja koje nas zapljuskuju o bilo čemu, tek neke imaju potencijalno održivu i primjenljivu vrijednost. Primjenljivu, kratkoročno u skladu s trenutačnim interesima pojedinaca (diktiranih dresurom vladajućih elita), a dugoročno – približavanju moralnim, „*božjim zakonima*“. Ne kaže zaludu Kangrga:

„...čovjek nije nešto naprosto dano ili na-rođeno (nitko se nije naprosto rodio čovjekom, jer to je bitna karakteristika životinje, kojoj je dostatno da se izlegne i da od mladunčeta izraste u svoju punu zrelost, i to u skladu sa svojom unaprijed danom i zadanom vrstom kao vlastitom prirodom, ona jeste ta priroda, i bitno ostaje njoj primjerena). Čovjeku to jednostavno - nije dano.“

Čovjekom se, dugoročno i općenito gledano, postaje - a naravno da kratkoročni i najveći prasci među nama neće pomisliti da nisu ljudi. Praktično gledano, sasvim zadovoljavajuće za kratkoću njihova bivstvovanja kroz eone ljudske povijesti, ali dugoročno sasvim pogrešno. Evolucijom se ne mijenja samo materija (oblik bića), već i njegov duh na koji se ljudi toliko pozivaju, ne shvaćajući ni što je on, niti njegove promjene.

Vratimo se na mnoštvu ideja koje zapljuskuju obale ljudskog duha. U znanosti objektivni, a to znači realno provjerljivi zaključci (makar stoljećima nakon njihova

formuliranja), počivaju na logički doslijednim i sa stvarnošću kompatibilnim aksiomima. Euklid nije morao pretpostaviti da je najkraća udaljenost između dvije točke dužina, ali se to pokazalo u ljudskoj praksi (i izgradnji cijele doskorašnje civilizacije) najproduktivnijom pretpostavkom, sve dok je zadovoljavala praktične ljudske potrebe. Prostor je *euklidski, ravan*, i za njega vrijede aksiomi ovog matematičkog genija. Vrijedilo je to stoljećima, dok praksa nije prisilila ljude dublje sagledati stvarnost, tako da *opća teorija relativnosti* (a posebno *kvantna teorija*) zadržavaju *euklidsku geometriju* tek kao poseban slučaj općenitijih načela. U jednom trenutku povijesti, diktiranom promjenom ljudskih iskustava, a time i novih potreba, desio se „*kvantni skok*“ u shvaćanju, još uvijek nerazumljiv i neprihvatljiv većini ljudskog roda. Jer, tko je od nas letio svjetlosnim brzinama, ili imao iskustva s „*kvantnom pjenu*“? Na sličan način razvojem *produkcioni*h odnosa, diktiranim razvojem *proizvodni*h snaga, mijenjali su se *društveno-ekonomski sustavi*, što je bivalo praćeno i razvojem moralnih načela - od *kaotičnih*, ili „*božjom voljom*“ inputiranih, do onih *humanističkih* koji čine osnovu suvremene etike. „*Kvantnim skokovima*“, simbolički kazano, mijenjali su se ekonomski sustavi u prihvatljivije svakodnevnoj, ali i moralnoj praksi čovječanstva. Kao što običan član robovlasničkog društva nije, sem u fantazmima svoje iskonske ljudskosti, mogao predvidjeti sistem čovječniji od onoga u kojem je u trenucima dokolice maštario, tako i današnji prosjek teško zamišlja sustav humaniji prema svim pojedincima ljudskog roda. Oni žive kao robovi uvjerenja o „*najboljem od svijeta*“ u kojem prebivaju, to čvršćim lancima vezani za njega što su uspješnije eksploatacijom svoje braće stekli materijalna bogatstva, ili dobrovoljnom prilagodbom egzistencijalnoj niši, u koju nisu – mada to ne razumiju - vlastitom voljom smješteni.

A za dalekovidnog i moralnog stvora, etički aksiomi u društvenom području jednako su razumljivi kao oni *euklidski* za matematičare i fizičare. S jednakom pretpostavkom da će se (kad-tad) mijenjati, ali u još humanijem smjeru. Ne može takvim ljudima biti jednakovrijedna pretpostavka *socijaldarvinističkog*, kvazicivilizacijski ublaženog *predatorskog individualizma*, svojstvena suvremenom kapitalizmu u humanističkom smislu dovedenom do besmisla (što ne znači da u ekonomskom smislu nije napredovao; uostalom to mu i uvjereni marksisti priznaju). Kao što govori Igor Lasić:

„ ... *treba razumjeti muku ekonomskih liberala koji su kroz 20. stoljeće decenijama iščekivali globalni trijumf privremeno suspregnutog kapitalizma te nesmetano otvaranje tržišta. Oni među znak jednakosti između slobode tržišta i slobode društva i propovijedaju da tržište svima nudi ista polazišta i šanse. Na primjedbu da praksa brutalno iznevjerava tu projekciju, odgovaraju kako je to samo znak da tržište još nije posve oslobođeno, inače bi njegova nevidljiva ruka uredila sve društvene odnose na najbolji način. S principom kompetitivnosti u prednjem planu, dakako, ali slobodi se mora pogledati u oči - za slabiće tu ipak nema mjesta... Buniti se protiv 'nasilja diktature tržišta', k tome 'nemilosrdnog', a pristajati na sam kapitalizam koji jedino i može ustrajati na rastućoj tržišnoj dominaciji i eksploataciji slabijeg, jeftina je kontradikcija.*“

Svi koji drukčije shvaćaju trenutnu stvarnost, ekstrapolirajući je na vječnost, biološki su prolazni kao i oni suprotnog svjetonazora (kao i društveno-ekonomski sustavi), ali iza potonjih ostaje živjeti u praksi sve dominirajuća ideja humanih odnosa među ljudima, dok od prvih ostaju tek marginalije o protivljenjima takvim odnosima zbog egoističnih, socijalnom evolucijom neprevaziđenih stavova. Tko profit stavlja ispred humanizma, preporučuje batinu naspram ljudskosti. Ali batina ima dva kraja, zar ne?

Prisjećajući se stvarnih humanističkih predstavnika svoje vrste (*Krleža, Supek, Kangrga, Konstantinović, Kiš, Selimović...*) tek prigodno evocirajući uspomenu na njih vlastite promocije radi, kao njihovih epigona, ali bez praktičnog slijeđenja njihovih tragova, cjelina odmiče prema novom kvantnom skoku, krvlju obojenom. Krv, navodno, nije voda - ali samo kad je riječ o vlastitoj. Čovječanstvo je njome okupano, pa će (prilično sam uvjeren) ponovno plivati u njoj na putu ka pravednijem društvu. Uostalom, dragi moji, za „govor mržnje“ sudite svom „*Spasitelju*“ koji vam je obećao *Armagedon*, a ne autoru ovog teksta.

Eh, što se ne živi bar dvjesta godina pa da se lijepo ispričamo.
(Ćamil Sijarić)

✧ **MARIJA JURAČIĆ**

Marija Juračić je hrvatska književnica čiji su radovi objavljeni u mnogim književnim časopisima i zbirkama poezije. Urednica je dvadesetak knjiga raznih pisaca. Objavila je zbirke poezije: *Stope u pijesku*, *Pisci*, *Ljubav i ostale trice*, *Vlad i bijela draga*, te osam romana, od kojih su *Una* i *Ljubav u Pompejima* prevedeni na njemački jezik i objavljeni u Njemačkoj. U Večernjem listu, u sklopu natječaja *Ranko Marinković*, objavljene su dvije njezine priče. Priča *Krajem ljeta* nominirana je za nagradu *Zvona i nari* 2017. Na Međunarodnom natječaju humora i satire *Kluba umjetničkih duša* njezine humoreske osvajaju prvo mjesto 2017. i 2018. godine. Sonet *Nepomično more* pohvaljen je na Petrarca Festu, romani *Dronovi*, *furešti ubojstvo* i *Mutno more* našli su se na 26. i 20. mjestu Top liste hrvatskih romana. Njena fotografija resi haiku zbornik Njemačkog haiku društva -*Haiku Agenda* 2019. Na II. Internacionalnom haiku festivalu „Radmila Bogojević“ pohvaljeni su njezini haikui. Na konkursu *Književnih vertikala* 2019. njena priča na temu holokausta “Mala svjetla u tmuni” ravnopravno dijeli 2. mjesto.

Na natječaju Hrvatskog sabora kulture 2019. osvaja Plaketu “Kalman Mesarić” za komediju “Patrioti.” Odnos prema književnosti oslikava njena misao: „Književnost jest očaravanje, čaroban svijet mašte i razmišljanja, otvaranje duše novim svjetovima, Kada čovjek uči iz vlastitog iskustva, onda je spoznaja često bolna i stiže presporo. Kada se zabavlja čitajući, on stječe iskustvo i uči o životu. “

ZONA

Isječak iz 15. poglavlja romana

Zona ih je dočekala mračna i sablasna. Samo su u daljini ugledali svjetlost koju je širilo, sada već skoro ugaslo zgarište, koje je nekada bilo Anino sklonište, a u koje je kasnije uselio onaj ludi pijanac.

Oko zgarišta na pristojnoj udaljenosti stajali su ljudi i komentirali. Bili su to stanovnici Zone koje je znatiželja izmamila iz njihovih brloga, ali su se ipak držali podalje od policije. Među njima vrzmalo se i nekoliko djece.

Dežurna ekipa je već bila na licu mjesta, ljudi koje je Ika poznavala, ali s kojima je rjeđe surađivala.

Izenadila se kada je među okupljenima ugledala svog pretpostavljenog. Ovog se puta pojavio osobno. Možda je upravo on i obavijestio o zbivanjima u Zoni nekolicinu novinara koji su se muvali uokolo.

U besprijekornom, nekonfekcijskom odijelu, sa čvrsto vezanom kravatom, poskakivao je u svojim salonskim cipelama podižući se na prste kako bi svom niskom stasu dodao nekoliko centimetara i dobio na važnosti. Uz njega su bili sudac i državni odvjetnik pa su sada sva trojica kao sveto trojstvo nastojali izgledati što važnije dok su ozbiljno promatrali poprište.

Namrštila se jer je znala da će joj samo odvući pozornost od bitnih stvari i svoju važnost gurati u prvi plan. Sjetila se jedne poslovice koju je čula od Ninna pa je sumnjala da je on njezin autor. *Nesposobni su uvijek sposobni onesposobiti sposobne.* Vrh usne podigao joj se u ironičan osmijeh.

„O, konačno ste došli! Trebalo se našminkati!“ povikao je šef glasno. Kada bi to činio u četiri oka, Ika obično ne bi reagirala, *pustila bi budalu da laje*, ali sada je on to učinio pred cijelom ekipom i stranim ljudima i zato mu nije smjela ostati dužna. Pokušao ju je poniziti pred ekipom ljudi čiji je rad poštivala i koji su nju poštivali.

„Dobra večer i vama, gospodine viši inspektore. Ili ne vidite uz ovo svjetlo dobro, ili vas pomalo napušta sposobnost zapažanja, jer lako je uočiti da se ja nikada ne šminkam.“

Pri tim je riječima složila tako umilnu i ljubaznu facu da nitko ne bi mogao tvrditi da se izruguje. Čovjek je na trenutak zastao zapanjen, a onda se kiselo nasmijao: „Nije to važno. To nisam ni primijetio“

Ika mu je okrenula leđa i naredila Ninnu: „Ninno, ispitaj ljude“, a zatim je upitala jednog od članova ekipe: „Što se tu dogodilo?“

Momak je slegnuo ramenima i odgovorio da su ih pozvali na požarište, da je stračara izgorjela prije nego li su uspjeli doći, da se ništa nije dalo spasiti. U daščari je ostao nagoren leš muškarca. Vatrogasci su obavili svoje, ali prekasno.

Ika je pozorno promatrala zgarište, polako obilazeći uokolo. Njezin pretpostavljeni, kojeg je sada u sebi nazivala *papak*, joj se obratio nadmenim tonom: „Obilazite kao mačka oko vruće kaše. Što tu treba mnogo mudrovati? Beskućnik je nešto kuhao, nije pazio, možda je čak i zaspao, sigurno pijan i daščara je planula... Slučaj se može odmah zaključiti.“

„Zar nećete dati izjavu za tisak?“ podsjetila ga je Ika ljubazno, na što je on otišao paradirati pred kamere pa je nakon kraćeg vremena zajedno s novinarima napustio poprište.

Ika je odahnula. Sutra će crna kronika raznih žutih tiskovina biti puna njegovih izjava i slika. Na kraju istrage će ispasti smiješni i neozbiljni. Unaprijed je uživala u svojoj slatkoj osveti. Jednom joj je Giuseppe rekao jednu talijansku poslovicu koja joj se jako dopala. *Osveta je jelo koje se jede hladno. A onda najviše prija.* Imali su Ika i Egon prijatelja, novinara jednog ozbiljnog lista čiji urednik nikada nije objavljivao neprovjerene vijesti, koji se nikada nije uplitao u istragu i koji je cijenio svoje zanimanje. Njemu bi Egon, po zaključenju istrage, prvom dao potrebne informacije, zapravo cijelu priču u čiju se istinitost javnost mogla pouzdati.

- *Dakle, papak je zaključio da je ovo samoubojstvo* - razmišljala je upijajući detalje. Drvo je skoro posve izgorjelo, još je negdje tinjalo, leš je bio uklonjen, dio kamenog zida bio je potpuno crn, a jedan je detalj nedvojbeno pokazivao da se ne može raditi ni o samoubojstvu niti o nesreći. Pocrnjela i još vruća željezna vrata ležala su na podu, a kroz alke za lokot i lanac, bila je provučena željezna šipka koja je onemogućavala otvaranje vrata prema vani. Netko je zabravio vrata i zapalio kućerak. Pijanac nije imao šanse. Sjetila se njegove fizionomije i pomislila da je i on nekada bio dijete. I on je nekome bio drag i on je vjerojatno bio bezazlen, naivan i zaigran. Tko zna kakve je snove nosio u sebi i tko zna koja je to točka u njegovom životu bila ona prekretnica s koje je sve krenulo nizbrdo.

Otjerala je te misli od sebe da je ne ometaju u istrazi. Bila je sigurna da se radi o ubojstvu. U tom trenutku vratio se Ninno koji je otišao ispitati gospođu Stanu, jer je ona alarmirala vatrogasce. Izjavila je da je primijetila plamen kada su završile vijesti na kanalu koji je gledala, dakle nešto poslije osam. Vatrogasci su stigli za desetak minuta, a što je bilo poslije, ona niti zna niti je zanima.

„Dakle, ubojstvo se dogodilo između osam i pola devet“, konstatirao je Ninno. „Bar je vrijeme potrebnog alibija skraćeno. Na pola ure, sat vremena.“

„Ovdje ništa više nećemo naći“, zaključila je Ika. „Pogledaj ta vrata. Papak je zaključio da se radi o nesretnom slučaju.“

„Očito“, nasmijao se Ninno. Kao u onoj pjesmi; *volim ga, majko, volim ga, ubit ću sebe pa njega...* Moramo doznati tko je ubijeni. Kome je on mogao smetati?“

Ušli su u automobil i odvezli se stotinjak metara prema gradu do napola srušene stračare pred kojom su pijanca vidjeli kada su prvi put došli u Zonu. Mislili su da bi tamo mogli pronaći kakav ostavljeni trag.

Ulaz u stračaru je bio zaklonjen nekom šperpločom učvršćenom s dva oveća kamena. „Ima li koga?“ povikao je Ninno povlačeći ploču u stranu. Iz prostorije je dolazilo neko komešanje i jedan je hrapavi ženski glas povikao: „Odlazite! Ovo je zauzeto!“

„Policija!“ povikao je Ninno i svjetlom baterijske lampe prošarao po prostoru.“

Snop svjetla obuhvatio je prljavu izbu, klupko nekakvih deka na podu i uplašeno, ali prkosno lice neke starije žene koja se uspravila u sjedeći položaj i osorno upitala: „Što hoćete od mene? Ništa nisam vidjela i ništa ne znam.“

„Što to niste vidjeli, gospođo?“ pitao je Ninno odrješito, a žena je zakriještala: „Ništa. Pustite me spavati.“

Ninno joj je i dalje svijetlio lampom u lice pa je žena podigla ruku ispred očiju kako bi ih zaštitila od jakog svjetla.

„Gospođo, ovdje je prije vas živio jedan gospodin...“

Žena se počela kreštavo smijati: „Gospodin? Kakav gospodin? Odavno Joža nije gospodin. On je preselio u drugu kućicu, a meni je za bocu rakije dao da mu ovo čuvam.“

„Znate li prezime tog Jože?“ ustrajao je Ninno.

Žena se opet nasmijala svojim krezubim ustima: „Prezimeni se u Zoni ne govore. Mnogi su i zaboravili svoje prezime.“

Onda, kao da se iznenada sjetila, brzo je nastavila, kao da se što prije želi riješiti nezvanih gostiju: „Čekajte, Joža je zaboravio uzeti neke papire. Tu su negdje.“ Počela je prevrtati neke sanduke u kojima je bila nabacana roba i konačno izvukla neku staru, otrcanu knjigu bez korica.

„Knjiga je moja“, brzo je rekla, „ali ovi papiri su njegovi.“

Pružila je Ninnu nekakav papir na kojem je nevještom rukom bila naslikana ženska osoba razbarušene kose, a kraj nje je krupnim, tiskanim slovima pisalo: CRVENA VJEŠTICA. Na sredini nacrtanog trbuha, olovkom je probijena rupa, kao da ju je netko nekoliko puta zabijao na isto mjesto.

Ono što je Ninna posebno obradovalo, bila je okrhnuti, prljavi osobni iskaznik ubijenog. Uzeo je iskaznicu i crtež, zahvalio ženi na susretljivosti i zajedno s Ikom napustio ovo leglo bijede i nevolje.

„Joža Jelić“, pročitao je kada su sjeli u automobil. „Zaboga, Ika, pa čovjek nije imao više od 50 godina. Što neuredan život učini od čovjeka!“

„E, Ninno, uči. Nemoj da te tako nešto zadesi.“

„Da, pazit ću. Čim te odvezem kući, idem u krevet. Nije više ovo za moje godine. Još malo pa ću ući u četvrti decenij.“

Kada je Ika izašla iz Ninnova auta, sat s tornja upravo je otkucavao ponoć.

Ja nijesam ravnodušan prema ljudima, stvarima, prirodi, ali pišem i o njima ne razarajući ih.
(Ćamil Sijarić)

✧ MILE LISICA

Mile Lisica rođen je 1986. godine u Ključu. Detinjstvo je proveo u selu Medna pokraj Mrkonjić Grada. U Banju Luku, gdje i danas živi, doselio se 1995. godine. Uglavnom piše pjesme. Objavljene su u više od sedamdeset zbornika i u tridesetak književnih časopisa širom svijeta.

Izabrane pesme objavljene su mu u zvučnom izdanju Specijalne biblioteke za slepa i slabovidna lica Republike Srpske u Banjoj Luci 2017.

Njegove samostalne zbirke su: *Dva metra tišine*, *Kada te budu vrištale ruke*, *Okrugla jutra*.

Zbirka haiku poezije *Kas sa zvezdama* prevedena je na: ruski, engleski, talijanski i njemački jezik.

Dobitnik je više od 30 nagrada na raznim književnim natjecajima. Za knjigu *Dva metra tišine* dobio je književnu nagradu „Čučkova knjiga“. O svom pisanju kaže: „Svaka moja napisana pesma ima u sebi ljubavi i osećajnosti onoliko koliko tog momenta, dok nastaje, u meni vulkana gori. Volim da navedem na razmišljanje onoga ko čita moje stihove i da s malo reči kažem mnogo“. Iako u je duši pjesnik, autora povremeno snažno povuče i prozni način izražavanja.

MAJKA

1995.

Opet bombarduju grad. Trčim pod krevet i grlim psa. I on se boji. Skupio se i čeka. Čeka da prođe. Danas duže traje - šapućem tiho psu, a on me pogleda, pa se još više skupi uz mene. Osetim kako drhti pri svakom udaru granata u daljini. Razmišljam o životu koji je ostao napolju. O komšijskim patkama. O malom crnom mačku. Razmišljam o drugarima sa kraja ulice.

Trže me tiho šaputanje. „Prošlo je“, šapuće neko u sobi.

„Za danas“, dodaje majka.

Ja i pas ne izlazimo ispod kreveta. Izvlačim se tek na drugi bakin poziv.

Dan za danom isto. A onda prođe dan bez skrivanja pod krevet. I još jedan. I još jedan.

Pomislih: gotovo je. I pas je veseliji. Grad malo oživi. Upeklo jesenje sunce. Miris dozrelog voća širi se dvorištem.

Žučo legao u hlad ispod stare kruške i drema. Majka i baka u kuhinji prave džem od šljiva.

Pomažem im da sakupe tegle.

Odjednom, ni od kuda, zvuk aviona. Iz ruke mi ispade tegla.

Baka vrisnu.

Trčim iz kuhinje u dvorište.

Tražim psa.

Nije pod kruškom.

Nema ga u kućici.

Izlazim na ulicu. U daljini vidim dim.

Gori stara škola.

Čujem majku kako me doziva po dvorištu.

Okrećem se.

Nebo se zamrača.

Uši se napuniše bukom.

Pade granata.

2015.

Subota na groblju. Inje na drveću. U ruci knjiga. Moja prva knjiga.

Prolazim između grobova. Stajem pred jednim spomenikom.

Rukom skidam sneg.

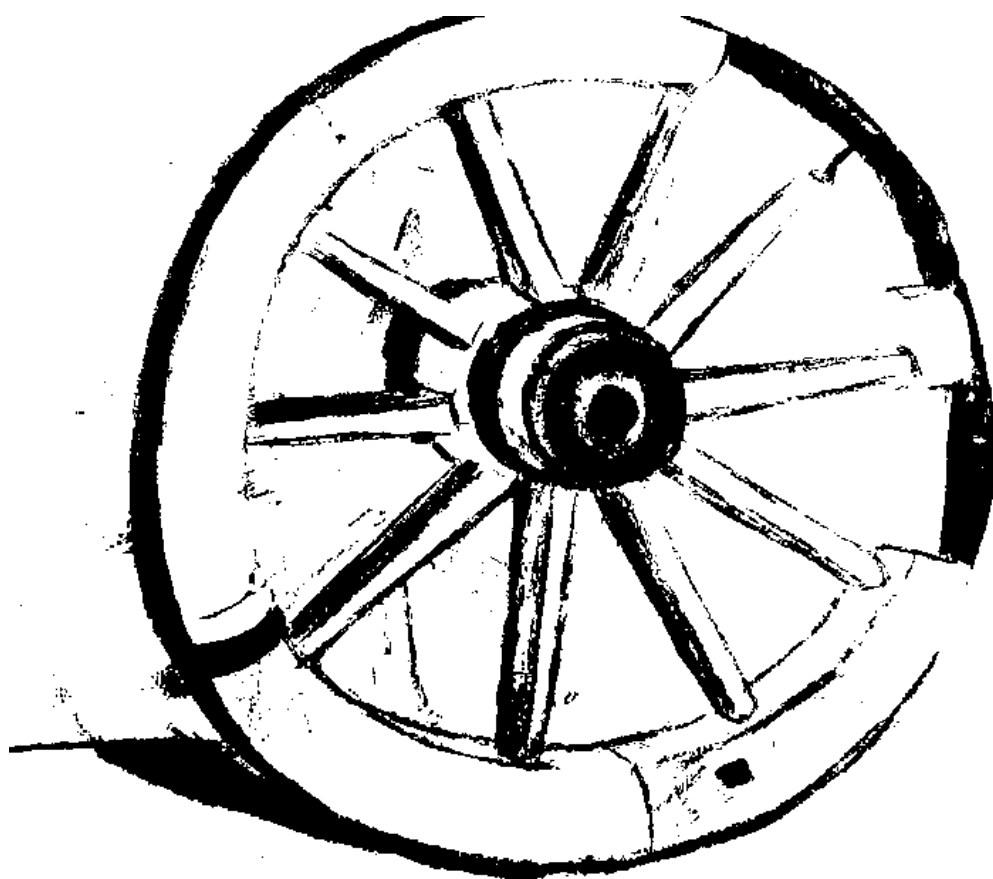
Spuštam knjigu na mermer. Dubok uzdah.

Zadržavam se još malo.

Napuštam groblje.

Na spomeniku ostaje knjiga.

Ona je nikad neće pročitati.

*Kad pisac ima dovoljno mašte, može i istinu da izmisli.
Izmišljena istina je isto što i stvarnost.
(Ćamil Sijarić)*

✧ MILJENKA KOŠTRO

Miljenka Koštro rođena je 1964. godine u selu Broćanac, u BiH. Iako je poeziju počela pisati još u osnovnoj školi, prvu zbirku pjesama objavila je tek u 39. godini života. Od prosinca 2012. kao vanjski suradnik na Radiju Herceg Bosne, priređuje emisiju *Odabrane stranice*, kojom promiče književno stvaralaštvo, te kulturu pisanja i čitanja. Suradnica je u emisiji *Kad se smijah, tad i bijah* (Radio Split).

Radovi su joj objavljivani u nizu književnih časopisa. Stalna je suradnica dječjih listova *Cvitak* i *Cvrčak* gdje objavljuje pjesme i kratke priče. Pjesme su joj objavljene i u nekoliko zbornika. Piše i kritičke osvrte.

Do sada je objavila pet knjiga: *Biti Viktor* (roman) i zbirke pjesama *Cvjetnjak na kamenjaru*, *Miris vječne mladosti*, *Čarolija svitanja* te zbirku kratkih priča *Pogled u nedogled* gdje je inkorporirala 61 kratku priču te se prvi put pojavljuje i kao ilustratorica. Knjiga je prilagođena slijepim i slabovidnim osobama.

PAUKOVA MREŽA

Na bujnom grmu pauk je ispleo široku mrežu. Čekao je plijen. Jedna neiskusna i brzopleta mušica zaplela se u nju. Pokušavajući se izvući, još se više zaplitala.

- Gospodine pauče, pustite me, molim vas! Ja sam bezazlena, malena muha.

- Nisam te ja zvao u svoju mrežu. Priznaj, sama si uletjela! Gdje ti je bila pamet? Drzak je pauk.

- Nisam pazila. Mislila sam da smo prijatelji, gospodine pauče.

- Ti si mislila?! Hm! Prijatelji? Kako si naivna?

- Ali nisam zla.

- Čuješ li ti sebe, mala? Danas nema prijatelja! Upamti, bitan je interes! Nisam ja uzalud pleo toliku mrežu, naivko!

- Ali mislila sam da na zemlji ima mjesta za svakoga. Ja trebam prijatelje. Pa nitko ne može živjeti bez prijatelja. Uporna je muha.

- Ti opet vrtiš isto. Ti si... naporna! Ima mjesta, ludice, ali ne u mojoj mreži. Imaš krila. Čemu ti služe? Idi, leti!

- Kako, gospodine pauče?

- Tvrdoglavka! Ona bi prijatelje? Pratiš li trendove i ovo vrijeme? Mala brbljavice, čitaš li ti išta?

- Čitam, gospodine pauče.

- Da čitaš, znala bi kako se pauci hrane.

- Ali ja čitam samo nježne, romantične priče i lijepe pjesme.

- Ti si, mala, iz nekog drugog vremena. Da bar ja imam krila, iiii.

- Pustite me, nisam vam ništa loše učinila.

- Ha, ha, ha. Naivna glavo, bolje ti je šutjeti. Ako ćemo pošteno, nisam ni ja tebi. Tko te drži? Dok oni raspravljaju, jedan veliki kukac, veći od pauka i muhe skupa, naleti i prekide njihovu raspravu. Zgrabi pauka i u trenu ga proguta. Muhu kao da nije ni primijetio, ili je nije želio primijetiti. A možda mu je bila sitan zalogaj oko kojega mu se nije isplatilo trošiti vrijeme? Ona se i dalje borila za život, ali nije uspjela izvući se iz mreže i odletjeti. Uginula je u paukovoj mreži.

- Čudni su i tajanstveni putovi života. Lako je postati nečiji plijen. Grm, svjedok svega, tužnim glasom progovori.

Grane mu se saviše kao da su se postidjele zbog svega što se dogodilo. A jedna grana, puna zelenog lišća, tiho je prošaptala kako tajna života i jest u tomu da ga ne uništavamo.

- Kako okrutno. Sve je moglo biti ljepše, bezbolnije, drugačije, ali... ali... Drhtala je grana na laganom povjetarcu.

Poslije je grm čuo veseli cvrkut ptice. Poželio je da na njegovim granama svije gnijezdo u kojemu će se izleći mladi ptići, ali ona je imala svito gnijezdo visoko u krošnji staroga hrasta.

U međuvremenu, drugi pauk je već započeo plesti mrežu. Na susjednom grmu, veliki kukac se zadovoljno oblizivao i sve promatrao. Planina je zaklonila sunce. Padao je mrak, a tišina pokrila krajolik. Novi dan nosi nove izazove.

*Pisac je dužan da pred čitaoca izađe pristojno. Mora da piše jasno i
pravilnim jezikom. Treba da ima reda u izlaganju. Pisac ne smije
biti nejasan, ne smije da se ponavlja, ne smije da tapka na istom
mjestu. Pričanje mora biti zanimljivo, a to uspijeva samo darovitim
piscima.*

(Ćamil Sijarić)

✧ MIRKO POPOVIĆ

Mirko Popović (1944.) rođen je u Slivnu, živi u Sarajevu od šezdesetih godina prošloga stoljeća. Piše poeziju i prozu. Autor je dvije knjige: *Tamno sunce*, zbirka pripovijedaka i *Berba rose*, poezija. Poezija mu je uvrštena u više zbornika hrvatskog i slovenskog pjesničkog portala *Očaravanje i Pesem*, te objavljujvana u velikom broju hrvatskih i bosanskohercegovačkih književnih časopisa, na Radio-Sarajevu i Radio-Kometi. Dobitnik je književne nagrade Hrvatskog slova *Dubravko Horvatić*.

S književnošću se druži od vremena kasnog djetinjstva pa do danas. Ona je za njega transponiranje životne činjenice u umjetničku, u simbol i emociju, najprivlačniji način kazivanja stvarnosti. Uživa u izričaju koji nije svakidašnji te ne može zamisliti neku drugu putanju života koja nema dodira sa čitanjem i pisanjem. Ta ljubav uvijek otvara nove vidike, nove avanture duha, novo bogatstvo slika, osjećaja i spoznavanja.

PUTOVANJE

Muha na komadiću stakla koji je visio na razbijenom prozoru vagona upletenog u paučinu, po njihovim usputnim kriterijima bezrazložno je i neprestano uzlijetala kružno se vraćajući čas na jedno, čas na drugo mjesto. To njeno polijetanje brzo se, kao programirano, završavalo ateriranjem koje im je, zbog njenog slobodnog izbora „piste“, počelo bivati dosadnim. Proljeće je bilo. Šesto proljeće poslijeratno. Ono proljeće koje je svojim blagim danima donosilo vjeru da je i poslije apokalipse moguće ostati, biti i disati. Privukao ih je neobičan ambijent tog lipanjskog dana. A i nisu birali ni mjesto, ni vrijeme. Tek su se poslije tome smijali. Popodnevna pripeka i potreba za nježnošću tjerala ih je u hlad. Za trenutak su bili u vagonu zaraslom u travu.

Zar u ovom prostoru...? Ovo naprosto nije ni za...

„Ni za životinje, htjela si reći?“ smiješio se i već su plovili u neumitnosti ubrzanog disanja ne registrirajući zujanje muhe, njenog uzlijetanja i slijetanja na šiljatu oštricu stakla u prozoru.

Proljeće je bilo.

Predani putenom prohtjevu, brzo su zaboravili na sunčevu zraku koja se prelamala na oštrom bridu razbijenog stakla, pa nije primijetila kako njegov dah klizi iznad poda punog crne sasušene trave i sasutog stakla, uzlazi do njena malog uha, sve dok nije potonuo u njenu raspletenu kosu s nerazumljivim šapatima.

Ono što ni jedna druga nije imala u njegovu životu, izviralo je iz posebnosti njena duha, osmijeha i šarma, iz virtuoznosti kojom je istraživala njegove vibracije. Ne, ona ima nešto drugo, govorile su njegove oči. To drugo je zanemarilo vanjski svijet, to drugo je ublažavalo jeku njegova posttraumatskog dozivanja izgubljenih godina.

Ništa u njoj nije razmišljalo o neprijatnosti dohrupe li odnekud djeca, ali je na valu slatnog umora na trenutak zastala: „Danas...si drukčiji. Ti si... odsutan...?“

„Ne... Pa i ti znaš da to nije točno“, rekao je nježno prelazeći prstom preko njenih usana. Ipak, nije joj promakla doza njegove dekoncentriranosti koja je, kako se odjek ratne kalvarije vraćao u njegovu svijest (zamjećivala je to i ranije), ponekad bivala prisutna pulsirajući primjesama koje, bojeći se, nije smjela imenovati traumom.

Dodir njegovih usana pokrenuo joj je ruke i one su se ponovno hitro splele oko njegova vrata. „Znam“, smiješila se kad ga je lagano trgnula neka nedaleka muzika, „znam, stara sam za tebe. Jedno za drugo nismo predodređeni i jednom ćeš me smjestiti u daleki lipanj. Iz koga ću potom nestajati... Hoću li doista jednom biti zaboravljena, ili ćeš sada brisati moju zabludu?“ mrmorila je više za sebe, ali se nasmiješio na njene riječi povezujući ih s nekim poetičnim zapisima koje je ponekad citirala: „*Nit vremena se prebrzo suče, naša ljeta tako brzo postaju miris trava u kolovozu...*“

„Mi ćemo“, šapnuo je, „u ogledalu naših života jedno drugom uvijek biti sve“. Zatvorila je oči i blago okrenula glavu čekajuće njegove usne. U toj ženi je nalazio sve što je u drugima uzalud tražio. Samo mu je ona pružala slast kakvu je osjetio jednom davno, onda kad su krizanteme oblačile njegovu ranu mladost u boju mjesečine nad noćnom Miljackom, onda kad su njegove nespretne ruke prvi put otkrivale zapalucane nedokučivosti, šapat sfinge, prvi poljubac...

Proljeće je bilo.

I rat je bio iza njih. Davno ugašen.

Oštra, kratka bol ga na trenutak izbacila iz *hoda* nepomičnog vagona u kome su lebdjeli iznad tračnica zaraslih u visoke trave i cvjetove nasilno sječene iznenadnom cikom djece što su odnekud nahrupila i, još uvijek se igrajući rata, odmjeravala snagu kidanjem tek ocvalih boja proljeća. Istodobno se kroz iskidanu foliju nedalekog kućnog prozora ponovno čula muzika: *U svakom kutku svijeta tražim gdje si ti.*

„U svakom kutku svijeta“, ponovila je riječi iz etera i zašutjela provlačeći prste kroz njegovu kosu. Dva njena velika, lijepa oka lebdjela su nad njim kao anđeli čuvari. Činilo mu se da mu čita misli, a onda se trgnula: “Što!? Tvoje lice...! Ti si blijed. Mili, što se događa?” vrisnula je. Ono što ju je pokosilo i prerezalo spokoj bila je spoznaja da vidi, da odista vidi potočić krvi, nečujni crveni trag iz prerezanih vena, svijetloplavog životnog spleta iznad šake koja je polako ispuštala do maloprije stisnut komadić prozorskog stakla.

Bilo je proljeće.

Šesto proljeće poslijeratno.

Koje je tamnilo. Tonuo je svijet s davno ugašenom jekom rata. Iza njih. Iza njega gasio se sjaj minilog. Ispred nje blještala su svjetla hitne pomoći, ili su to svjetla njegovih kolodvora, stanicā s kojih ga je nekada ispraćala, svjetla Dortmunda, Londona, Venecije... vlakovi, vlakovi njegova života. I njihove zajedničke mladosti.

Samo se jedna večer otimala, vraćala se u njegovu svijest, izronio je jasno trenutak kad ga je prvi put čekala na trgu kod broja 9. Sad su pulsirala gradska svjetla i drage slike velikom brzinom treperile i nestajale gaseći jedna drugu. Gledao ih je iz obamrlosti. Ali nije vidio kako Ona lebdi, negdje na periferiji, negdje niz mrtve tračnice, negdje u plamenu davnog zajedničkog listopada koji je toneći šumorio: “Volim te.”

LJETO NA IZMAKU

- Moje je ljeto na izmaku - prošaptao je Fenix. Star kao stijena. Naslonjen na štap, na zadnje zrake sunca, na osmijeh koji je bio opipljiv kao neko zaboravljeno zadovoljstvo. Pogledom me izbacio iz trenutne monotonije. Dok mi je ravnao bore na čelu, pristao sam na njegove uvjete - prespavati u njegovoj maloj sobi.

- Nema ljepše na Jadranu - isticao je. Jedan dio mene složio se s njegovom tvrdnjom. Možda je ključ ležao u njegovom, poput mjesečine sjajnom licu koje je pričalo bajke o morskim sirenama. Kojima sam se prepustio do iznemoglosti ne mareći za snagu vina kojeg smo konzumirali sve dok bijele biste anđela i nekih bića od alabastera, s obje strane skalina kojima se stizalo do sobe, nečujno ne zasuziše. San te noći bijaše nedostižan. Možda se s druge strane uma zibalo more, možda su se na vjetru ljujljale grane borova jer igra sjena je plela priviđenja nejasnih figura po sobnim zidovima. Neke su zastajale, ostajale na meni, imale su ljepljivost, mekoću i nježnost usana. I more je disalo jedva čujnim uzdasima dok sam jednu sjenku otkopčavao, onu koja me je šapatom molila da je ne izbrišem dok joj je niz tijelo kao uzdah klizila haljina. Sluđen od želje, nekim sam osjetom u dijapazonu mogućeg, bilježio kako se *moja* nimfa ne otima u sumračju sobe. Kao da je zanoćila sa svojim princem, onim koji se poslije sutona iza morskih stijena osmjehuje dok munje obasjavaju nataložene slojeve večernjeg horizonta.

Ljeto je bilo na izmaku.

Jedan moj dvojnik pisao je pjesmu o velikoj noći naslonjenoj na nevidljive brežuljke dok nije zalutao.

Još je samo vidio kako sve biste nečujno izlaze kroz prozore, kroz vrata, kroz zidove predajući se grmljavini.

Izjutra, koračao sam kao jesen rumenim poljima. Bez glasa. Kad god sam zastao na mokroj i toploj travi od kapljica noćne kiše obješenim o jutarnju tišinu, svaki put sam vidio starca. Stajao je naslonjen na štap, na prve jutarnje zrake sunca. Nasmijan. I sam. Ono što je ostalo razliveno po njegovu licu, bio je glas: Dođi i sljedećeg ljeta...

*Pisati dijaloge to je najteža stvar. Jer on mora da teče kao voda.
Mora da je prirodan, a ne izvještačen.*
(Ćamil Sijarić)

✧ MIRJANA PEJAK - PEKI

Mirjana Pejak – Peki živi u Starom Pračnu, naselju pokraj Siska. Do sada je objavila zbirke poezije *Zrna slova moje majke* i *Laku noć, moje voljeno* te knjigu autobiografskih priča i drama *Dodir potke*. Uz 64 člana njezine facebook grupe „Zlatna kočija stihova“ Sisak, objavila je 2014. godine *Knjigu uspomena* koja je položenu u *Vremenski trezor* Zagrebačke banke na čuvanje od 100 godina, a za koju posjeduje Certifikat Zagrebačke banke, Zagreb. Autorska djela su dostupna na internetskom dnevniku blog.dnevnik.hr/mirjanapejakspeki/.

Radovi su joj objavljeni u mnogim međunarodnim zbirkama. Piše ljubavnu poeziju, poeziju socijalne i duhovne tematike, prozu, a posebno izdvaja dječju poeziju i prozu. Inicijatorica je i izdavač zajedničke zbirke radova njezine fb grupe i portala “Očaravanje” *Zlatna kočija stihova na putu za Očaravanje*. Književni izraz ove autorice je jezgrovit i fluidan. Obojen širokom paletom osjećaja, jednostavno vas uvuče u svoj svijet.

ISTA PRIČA I NARJEČJE

Nećemo si lagati. Znaš i sama koliko imaš love na raspolaganju, a o troškovima da i ne govorim. Pokušaj iz prve, tko zna, možda i upali, od ranog jutra stojeći ispred ogledala, govorim sama sebi.

Nije prvi put da analiziram i iskušavam hoću li šakom, kao muško biće, udariti ogledalo, makar sedam dugih godina bila nesretna. Tko još vjeruje u tu priču? Zamisli, razbiješ li ogledalo, sedam godina nesreće. Možeš si mislit, sedam godina, a ja na leđima nosim decenije.

Baba sjedi na fotelji u dnevnom boravku i dobacuje mi nesuvisle rečenice kao da igramo bagminton, a mene ubija ranojutarnje buđenje i odlazak na posao. Normalno da tu ne ubrajam nanošenje šminke na svoje lice i pickanje. Mlada sam i mogu.

Baba opet nešto mrmlja. Ne obraćam pažnju, već nastavljam buljiti u ogledalo naprežući svaki mišić kako bi povukla crtu ispod oka. Da mi netko hoće uzvratiti iz ogledala i reći, „ženo, odmori se, zaslužila si. Nije život svaki dan odlazak na posao. Daj si oduška, odi negdje na nekoliko dana i odmori srce i dušu... „

Prije mogu očekivati da će mi netko iz ogledala baciti trula jaja ili prezreli paradajz u facu, a to bi bila jedino moja baba koja ne prestaje mrmljati dok ispija jutarnju kavu.

Volim se uljepšavati kako bih kao jedna normalno našminkana žena došla na posao, među ljude.

- Dugo stojiš pred ogledalom? Ne mogu shvatiti vas mlade žene. Stajale vi tri sata pred njim, ništa ne može promijeniti vaše lice. Takvo je kakvo je, vaše je - reče baba uz srkanje.

- Ne pretjeruj baba, ne stojimo mi pred ogledalom da bismo nešto mijenjale na sebi. Jednostavno, ne možemo izaći na ulicu raščupane kose s krmeljima na očima i bez dotjerivanja. Ništa ti ne razumiješ.

- To ti misliš da ne razumijem. I u naše vrijeme je postojalo ogledalo, ali to je bila najmanja stvar koja je visjela na čavlu u srednjoj sobi iznad lavora i najmanje se upotrebljavala u životu.

- Eto, sama priznaješ. Najbolje da se nisi nikad pogledala u ogledalo?

- Jesam, kad sam išla doktoru i to samo dok sam popravljala maramu na glavi.

- To ti ja govorim.

- Ali ti ne nosiš maramu na glavi. Rastežeš lice kao da je gumeno, a nećeš sići do posljednje stepenice, koža lica će ti se smežurati kao praćka. Uzalud ga peglaš.

- Ajde, baba, ne petljaj. I ne peglam lice. Izmišljaš.

- Peglaš, peglaš. Ne izmišljam. Jučer si točno 45 minuta stajala tu na istom mjestu. Kao dijete kad uzme drvenu bojicu i črčka po papiru, tako si i ti po sebi bojala. Ne znam zbog čega. Točno koliko imaš godina, toliko vremena provodiš pred ogledalom. Misliš da će kad izađeš na ulicu, netko gledati u te linije ispod i oko tvojih očiju. A te prašine koju nanosiš na lice, da mi je toliko praha, niti jedne krumpirove zlatice ne bih imala u vrtu, vjeruj mi.

- Pa ti meni mjeriš vrijeme, kakve krumpirove zlatice?

- Gledala sam na sat.

- Dobro. Reci mi, molim te lijepo, kao starija i iskusnija žena, može li ženska osoba izaći na ulicu, a da se malo ne uljepša ističići obrve, stavljajući ruž na usne, pa malo pudera na lice i tako...

- Ti se šminkaš i prije nego poštar dolazi. Kao da te on gleda.

- Ma nemoj. Poštar Joža uvijek primijeti kad sam našminkana.

- Normalno kad mu se unosiš u lice. Jadnik, više mi djeluje uplašeno. Možeš samo zamisliti kako izgledaš kroz njegovu dioptriju naočala. On bleji u tvoje grudi, jer one su mu jedino pristupačne pogledu kad je visok metar i krumpir.

- Ba, sad si stvarno pretjerala.

- Jesam ili nisam, ali to sam primijetila. Mene ni ne pogleda, jedino nakon što mi izbroji penziju, a ja mu ostavim sitniš. Ni tada me ne gleda što mu se sviđam, nego starom jarcu je do novca koji će u prvoj birtiji zapiti.

Nakon nekoliko minuta, okrećem se prema babi. Pravi se da me ne gleda.

- I, što kažeš? Je li dobro?

- Ako je tebi dobro, onda je svima dobro. Sad ćeš konačno krenuti, pretpostavljam.

- Da. Brzo ću biti gotova.

- Aha...

Odlazim u spavaću sobu.

Često sam razmišljala zbog čega imam pretrpane ormare garderobom. Već nekoliko puta sam htjela napraviti generalku i ono što ne nosim odnijeti u Karitas. Kako da stignem obaviti sve obveze?

Izlazim u hodnik i ponovno stanem pred ogledalo.

- Molim mišljenje, sviđa li ti se današnja kreacija moje odjeće za posao.

- Takva ideš na posao?

- Što je sad? Baba, stvarno pretjeruješ.

- Ne misliš da je to što si obukla prestaro za tebe?

- Prestaro? Pa to sam kupila prošli tjedan, što je s tobom? Znaš li ti koliko ovaj komad odjeće košta u trgovini?

- Kad kažem prestaro mislim na vrijeme kad si to mogla odjenuti, a to je prije petnaestak godina, sad ti nikako ne priliči da nosiš tako kratku suknju.

- Hoćeš reći da ti se ne sviđa?

- Ne, hoću reći, kad napraviš prvi korak niz stepenice, šavovi na toj suknji će se raspuknuti kao balon. Žena tvojih godina bi morala malo povesti računa o garderobi koju nosi, pogotovo „izvan kuće“, kako si rekla. Sve ima svoje vrijeme draga moja.

- Aha, trebala bih zakopčati košulju do vrata, nositi široku suknju dugu do poda, bez šminke i sjediti u kući na kojoj bi bile spuštene rolete na prozorima, navučeni zastori, zaključana vrata i po mogućnosti ugasiti svjetlo i glumiti vrijednu domaćicu bez dana radnog staža, karijere, a k tome svemu dodati najmanje petero djece...

- Produbljuješ nepotrebno temu. Samo sam komentirala - reče baba i nastavi srkati jutarnju kavu.

- Baba, prvo sam te pitala o uljepšavanju lica, ali ti si očito protivnik da žena bude lijepa. Onda sam te pitala o garderobi, ali tvoje mišljenje je da bi bilo najbolje da stavim pregaču,

uzmem u ruke kantu i metlu i opleti od prvog kata do podruma, čisti, peri, peglaj, spremaj, a uz to još da pjevam...

- Ma kakvo uljepšavanje lica. To je laž. Lažete same sebe, a i druge... Što se tiče pregače, zar je to nešto loše? Svaka prava domaćica normalno izgleda bez šminke i takva je najljepša svom suprugu. Zar to nije dovoljno?

- Da, a kad ta ista domaćica izađe izvan kuće, među ljude, kako bi trebala izgledati?

- Normalno. Ajde, reci mi. Nisi li za Novu godinu na tako lijepo lice nanijela one raznorazne boje koje ti svaki drugi dan dostavljaju ekspresnom poštom? Ne znam samo gdje ih naručuješ. U kući je skladište tvojih krema, parfema i ostalog šminkera. Kad si se našminkala za doček Nove godine, ja te nisam prepoznala, a pogotovo kad ste se Marko i ti vratili kući sa dočeka. Izgledala si kao da si pala u kanal ispred naše ograde. Sva boja ti se razlila po licu. Na prvi pogled sam mislila da te netko pretukao. Mogu misliti kako je bilo Marku kad te u takvom stanju doveo kući, ali jadnik nije smio ništa reći.

- Baba, o čemu pričaš? I da znaš, kad smo se vraćali kući, padala je kiša, a auto nas je ostavio na pola puta, jer mu je bio prazan akumulator i kakve sada Marko ima veze s mojom šminkom?

- Ima. Odveo te iz kuće našminkanu i vjerujem da je čovjek jedva dočekao da prođe ponoć, a uz to strepio da te u gomili ljudi ne izgubi. Nije ni njemu lako, znam ja to.

- Baba! Ti si nemoguća! Marko me voli vidjeti našminkanu i nema ništa protiv šminkanja.

- Sigurno ima svoje razloge. Barem ne gleda svaki dan jednu te istu ženu.

- Ne mogu te više slušati. Idem. Zbog tebe ću zakasniti na posao.

- Aha, samo ti idi. Ne zaboravi da vani pada kiša.

Nije sve kako izgleda, nešto ispere i kiša.

Umjetnost, pisana riječ, izmišljena istina, žive mnogo duže od pisca. I zato valja pisati o vječnim, univerzalnim istinama. Istinita je ljubav i mržnja, smrt i život. Sve one žive u narodu, u čovjeku, u meni, u vama. Zato je moja Hatka stvarna, moj Nurbeg, Ilija, Džeka, Jaglika, Ram-Bulja... I zato sam često isticao da je moj Sandžak, i moj Bihor, sličan američkom Jugu.

(Ćamil Sijarić)

✧ ROZAIDA NAGLAV

Rozaida Naglav rođena je u Šibeniku 1956. godine. Od 1984 godine živi s obitelji u Kopru. Radni vijek je provela u pravosuđu radeći kao sutkinja, a od kada je otišla u mirovinu, posvetila se pisanju. Tako je nastao njen prvijenac, roman *Mačka*, kojega je pisala pune četiri godine. Roman priča o usudu mladih koji se sve teže snalaze u ovim turbulentnim vremenima, u društvu punom devijacija.

Kako sve više ljudi poistovjećuje svoju socijalnu potrebu s porivom potrošaštva, čovjek zapravo pristaje biti stvar. Sve više uvjeren da može sve i svakoga kupiti i sam sebe daje na prodaju. U toj klimi raste moć sociopata...

MAČKA

Isječak iz romana

Sve te gluposti profesor je morao slušati zadnjih mjeseci pa je odahnuo kad alapača nije bilo na nedjeljnim, jutarnjim kavicama tijekom cijelog kolovoza. Čak se ponadao da je Suha Bakalarka odustala od njega pa je njegovo razočarenje, vidjevši ih tog jutra, bilo utoliko veće.

I tako, dok kočoperno sjedi u društvu s gospođom Panić, gospođi Vrhovčić su puna usta blagoglagoljivih riječi, prelivenih opojnim mirisom crnogoričnih šuma, čije smole je udisala cijeli prošli mjesec na godišnjem odmoru u švicarskim Alpama, u hotelu sa sedam zvjezdica.

- *Ma gdje je bila? U Alpama ili u Dubaju? Ona i sedam zvjezdica* - nervozno se obrecnuo profesor te glasno okrenuo stranicu, premda je još nije pročitao do kraja.

"Od samog zraka sam se pomladila", tvrdila je Suha Bakalarka zgražajući se zbog glupih ljetovanja na moru, kada se zna da izgorjela put nije više in. Izrazu zgražanja moglo se pripisati i to da očito negoduje, jer njena debela družica halapljivo listi čokoladne tortice.

- *Jesi, jesi! Pomladila si se tako trajno da ćeš znavijek ostati ista. I u grobu* - vrištala je u sebi gospođa Panić, ali kako joj je pomisao na grob kvarila tek, ublažila je notu ogorčenosti te zaključila:

- *Od silnog botoksa i silikona ta nikad ne bi potonula kao Titanik.*

Tako je pomislila, iako nije znala, plutaju li botoks i silikon na vodi. Onda je naglas mirno dodala da gospođa Vrhovčić ima pravo što se tiče zdravog švicarskog zraka, mada ne smije zaboraviti da prijašnja sunčanja ostavljaju posljedice na koži, koja zato ostaje zauvijek kao prepečeni keks. Svoje riječi je potkrijepila prodornim pogledom pred kojim se ne može ništa sakriti pa je, mljackajući zadnji zalogaj tortice, zadovoljno zaključila:

"Koža je kao slon. Ništa ne zaboravlja."

- *Cilja na moje prijašnje odlaske u solarij. Eh, s kakvom personom imam posla. Ždere li ždere, a sigurna sam da bi u švicarskoj klinici molila da iz polovice njenog tijela naprave čvarke* - namrštila se mršava gospođa, a onda pobjala da će razgovor krenuti u krivom smjeru, jer će gospođa Panić sigurno na njen račun nabaciti nešto otrovno, bez ikakvog celofana, a što će onda misliti profesor Kasteli. Bila je sigurna da njihov razgovor prati te da se samo pretvara da čita novine:

- *Pa neka je. Neka jede svoje tortice* - i već se nevino smiješila prestavši *debeloj bačvetini* brojiti kalorije. Zamijetivši taj osmijeh, gospođa Panić je odložila otrovne strelice. To je napravila teška srca, jer je tu zlobnu mršavicu upravo kanila upitati, kako to da su joj grudi počele rasti nakon klimakterija? Ovakvo prepucavanje, puno tipičnog ženskog rivalstva, bilo je njihovo uobičajeno zagrijavanje prije ozbiljnih tema, pa kako je to zagrijavanje bilo uspješno zaključeno, mogle su nastaviti razgovor u bitno konstruktivnijem tonu.

"Niste zaboravili da je sljedeće subote gala večera? Naravno, u hotelu *Pariz*. Stari gospodin ..." počela je ushićeno govoriti, a onda se ispravila: "mislim, cijenjeni gospodin Šepić i ove godine pompozno slavi godišnjicu braka. Navodno će njegova mlada dama odjenuti večernju haljinu Versace, posebno za nju šivanu. I ja sam dala šivati nešto posebno."

Tako je govorila gospođa Panić, a njezina je družica navukla na lice tajanstven izraz. Nije reagirala ni kada je gospođa Panić čak dva puta pogriješila pri tituliranju gospodina Šepića navodeći da je star, a onda tvrdeći da je cijenjen. Po ustaljenom pravilu, titula je titula i ta se ne opterećuje pridjevima, jer za pridjeve ima itekako mjesta kada krenu u detaljnu analizu pa utvrde da je gospodin Šepić cijenjeni starkelja. Gospođa Vrhovčić je preko svega toga prešla, jer je pomislila na novu ekstravagantnu haljinu u kojoj će doći do izražaja njen ženstveni naboj, nakon švicarskog remonta. Budući da nije prekidala gospođu Panić, ova je nastavila sve strasnijim glasom:

"Dok vas nije bilo, motali su se po našoj ekskluzivnoj sali hotela *Pariz* nekakvi intelektualni tipovi, dosadni kao smrt. Poslovno ili s porodicama. Vidiš da su puni kao brod, a istovremeno vidiš da ne znaju živjeti. Kažem vam, živi dosadnjakovići", malo zastavši, otpila je gutljaj čaja, kao da želi isprati loš okus u ustima pa nastavila tišim glasom da je može čuti samo njena sugovornica:

"S nekima sam imala poslovni ručak, ali nije bilo ništa od posla. Propao mi dopust zbog tih budala koje su htjele sve dogovoreno evidentirati kod bilježnika. Ma što ćeš s takvima?!"

Spominjanje propalog posla je gospođu Panić toliko ražestilo da su joj se obrazi zacrvenjeli pa joj je druga žena suosjećajno povlađivala, tako da je gospođa Panić odlučila promijeniti ton. Nije voljela da je itko sažalijeva pa je ushićeno nastavila, ponovno glasnije, da je čuju i za susjednim stolom:

"Evo, gospođu Vrhovčić, sad kad ste se vratili, mogle bismo i nas dvije, poslije fešte gospodina Šepića, organizirati svoju. U zadnju subotu da zaključimo septembar. Već bismo smislile u ime čega. Možda biste vi potegnuli ideju *a la Švicarska*. Recimo ...", na čas se zamislila.

Gospođa Panić je oduvijek odisala dobrodušnošću, vjerojatno zbog punašnog lica i spontanih kretnji u kojima se naslućivala neka vrsta dječje radosti i baš takav dojam je ostavljala razlažući ideju lajt motiva njihove otmjene zabave: "Na stolu bi kao glavni ukras bio veliki labud od leda i to takav da mu se svako pero vidi. Postavljen bi bio na modroj želatini, kao da pliva na čistom švicarskom jezeru ... Kraj septembra uvijek asocira na jesen ... ptice selice, tako nešto ... otmjeno i romantično."

Na zadovoljstvo gospođe Vrhovčić, zaneseno je nizala ideje za buduću večeru i baš u trenutku kad je gospođa Vrhovčić preuzela riječ, dopunjujući ideju o labudu i želatini, dodajući grančicu, dvije zimzelena, te tako dočarala prirodnost prizora, profesor Kasteli je nervozno ustao te hitro otišao, ne pozdravivši.

To je gospođu Vrhovčić ozlojedilo, ali nije ništa kazala. Prestala se igrati svojom zlatnom boginjom Kali te se pretvarala da pomno sluša, a zapravo je pogledom slijedila profesora, koji je još uvijek maramicom nervozno trljao nos kao da ga je napala neka čudna alergija.

- *Sve sam pokušala. Nudila para koliko hoće, pokušavala mu ljubiti ruke, pa ništa. Neće i neće. A možda, ipak, nekako uspijem kod njega. Taj projekt je važan. To je moja kuća, a ne bilo što. Uh, dodijalo mi je gospođu Panić dovlučiti ovamo svaku nedjelju. Valja naći bolju priliku da ga ulovim u svoju mrežu. Sad, kad je bezobrazno odmaglio, mogu bar u miru popiti kavicu* - uzdahnula je ljuta što se nižoj klasi mora ulizivati, a onda je zamijetila Karolinu i Miša. Sjedili su na drugoj strani kavane. Miš je nešto živo razlagao, a Karolina se, kao obično, sreno smješkala.

"Eno ga, Mali Žuti s onom zgubidankom Karolinom", dahnula je, a gospođa Panić je odmah znala na koga misli.

Kontekst - Mali Žuti, u slučaju Miša, nije imao nikakve veze s Kinezima. Tko bi Miša pogledao, u trenu bi stekao dojam da je taj čovo teško opisiv hibrid, nastao križanjem Napoleona i bezimenog sluga pokornog. Izrazito niskog rasta i kose čudno žute boje, mogao je biti samo Mali Žuti.

"Miš mnogo obećava, jer razumije nova vremena. Sjećate li se kad smo ga uključile u onaj zajednički posao? Doista je bio dobar i ne bi me čudilo da jednom visoko dogura", prva je o Mišu progovorila gospođa Vrhovčić zanemarujući dojam, koji je kod nje netom izazvao, kao Mali Žuti.

"O čemu se ono radilo? Kraj svih silnih poslova, zaboravi se", prostodušno je uzdahnula gospođa Panić.

Gospođa Vrhovčić je oštro pogledala svoju prijateljicu i blisku poslovnu partnericu, jer

je njena primjedba bila retoričko pitanje. Išla joj je na živce brbljiva površnost gospođe Panić kada je u pitanju poslovna strategija i kod onih poslova koje su uspješno zaključile.

- *Nikako da je naučim da se ono, što se tajno napravilo jučer, mora vješto skrivati i danas i sutra i preksutra. Ništa se ne smije zaboraviti. A ona miješa samo gulaš, koji ćemo danas ručati i ne shvaća da se može dobiti proljev i od onog što se jučer kusalo - zlovoljno je pomislila želeći je dobro oprati, a onda se ipak odlučila za stručno podučavanje.*

Ako je ona bila nepogrešiva u vezi poslovnih podataka, gospođa Panić je bila nenadmašna u osobnim relacijama. Mogla je navesti datum, kad je tko s kim popio kavu i u kakvoj se atmosferi kava pila. Za podučavanje se gospođa Vrhovčić odlučila i zato, jer u blizini nije bilo nikoga, tko bi išta mogao čuti, nakon odlaska profesora. Ma što mislio profesor Kasteli o njihovoj nametljivosti, njima je sada dobro došao brisani prostor, jer su završile svoj promocijski nastup za širu publiku i upustile se u razgovor koji nije za svačije uši.

"Kod posla s preradom svinjetine, kada smo trebale prekrojene stručne elaborate zbog dozvole za djelovanje onog našeg klimavog postrojenja, Miš nam je priskrbio gologuze stručnjake koji su za male pare napisali što smo željele. Ima on cijelu ergelu takvih. Kako je simpatično kazao da takvima paše lagan novac pa sline čim vide ruku s novcem", objašnjavala je, naizgled nevoljko, ne bi li time istakla da nema stvari koje bi je smele, čak ako se radi i o najmanjim poslovnim detaljima, a gospođa Panić, sjetivši se svega, žustro joj je uskočila u riječ:

"Da, tako je. Miš zna pronaći prave ljude i vidjeti unaprijed. Ima u njemu talenta."

Gospođa Vrhovčić je zbog te upadice nervozno kašljucnula, jer željela je reći to isto i podsjetiti kako su se dobro izvukle kada je udarila salmonela, jer uz pomoć tih elaborata ispalo je da je za sve kriva viša sila, jer čudni su putovi Gospodnji. Zbog te upadice, a želeći tu nasrtljivicu podučiti kako o važnim, poslovnim stvarima zaključuje bolje od nje, isprсила se biranim riječima:

"Ti fićfirići s nazivima magistra ili čak doktora znanosti, profesora, jednako kao mi mučkaju, samo za manje para. Svatko ima svoju cijenu i sami su krivi što svoje titule ne znaju bolje prodati pa ostaju gologuzi."

Spomenuvši gologuze stručnjake, opet joj je glavom proletio profesor Kasteli pa se upitala po kojem je kriteriju on gologuz.

- *Ma otkrit ću ja gdje tu profesorsku guzicu zebe pa će on još biti presretan da obuće gaće po mojoj mjeri* - odahnula je ohrabrena zaključkom da nema guzice koju ne bi zeblo kad stisne zima pa je bezbrižno nastavila čavrljati s gospođom Panić. Budući da su obje isto mislile o prodanim dušama stručnjaka, nisu širile debatu.

Radije su zaronile u trivijalne tračeve u kojima su obje uživale. Jedino na što su jako pazile, bila je manira oslovljavanja osobe na kojoj su brusile svoje jezičine. Titule nisu opterećivale pridjevima, jer titula služi da jasno označi rang osobe pa dodani pridjevi samo odvrćaju pažnju. Tako se po svom rangu na najvišoj stepenici nalaze gospoda s njihovim prezimenima, a ako imaju i najviši status formalne izobrazbe, onda im se doda i onaj dr.

Malo niže su gospoda, ali ne pripada im vlastito prezime ni status najviše formalne izobrazbe, nego samo ime. Onima na najnižoj ljestvici pripada, pak, samo njihovo ime ili nadimak i njima je dopušteno zalijepiti pokoji pridjev (*kao na primjer, Mali Žuti, koji je samo - Miš ili Karolina, koja je samo Karolina, a može i zgubidanka Karolina*).

Kako ne bi remetile harmoniju izgrađene međusobne komunikacije i kako bi spriječile bilo kakvo štetno, otvoreno međusobno nadmetanje, jedna drugu su oslovljavale gospođom i prezimenom, čak i kada bi jedna drugu rado utopile u žlici vode. Dakle, međusobno tituliranje na najvišem nivou u svakom vremenu i svakoj prilici, kad im riječi zaplove zrakom do ušiju bilo koga, pa i njih samih.

Prošli mjesec se nisu vidjele pa su malo ispale iz štosа tračanja. Zato su zgrabile prvo

što im je palo na pamet, a to su, eto, bili Karolina i Miš.

"Može Karolina biti lijepa i pametna, ali ipak je ona samo Miševa sponzoruša. A Miš baš nema ne znam kakav rejting. Pri dnu je naše ljestvice. Može mali mnogo obećavati, ali treba prvo skočiti, pa onda reći hop. Eh, treba njemu još mnogo da dogura do titule gospodina", počela je gospođa Panić, a gospođa Vrhovčić je povlačivala tako zdušno, da su za trenutak obradile Karolinin uspon do njihovog društva. Miš se ugurao već prije, a onda je dovukao i nju.

Ništa nije ukazivalo da bi ugodu njihovog čavrljanja moglo pokvariti, a onda se niotkuda stvorila muha zunzara. Napravila je dva kruga s lupingom oko glava gospođa, koji je za milimetar promašio nos gospođe Vrhovčić, a onda se zunzara spustila na široku nadlakticu gospođe Panić. Svojim crnim, dlakavim nožicama zagrebla je po debelom asfaltu gospođine kože i baš kad se željela umiriti, morala je ponovno panično uzletjeti, jer debeljuca je tako jako pljesnula po svojoj nadlaktici da se činilo da je netko udario nekog po goljoj stražnjici.

Taj zvuk je privukao pozornost ostalih gostiju koji su začuđeno gledali prema gospođama ne shvaćajući što se zapravo zbiva. Nisu razumjeli zašto gospođe uspaničeno dozivaju konobara, a onda je jedan od gostiju primijetio zunzaru koja je i dalje letjela baš oko alapača.

Gospodin je bio star (*generacija Nikole Pilića*), ali nevjerojatno brzih pokreta. Iz vrećice, koja mu je ležala kraj nogu, izvadio je čudan, plastičan teniski reket te njime mašući dotrčao do gospođa. Više neuspješnih *backhanda* i na kraju jedan precizan *forehand* pa je meč sa zunzarom bio završen u korist vještog tenisača. Mreža je zaiskrila i muha je bila reš pečena, te mrtva da mrtvija nije mogla biti.

Gospođe od uzbuđenja nisu mogle doći do riječi i samo su klimale glavama dok im je briljantni tenisač obrazlagao kako je reket efikasan i ekološki način u borbi protiv muha i slične gamadi. U dršci reketa je baterija koja, kad se uključi, napaja mrežu, pa je muhu potrebno samo zahvatiti mrežom. Tog jutra je u većem trgovačkom centru kupio reket i blistao je od ponosa jer ga je mogao uspješno iskušati u javnosti. Kako mu gospođe nisu više posvećivale pažnju, jer se dogegao konobar, stari gospodin se vratio za svoj stol prepuštajući se osami nakon pet minutne sportske slave. Gospođa Panić, koju je muha napala, ogorčeno se istresla na konobara:

"Koja sramota, da ste odmah odstranili gnjusani leš!"

Konobar je mehanički htio uzeti salvetu sa stola i njome pokupiti pečenu zunzaru, ali ga je debeljuca bahato, zgroženim glasom zaustavila: "Zar nemate primjeren protokol za takve stvari?" pa je konobar odjurio po metlu i lopaticu za smeće. Dostojanstveno, koliko je to mogao, pomeo je muhu duboko se ispričavajući, mada je u sebi pištao od bijesa nazivajući kravetinama obje babetine.

Kako njegov bijes nije bio vidljiv, alapače su ostale u kavani zaprijetivši da račun neće platiti ako doleti još koja zunzara. Zadovoljne su bile i zato što je konobar s krpom u ruci kružio oko njih na pristojnoj razdaljini pazeći da još nešto krilato ne zaluta u njihov kvartir.

"Gospođu Panić, možda želite još jednu torticu da se smirite, jer ipak je atak bio izvršen neposredno na vas. Onaj polufabrikat od konobara će torticu odmah donijeti, jer očito je shvatio da smo nas dvije fine gospođe i da s nama ne može tek tako", kazala je gospođa Vrhovčić, a kako se gospođa Panić namrštila, problem tortice i muhe bio je konačno riješen pa su mogle mirne duše nastaviti s traćanjem, točno tamo gdje su stale prije gnjusnog napada iz zraka.

"Svoje djevičanstvo Karolina ulaže kao žeton na ruletu, a pitanje je na kojem broju će se rulet zaustaviti. Tko zna hoće li se zgubidanka sanjivo smiješiti, ako se kolo sudbine zaustavi na njenom krupijeu Mišu", lijeno je kazala gospođa Vrhovčić, a onda, kao da procjenjuje što se može očekivati u svezi tog problema, glas joj postade čvrst od pritajenog

zgražanja:

"Frajlica cilja mnogo više u lov na visoko kotirajućeg muža. Vidjet ćemo do kuda može dogurati i može li prestići mladu gospođu Šepić."

Glas joj je ponovno postao lijen i rastegnut, kao stara lastika koja može svaki tren olabaviti, te se zlobno objesiti ne držeći više liniju pojasa, nego sve ono što zovemo - udarac ispod pojasa: "Možda joj na kraju bude i Miš previše pa kada završi faks, može konobariti kao oni zgodni dečki u hotelu *Pariz*. I oni imaju diplome. Joj, baš je zabavno kada nas takvi služe i skakuću oko nas kao zečiči!"

"Da, da, Karolina bi baš mogla za konobaricu, jer sumnjam da će pravovremeno uloviti svog gospodina Šepića. Previše bira, a takvima urica brzo bije", uskočila joj je u riječ prijateljica, a onda ušutjela, jer bilo je očito da je svoju družicu naljutila.

Naime, već drugi put joj je upala u riječ. Prvo, dok je govorila o gologuzim stručnjacima, a sada o Karolini. Da je nije prekinula, gospođa Vrhovčić bi još rekla da ih neće, valjda, u hotelu *Pariz* posluživati čobani, jer taj hotel ima goste najvišeg ranga pa mora imati i takav nivo posluživanja, odnosno osoblja.

Nije kao ova kavanska štala gdje lete muhe zunzare pa moraš mahati konobaru i gdje nekakav hohštaperski profesor umišljeno ode, a da pritom ne pozdravi. Naime, kad je profesor Kasteli otišao, nije vidljivo reagirala, ali joj je njegovo ignoriranje teško palo na želudac. Sada je imala priliku da se na njegov račun drsko iskašlje, a naprasitost gospođe Panić je tu priliku požderala, gladna otrovnih riječi kao i čokoladnih tortica. Gospođa Vrhovčić je neko vrijeme uvrijeđeno šutjela, a onda, ne želeći zatezati konop, prostodušno uzdahnula:

"Bože, gospođu Panić, počele smo govoriti kao gospođa Marta. Kada ona govori o Karolini, odmah mi padne mrak na oči. A sada smo i nas dvije počele s metaforama, baš kao gospođa Marta."

Gospođa Panić se povlađujući nasmiješila, vesela što među njima nije došlo do nepotrebnog spora zbog neke blesave frajllice. Bila je vesela jer se gospođa Vrhovčić konačno utješila, iako joj je i jutros s udice skliznuo profesor Kasteli. Kada se nešto gospođi Vrhovčić izjalovi, zna biti prava prznica pa je s njom tada teško i kavu popiti.

Da bi razgovor i dalje tekao u pravom smjeru, sjetivši se jedne nesuvisle metafore gospođe Marte, kazala je: "Što li ono reče? Karolina bi umjesto smiješka mogla na lice naljepiti automobilsku naljepnicu: *Keep your distance!* Savršeno priliježe poruci koju smiješkom šalje na sve strane."

Upravo tada je opazila da joj Karolina šalje sneni osmijeh hoteći je pozdraviti pa je okrenula glavu, ne želeći odzdraviti.

"Evo, upravo je i meni namijenila takav osmijeh. Ta ne pozdravlja kao što dolikuje, nego zavodi izdaleka", obrecnula se prezirno pa uzdahnula, kao da ju je rastužila bezobrazna umišljenost nekog tko joj može ljubiti stopala i biti počašćen ako stigne do rukoljuba.

"Pogledajte, gospođu Vrhovčić", rekla je strogo, "i sad se sneno smiješi Mišu, ali na razdaljini. Kao što rekoh, ništa od doručka u krevetu nakon tko zna kakve večere, koju je sigurno platio Miš."

Spominjući Karolininu nevinost i njen odnos prema Mišu, gospođa Panić je potvrdila Karolinin neupitan status djevice i to vjerodostojnije nego što bi taj status potvrdio nalaz ginekologa. Gospođa Vrhovčić, želeći zaključiti temu o Karolini jer joj je smetalo da o maloj ribi troše toliko riječi, energično je rekla: "Tako je, tako je, ali pustimo Karolinu. Mada se i meni čini da joj sat otkucava, svejedno je ljepotica. Nema se tu što reći. Miš je zapravo Mali Žuti i to će ostati, ako se ne nagrabi para."

Iako njen zaključak nije trebao dopunu, što je potvrdila i gospođa Panić kimanjem glave, čim je ušutjela, između obrva joj se usjekla bora, jer joj je na pamet palo još nešto što mora neizostavno kazati:

"Meni je bilo čudno kada je ostavio gospođu Martu kraj sve njezine imovine, a svejedno se i bez gospođe Marte koprcu naprijed."

Malo je zastala kao da provjerava hoće li joj gospođa Panić ponovno uskočiti u riječ, a kako nije, zadovoljno je nastavila govoriti blagonaklono se smješkajući svojoj prijateljici:

"Kažem vam ja, bit će još nešto iz tog Miša. Ima u njemu potencijala. Tko zna, možda ga jednom i mi budemo titulirale s gospodine. Ali kada već spomenusmo gospođu Martu, moram vas pitati - što je s njom? Nisam je mjesecima vidjela. Zapravo, već cijelu godinu. Kao da je u zemlju propala od kada ju je Miš ostavio."

I već su obje marljivo obrađivale sve poznate podatke o gospođi Marti. Nisu pretjerano zalazile u detalje, jer morale su tračanje zaključiti i požuriti na nedjeljnu misu. Tko zna bi li dragog Boga molile da svojim teniskim reketom, napajanim gromovima, zvekne profesora Kastelija, kad bi znale da je jadan profesor, vrativši se kući, nervozno kazao svojoj ženi da su mu nedjeljnu, jutarnju kavu opet pokvarile dvije babetine - Morska Medvjedica i Suha Bakalarka. A onda, tko zna bi li alapače u svoju molitvu uključile i profesorovu ženu da su je čule kazati:

"Hajde, hajde, dragi, to te samo izluđuju ova nova vremena i prostaci koji sada vedre i oblače."

*Pred velikim djelima svi smo mi kao djeca. I pitanja naša tu su kao
dječija pitanja: šta je ovo? Otkud je ovo? Otkad je ovo?*
(Ćamil Sijarić)

✧ SANIJELA MATKOVIĆ

Sanijela Matković rođena je u Širokom Brijegu 1973. godine, gdje trenutno živi i radi na mjestu savjetnice ministra Pravosuđa i uprave ŽZH. Po zanimanju je dipl. prof. vjeronauka i etike, kulturna i kazališna djelatnica. Radovi su joj objavljeni u nizu zbornika i književnih časopisa. Autorica je šest knjiga poezije: *Partiture sna*, *Panta rei*, *U susret riječi*, *Mističnim tragom suze*, *Transkripti u kamenu*, *Tri su zime do proljeća*, dva romana: *Uvala od lavande*, *Kiša boje tulipana* i zbirke dramskih tekstova *Otisak srca*.

Na natječaju „IX. dani pobijenih hercegovačkih tranjevaca“ 2019. za priču „Riječ bijaše i na kraju“ osvojila je 3. mjesto.

Kao teologinja, profesorica i kulturna djelatnica, svojim radom promiče humanističke, moralne i vjerske vrednote. Takav stav osjeća se u njenom pisanju, bilo da je riječ o poeziji, dramskim tekstovima ili romanima. Smatra da je poslanje književnog stvaralaštva učiniti boljim vrijeme i prostor u kojem živimo.

RIJEČ BIJAŠE I NA KRAJU

Veljača je mjesec magli, neke nedefinirane hladnoće. Jedna takva magla naslonila se na zidove fratarske mlinice čineći ionako tešku noć još težom. Dan se bližio kraju. Bilo je vrijeme večere. Dok je sa zidova dopirao miris svježeg mljevenog brašna, fra Stanko je na podu iz smotuljka vadio preostale komade hrane od ručka.

- Prvo dica nek pojedu, pa vi podilite što ostane – rekao je i suznih očiju izašao vani.

Djeca su se na brzinu skupila oko hrane i natjecala tko će više uzeti. Samo je mali Josip stajao u kutu i plakao. Nazočni su znali kako je suvišno pitati zašto, bila je ovo najtužnija noć u Josipovu životu. Cijeli dan nitko mu nije rekao kamo su i zašto partizani jutros odveli oca i strica. Odveli su još neke ljude s Brijega i s Lištice. Marko je plakao zbog svih njih, svjestan kako i oni tamo negdje plaču zbog svojih koji su ostali.

Fratri i nekoliko njih domaćina stajali su i gledali u djecu, s nadom da će sve pojesti i da njima neće ništa preostati.

- Jedite vi, ja odo' za njim, reče fra Ivan subraći. Fra Stanko je stajao vani pogleda uprtog prema Samostanu i plakao, jecao.

- Što te toliko rastužilo? – upita ga fra Ivan.

- Pitaj što nije. Tuga se na tugu naslonila, Bože, kakva su ovo vremena. Teža nisam vidio za svog života. Eno i mali Josip cijeli dan plače. Ovo su suzna vremena. Pogledaj kamenu ljepoticu, (pokazivao je prema samostanu) nijednog od nas u njoj nema, a noć je.

- 'Ajde, 'ajde, nije samostan dite da ga je stra' samog u noći – tješio ga fra Ivan.

- Presveto je unutra, fra Ivane.

- Znam, ali sve je zaključano. Tko bi se usudio dirnut u Svetinju?

- Barabe, fra Ivane, barabe! Nema za njih svetinje. Ni Bog, ni ljudi, ništa njima sveto nije. Krvnici neotesani! Privode nam ljude, tko će dicu hraniti, mi se razbježali, tuga na tugu, velin ti.

- Nemoj brinuti, fra Stanko – reče fra Ivan tapšući ga po ramenu - Gospa će pripaziti na samostan dok se vratimo. Čuvaće ona i nas i samostan. Ta Majka je, mora čuvat dicu svoju. Svako je vrime nosilo i sriću i nesriću. Baš kao što svaki dan donosi svjetlost i tamu.

- Čuješ li ti njega, fra Stanko?

- Nije to moja pamet, fra Ivane, to sam naučio iz Biblije.

- De mi kaži koju ti Bibliju čitaš sinko. Zbog svojih godina, mogu tvrditi kako Bibliju znam napamet i tako nešto ne nađoh u njoj.

- Smijem li citirati? - Naravno – uglas potvrdiše. „Ne brinite se tjeskobno za sutrašnji dan, jer će se sutrašnji dan brinuti za sebe. Svakom je danu dosta njegove muke.“ (Mt 6,25-34)

- A na taj si citat mislio – reče pomalo zbunjen fra Stanko

- Da, na taj citat. Otkad sam ga prvi put pročitao, ja sam miran i sretan čovjek. Ne brinem ni nad jednim trenutkom svoga života. Znam da će Gospodin svojom pravednom desnicom dodijeliti potrebnu mjeru radosti u svaki moj dan. Svakog jutra iz Njegove ruke, prihvaćam novi dan s radošću.

- Sve je to u redu, sinko, izgaraš optimizmom. Nije te život još opek'o, za koju godinu drugačije ćeš pričati.

- Čemu sumnja, fra Stanko? Ja vjerujem u svaki zarez u Bibliji!

- Ne sumnjam ja u vjerodostojnost Biblije, mladiću, već u tvoj entuzijizam.
- Uostalom, prehladna je noć za filozofska nadmudrivanja, idemo unutra.
- Pođi ti, fra Stanko, nas ćemo dvojica zapalit' po jednu, pa nas eto.
- Kako 'očete. Nemojte dugo, treba izmoliti Časoslov.

Fra Ivan klimnu potvrdno glavom i povede mladomisnika do rijeke. Stajali su tako nekoliko trenutaka u šutnji, zatim će fra Ivan:

- Vidiš, sinko, ti si poput našeg hrasta što stoji gori uz samostan ponosno prkoseći svemu. Nagled'o se taj koječega, ali je rastao i stasao, radujući se svakom novom danu. Baš k'o ti! I znaš što. Divim ti se. Tako mlad, a tako mudar – to ti je dar od Boga.

- Mogu li vam se povjeriti, fra Ivane?
- Naravno sinko, čuvat ću što čujem k'o ispovidnu tajnu.
- Fra Ivane, ujutro kad se skupimo onako zajedno oko Oltara, dok ispijam Kalež osjećam se kao da pijem svu radost svijeta! Prožme me neka čudna snaga i bio bih spreman boriti se i sa samim Zlom. Nakon toga, ničeg me nije strah!

- O blagoslovljen da si zbog ovih riječi – reče fra Ivan kroz suze i privinu mladomisnika na svoj kapuč. Blago majci koja te rodila. Nisi svjestan koliko si sretan i blagoslovljen. Hvala ti što si taj osjećaj podijelio sa mnom. 'Ajmo sad polako, čekaju nas braća na molitvu.

U mlinici su ih dočekala pozaspala dica i budni odrasli. Svi su nešto šaptali, a njihova zabrinuta lica pokazivala su kako tema njihovog razgovora nije nimalo lijepa. Josip je i dalje plakao. Pogasili su se fenjeri što je označilo vrijeme za spavanje. A svi su bili budni. Kroz prozor mlinice gledali su u Nebo, tražeći odgovore na pitanja koja su ih mučila. Kad je bio siguran da su svi pozaspali, negdje pred zoru, fra Stanko je izašao vani, gledao u samostan moleći na čast Sedam žalosti Blažene Djevice Marije. Plakao, incao k'o malo dijete i udarajući se u prsa ponavljao:

- Bože moj, smiluj se, smiluj narodu svome. Ne pripuštaj nas u ove dane nevolje!

Jutro je svanulo maglovito, tužno.

Čim je odzvonilo na crkvi šest sati ujutro, braća su slavila svetu misu. Vani, jedan urušeni zidić poslužio im je kao zamjena za oltar. Iz Lištice je dimila para i obavijala ih, pa se činilo kao da slave misu na nekom oblaku. Fra Ivan je promatrao mladomisnika za vrijeme Pričesti, u jednom trenutku učinio mu se veći i snažniji, poput gorostasa.

Za doručak se nije imalo što pojesti, a nitko nije ni pitao.

- Probudite dicu polako, neka se sprema pa ćemo u samostan. Nema ovo smisla. Volim gore poginut gladan, nego ovde sit. Ako nam što bude, samo će nas živina nać' – reče fra Stanko.

I krenuše, u šutnji. Djeca su bila umorna i gladna. Fratri zabrinuti, za njih, za sebe, za narod. Čim su došli do Gimnazije, vidjeli su neku grupicu ljudi ispod hrasta.

- Jesu ono vojnici? – upita jedan od braće.

- Izgleda – potvrdi Gvardijan zabrinuto.

Da, bili su vojnici, njih dvadesetak i bilo je jasno koga čekaju.

- Pazite na dicu, reče fra Stanko muškima. Sklonite ih čim dođemo.

U dvorištu se čulo kako vojnici psuju raspravljajući o nečem. Gurkajući se pogledavali su na fratre koji su im se približavali.

- Besposličari, to se vraćate iz jutarnje šetnje – reče jedan između njih. Po odori bi se reklo da je bio zapovjednik. Uredajte se! 'Ko je glavni među vama?

- Ja, Gvardijan će.

- Poredaj ove svoje ako se daju uredati. Gdje ste bili noćas, niđe nijednog u Samostanu.
- Obilazili smo stare i bolesne.
- A djeca, što ste njih vodili?
- Kod rodbine.
- Ništa ti ne vjerujem! To su priče za malu djecu. 'Ajde uredaj ih, nek' se vidi 'ko je gazda kuće. Gvardijan pogleda u fratre i oni se uredaše bez riječi.
- Gdje je oružje?
- Čujete li što vas pitam? Gdje ste sakrili puške?
- Obili smo par sanduka, al' ne nađosmo ništa nego vino. Pa vi ste prave pijanice, ha ha ha – smijao se zapovjednik.
- Ne znamo o čemu govorite – reče Gvardijan.
- Znae vi dobro o čemu ja govorim. Osim što samo jedete i čitate, bavite se vi i drugim stvarima – zapovjednik će.
- Vi ste najveći neprijatelji ovog naroda pratrine, da, da vi. Neradnici koji tružu sirotinju svojim idejama. Ali zato smo mi tu da oslobodimo i njih, i vas. Čujete li – došli smo vas osloboditi!
- Fratri su stajali u šutnji.
- Donesi mi ono iz sobe – reče zapovjednik jednom od vojnika. Vojnik se vrati s Raspelom u ruci. Zapovjednik uze Raspelo i baci ga sebi pred noge.
- Slušajte me dobro. Ovako ćemo se dogovoriti. Prilazit će te jedan po jedan, zgaziti ovo i reći:
- Ja ga se odričem. Nakon toga možete slobodno poći kućama, kao slobodni ljudi! Garantiram vam svojim životom.
- Braća su stajala k'o kameni stupovi. Nijemi.
- Što je slabići? Pa to je samo jedna rečenica, ta bar ste vi ućeni. Što je sad problem ponoviti za mnom, ha?
- Zalud ti trud, vojnićino – reče Gvardijan. Oni su se zbog Njega svega odrekli, a Njega se neće odreći ni za što. Oni žive za Nj i Istinu koju je objavio, reče pokazujući na Bibliju koju je držao na dlanu.
- Daj mi tu knjigu – izdera se zapovjednik. Gvardijan poljubi Bibliju i pruži mu je.
- Ovako ćemo. Tko želi ostati živ zgazit će ovoga i biti slobodan. Tko želi umrijeti, uzet će ovu knjigu i poljubiti je.
- Uredaše se braća, jedan iza drugog. Gvardijan stajaše na čelu kolone. Jedan po jedan uzimali su Bibliju, poljubivši je, naslonili bi je na srce, kao što mater privija ljubljeno čedo. I sve do jedan tako! Nakon toga vojnici su ih odvodili do starog skloništa, koje se nalazilo ispod samostana. Dođe tako red i na mladomisnika. On priđe, uze Bibliju i počeo je listati tražeći knjigu Matejeva Evandjelja.
- Gle, njega - izdera se zapovjednik. On bi i čitao, ha ha ha... Mladomisnik se s osmijehom zaustavi na jednoj stranici, šapćući pročita dvije rečenice, a zatim poljubi Bibliju baš na tom mjestu. Nasloni na nju obraz, kao što se dijete naslanja na majčin dlan. I ode u pravcu skloništa.
- Čuli su se samokresi, jedan za drugim. A zatim se čulo kako vojnici uz povike bacaju tjelesa. Dok je stari hrast kidao svoje korijenje, djeca su trčala mjestom govoreći – pobiše nam fratre!

Žene su se obukle u crninu. Zvona su jecala. Sunce pomračalo. Majke su plakale nad djecom svojom. Dok se sa starih mlinica urušavalo kamenje, koritom Lištice je tekla krv. Nije se čuo ni let ptice, sve je u jednom trenu zamrlo.

S fratriba su i Brijeg ubili!

Dok su promatrali dim koji je sukljao iz skloništa, upita zapovjednik vojnika s desne strane:

- Što je onaj mladi fratar mogao pročitati u onoj knjizi, da je pred samu smrt zračio tolikom srećom?

- Čuli ste što je Gvardijan rekao, oni su živjeli za tu knjigu.

- Ha, ha, ha, ne vojniče, imaš krivo. Oni su umrli zbog te knjige! A mogli su birati. Sad su mogli sjediti sa svojim. Smrt je bila njihov, a ne moj izbor.

Na to drugi vojnik, koji je stajao po strani, reče:

- Istina, mi smo ih ubili, ali oni nisu mrtvi. Samo su onako popadali, ali izgledali su živo. Ne znam to objasniti, ali tako osjećam.

Ostali vojnici su šutjeli i čistili samokrese.

Zapovjednik je sjeo pod hrast i listao Bibliju tražeći stranicu koju je mladomisnik poljubio i s osmijehom otišao u smrt!

Za to vrijeme u praznoj crkvi, čulo se kako netko pjeva Psalme.

„Pa da mi je i dolinom smrti proći, nije me strah, jer ti si sa mnom.“

*... voda je uvijek samo voda i vrijeme na njoj ne bilježi se - šta više:
čini se da je uvijek mlada i da će mladom i ostati.*
(Ćamil Sijarić)

✧ SNEŽANA PISARIĆ MILIĆ

Snežana Pisarić Milić ođena je 1964. u Srebrenici. Odrasla je u Bratuncu. Od 1987. godine živi i radi u Somboru. Njezino čitalačko iskustvo široki je opseg različitih žanrova, epoha, pisaca. U svakom pročitanoj djelu tražila je poruku, ideju, osobno iskustvo pisca. U jednom trenutku shvatila je da je sve to pročitano prošlo kroz nju kao kroz sito i rezultiralo njenim vlastitim stilom. Od tog trenutka piše... Neke njene priče su nagrađene na književnim natječajima. Na natječaju za dovršetak pripovijetke Laze lazarevića *Sekcija*, rad Snežane Pisarić Milić proglašen je za najuspješniji.

Objavila je zbirku priča *Pisma iz Sombora* i romane autorica *Varljiva igra svetlosti* i *Nebeski ples*, koji su u Hrvatskoj ugledali svjetlost dana pod nazivom *Varljiva igra svjetlosti* i *Igračke v(j)etrova*.

Treća objavljena knjiga je romansirana biografija kanadskog glumca Lazara (Rajića) Rockwooda, porijeklom Somborca, pod nazivom *LAZAR od salaša do Holivuda*. Roman *Saga o Lazarervićevom Vučku* objedinjuje i rukopise pripovijetki *Vučko*, *Stojan i Ilinka* i *Baba Vujka*.

U IME SVIH (PASA) LUTALICA

Preko noći postao sam pas lualica. Tešim se, ta, nisam jedini, ima nas ovakvih jadnih na sve strane. Et', sad svako pod ovom kapom nebeskom ima pravo da me pljune, šutne ili da baci kamen za mnom. Može i da me se plaši, i to, da! Što da ne? A tek to, što mi je još na vratu lanac kao znak pripadnosti, budi sumnju i strah od mene. Pa, preziru me još više, jer sam to, pretpostavljaju, i zaslužio da budem.

Zanemio sam od iznenađenja pa ne verujem sopstvenim ušima, mada mi je sluh uvek bio besprekoran, da je kapija škljocnula i da je taj zvuk znak sigurnog kraja. Da taj ključ niko ne sme dotaći i bravu za mene otključati.

Zanimljivo je to da se niko nikada nije zapitao kako ću se snaći, hoću li preživeti, hoće li mi neko pružiti da jedem ili ću morati sam tražiti. Hoću li znati oteti ili braniti svoje, ako neko drugi zgrabi ispred mene. A otimali su mi i još uvek to rade. Stvarno, niko me nikada nije zapitao.

A da li sam nekad pozeleo da se vratim? I da jesam, kapija bi bila uredno zaključana. I to samo za mene. Niko se nije pobunio kada sam sa druge strane ulice gledao kako se ulazi i izlazi na toj istoj kapiji. Kako se raširenih ruku dočekuje i sa suzama ispraća. A ja stojim i gledam ono što se nekad zvalo moj dom, a rana na duši se otvorila pa ne zarasta i ne mogu da se setim kako mi je stvarno tamo bilo, koliko je bilo dobro ili nije. Sve je ostalo u magli zbog šoka od tog iznenadnog i nepovratnog izlaska na kapiju i tog jezivog zvuka ključa u bravi koji mi tako, nekad, i u san dođe nepozvan.

Kapija je previsoka i ne može se kroz nju ni pogledati. Ni da se podsetiš ne možeš. Možda bi se tako i prisetio šta sam to uradio, šta zgrešio pa sam se našao na ulici, prepušten drugima na milost i nemilost. Ne možeš čak više ni da vidiš lice ključaru tvog života, pa da pokušaš uhvatiti onaj titraj na licu što pokazuje grižu savesti, ako je uopšte ima. Ma, što sebe lažem - znam da je nema.

Evo, skinuo sam lančić sa inicijalima, ali je opet trag ostao. Ostao u ponašanju. Ne znam da lajem ni da ujedam, a još uvek poskakujem od sreće kada ugledam poznato lice ili mi se samo učini poznatim ili dobronamernim. Stvarno se trudim da ne vidim nelagodu i pitanje u tuđim očima na koje ni sam ne znam odgovor.

Pa dobro, ima mnogo pasa lualica, nisam sam. I nisam više. Mada, ne znam zašto, pogled ne mogu odvojiti od onih koji svoje pse čuvaju sa ljubavlju. Tamo gde je ljubav obostrana, gde se raduje kada se izlazi u šetnju i zna se, o, a da li to iko može sa sigurnošću znati, da brava neće škljocnuti kao što je za mnom. Znao sam, osećao sam, da žele da odem, ali, nisam znao da me više neće poželeti ni videti. Zato ponekad, nedeljom i praznicima, idem ovim putem sam, i neka me niko ne pita što glavu ne dižem, ili, zašto mi je pogled prikovan u neku daleku tačku, tamo negde ispred.

I to što se još uvek ponekad zapitam šta sam to loše uradio, davno mi je rečeno: - Nisam ništa!

A i ako jesam, ništa nije toliko loše da je neoprostivo i da moje lutanje bude jedino rešenje.

Više nikada neću ići onom ulicom niti ću stajati na poznatoj kapiji. Više nikada neću okusiti ona jela, ej, ne spremaju se ona za mene. Sada imam novi dom, na koji se još uvek navikavam.

Pitaju me zašto imam tužan pogled, a ja sve ubeđujem da sam od te sorte, eto, koja tako tužno gleda. I da baš volim što sam sam, jer je to jedini pouzdani znak da sam odrastao. I da, još samo to, ničija ljubav meni ne treba da bih preživeo. Volim ja sam sebe. Bar pokušavam da volim. Samo, ako nekada odem sam niz sokak, ne pratite me, pustite me, ne pitajte me kuda idem, jer volim gledati mlade štence kako se veselo igraju.

Ne pitajte me ni zašto ne tražim više nikoga, ne dozivam. Zato što na moj lavež niko neće dotrčati, niko repom mahnuti. Ne znam zašto, kada zaspem na toplom betonu i dok sunce obasjava moje telo, kroz san iznova čujem zvuk ključa u bravi. I žao mi što nisam znao da će tako biti, mada sam naslućivao, pa da sam se oprostio sa svim stvarima koje sam doticao. Mogao sam ih spakovati kao uspomene i staviti u zavežljaj, pa o štap, i nekako bih, siguran sam, mirnije pošao u svet. Ovako - ni štapa ni zavežljaja. Trag na vratu i tuga u očima sva su moja imovina, sve što sam poneo onog dana kada je brava zauvek škljocnula.

Evo i danas, a baš me to sve užasno nervira jer ne znam zašto mi se to više dešava, dobijem želju da prođem starom ulicom, samo njom. Na onu kapiju više ne želim ulaziti, ali se bojim da bi mogli pomisliti da idem tuda, da bi me neko primetio i pozvao. Bez potrebe će se uplašiti, pa je dva puta zaključati. Za svaki slučaj, što je sigurno - sigurno. Stvarno, ja ne bih nikoga da plašim. Ma, nisam vam ja od te sorte!

A ne znam ni kako bih se maskirao da me ne prepoznaju. Ne trebaju oni meni tamo, ja sam sebi trebam tamo. Hteo bih da od pocepanih delova života sklopim mozaik, pa da od njih kao od polupanog ogledala napravim novo. Sa koje god strane pogledaš vidiš neko novo lice, ali ni jedno nije pravo. Ne može ni biti jer je ono pravo nestalo onog trenutka kada mi je ispalo iz ruku i puklo, to jest, kada je brava škljocnula, a kapija za mnom zaključana samo jednom, ali za sva vremena.

Pisac bez zavičaja je kao kuća bez temelja...
(Ćamil Sijarić)

✧ SNEŽANA ŠOLKOTOVIĆ

Snežana Šolkotović profesorica je razredne nastave. Pisanje joj je hobi. Objavila je pjesme i priče za djecu i odrasle u četrnaest knjiga: *Pesma je moj život*, *Od srca srcu*, *U znaku ljubavi*, *Surove sudbine*, *Izvor života*, *Kad progovori duša*, *Šapat vetra*, *Dečja zavrzlama*, *Zvrčka*, *Smicalice*, *Horizonti ljubavi /Horizons of love/*, zastupljena je u dvojezičnoj srpsko - talijanskoj zbirci *Zov ognjišta/ Il richiamo del focolare* i *Zora života - L'alba della vita*, rusinsko- srpskoj zbirci pesama *Poezija duše* *Poezia duši*.

Neke od njenih pjesama prevedene su na bugarski, engleski, arapski i makedonski jezik. Mnoštvo njenih pjesama i priča zastupljeno je u mnogim antologijama, zbornicima i časopisima. Osvojila je prestižne nagrade na domaćim i međunarodnim književnim natjecajima. Radovi ove autorice obilježeni su ljubavlju prema čovjeku, prema Zemlji, prema životu, često edukativni, što ne umanjuje njihovu zanimljivost.

ŠEŠIRI

Napolju je besnela strašna oluja. Šćućureni u planinskoj kućici sedeli su zastrašeni pastiri. Munje su parale nebo, a gromovi su udarali po okolini. Jedan šum koji se začuo napolju još više ih je zastrašio. Na vratima se pojavio mladić u pastirskoj odeći sa šeširom na glavi.

-Ljudi, napolju baš besni oluja.-

Samo što je izgovorio poslednju reč, a u neposrednoj blizini je tresnuo grom. Kućica se tresla, a prisutni su trnuli od straha. Krv im se ledila u žilama. Vreme je prolazilo, ali oluja nikako da prođe... Jedan se od njih doseti te reče:

-Ljudi, ovde je neko baksuz! Nikada u životu nisam doživeo takvo nevreme, posebno ne da toliko gromova udara okolo. Nego, kako bi bilo da svi mi naređamo naše šešire na prag ove brvnare. Čiji šešir vetar odune, taj mora da napusti ovu brvnaru.- Svi su pogledali mladića koji je sav pokisao, stajao zbunjen među njima. Ne imajući kud, stavio je i on svoj šešir sa ostalima... i čekao presudu.

Vetar je najednom snažno dunuo i odneo baš njegov šešir. Prisutni su ga bez milosti izgurili napolje uz psovke:

-Ti si baksuz, čoveče! Dalje od naše brvnare!-

Mladić je pokunjeno krenuo kroz nevreme. Ono što će biti, biće - pomislio je. -Ne može neko nekog osuditi bez Božje volje.-

Već se dosta odmakao od kolibe kada je iza sebe začuo snažan tresak groma. Usmerio je pogled prema kolibi koja je stajala nedaleko od njega u plamenu. Nevreme je potom nestalo kao da ga nikada nije ni bilo. Mladić je skinuo moker šešir sa glave i kleknuo na zemlju. Shvatio je šta se dogodilo. Ti ljudi su mu spasili život.

- Bože, hvala ti i oprosti im za učinjeno - promrljao je i krenuo je za svojim stadom.

DUKAT

Čovek koji je bolovao od teške bolesti bio je smešten u Kliničko bolničkom centru u Beogradu. Oporavak je zahtevao duži period uz nadzor medicinskog osoblja. Te momente je začinio pevušenjem jedne pesme koju je posvetio svojoj dragoj ženi.

Nije ni slutio da će jednoga dana baš u njegovoj bolničkoj sobi biti smešten i poznati pevač.

S vremena na vreme pevušio je pesmu, pokušavajući da zaboravi na ishod bolesti.

Pevač ga je pomno slušao, a pesma ga je svojom melodičnošću sve više osvajala.

Ta pesma je i bila tema njihovog prvog razgovora.

- Veoma lepo zvuči ...- započeo je priču pevač.

- Posvetio sam je mojoj gospođi.-

Nasmešio se setno i prodorno gledao u sagovornika.

-Nikada je ni za jednu ne bih menjao.-

-A kako se ona zove? - sledilo je pitanje

-Nina. - čovek se tužno nasmejao.

Pošto mu je kroz priču pevač potvrdio ko je, čovek mu je ponudio da tu pesmu snimi.

- Bio bih srećan kada bi ste je otpevali na vlaškom...

-Ne znam vlaški, ali otpevao bih je prepevanu na srpskom.

Po odlasku pevač je izdao singl ploču. Bila je to zapravo ona pesma o Nini koju mu je čovek dao u bolnici. Pesma je postala hit. Prelepa Vljajina Nina se proslavila...

Njen autor je i dalje ležao u bolnici maštajući o oporavku. U mislima je bio sa svojom Ninom...

Jednoga dana čoveku su najavili posetu. Bio je to pevač koji je došao sa namerom da mu pokloni ploču i u znak zahvalnosti dao mu dukat.

Ljubav prema Nini je ostala zapisana u tekstu i zvucima prelepe melodije koja se i danas s ljubavlju peva.

U Bihoru prevrneš kamen, i eto priče...
(Ćamil Sijarić)

✧ **SPOMENKA MIŠIĆ KREBS**

Spomenka Mišić Krebs rođena je u Sarajevu, gdje je studirala ekonomiju. Dolazak rata u BiH prekida njezin miran život. Sada živi u Njemačkoj. Pjesme su joj utjeha, snaga i utočište. Na natječaju portala „Očaravanje“ i časopisa „Sapphoart“ za Valentinovo 2018. njezina je pjesma izabrana kao jedna od najboljih.

U ožujku 2019. godine sudjelovala je na manifestaciji „Poesie Briefkasten“ s pjesmom Sternenstaub.

Objavila je zbirku kratkih priča „Ružičasta jahta“. Ova autorica žive mašte i senzibilnosti objavljuje uglavnom poeziju na hrvatskom i njemačkom jeziku dok prozu piše isključivo na materinjem jeziku.

MOJ DJEČAK

Iz zbirke priča „Ružičasta jahta“

Pitao si me što slušam i koga čitam, što želim i koga sanjam, gdje je izvor duše moje i o čemu sniva ta čudom satkana *čudnica*. Pitao si me volim li tebe, sanjam li o tebi večerima kada majka ugasi svjetlo i Boga moli za zdravlje i sreću. Pitao si me, kako to da pišem tako malena i što to uopće pišem. Pitao si kako to da moja oba djeda imaju konje pa mi možemo jahati, a ti ne možeš, zašto volim gledati zvijezde kada padaju i zašto me majka ne pusti s tobom uvečer izaći do rijeke i zašto izigrava strogost, ta ne bi ti meni ništa učinio loše. Ha ha, ha, kao da nisam to znala. Sjeti se da sam ti govorila:

„Ne pravi se veliki momak, kao onda kada smo skakali s jednog drveta na drugo (kao Tarzan i Jane) pa si pao i udario se toliko jako, a ja sam ti brisala suze haljinicom moje lutkice pa si mi rekao da i odrasli plaču kada zaboli. Sjeti se kako si se pokušao zakvačiti na tramvaj pa si pao odmah kada je tramvaj krenuo. I tada sam ti brisala krv s koljena, a ti si bio hrabar, stvarno si bio hrabar...”

Ali tada nisi plakao, a željela sam da plačeš da te mogu tješiti onako naivno i dječje iskreno. Pitao si me, jesmo li i mi krali sapune iz kuće i nosili ih Ciganima na rijeku i jesmo li išli na stari vrtuljak, jesmo li *brisali* sa satova fizike...

Uvijek sam se smijala tebi, jer nisi prestajao pitati. Pitao si me. Sve si me pitao, a ja sam negdje između pitanja počela voljeti. Krijući sam se igrala lutkicama, kradom češljala kosu i to samo naprijed jer sam mislila da me nitko ne gleda odzada (pa ne gledam se ni ja odzada). Ukrala sam jednom maminu šminku pa onda sestrinu majicu bježeći od kuće do kina, samo tebe tu da sretnem i s tobom budem. Sestra je sutradan vrištala lupajući nogama o pod, plakala je jer joj je tobože upropaštena najbolja majica. Nije me mnogo dojmila njena patnja, njene suze ni prijetnje, eto, samo malo mi je bilo žao što sam igrajući se s tobom na jednom mjestu majicu poderala. Pitao si me je li majica svjetski problem i je li i mene postolar pokušao silovati... Imao si toliko pitanja i ja sam ti odgovarala kao učenica u školi. Poslije srednje škole si me čak pitao što želim uopće biti u mome životu. Odgovorila sam ti: "Želim ostati dijete i po cijeli dan se s tobom igrati... nakon toga se umorna uvući u tebe i tu mirovati, tvojim venama teći kao rijeka dolinama do svojega ušća, stopiti se s tobom i vječno se u tebi grijati". Nisam te nikada pitala, ljubavi, od kuda toliko topline u tebi, od kuda ta blagost, zašto imaš tako veliko srce?

Kako samo možeš uvijek ostati tako miran?

Nikada te nisam vidjela ljutog, loše raspoloženog. Ni sama ne znam zašto te nisam pitala. Valjda sam bila stidljiva i nisam te htjela vidjeti ozbiljnog. Voljela sam tvoj smijeh i osmijeh. Željela sam biti dio iskrice u tvome oku kada si se smijao i nestašluke izvodio. Smijao si se meni, tvojoj blesavici iz Londona, a ja sam bila ozbiljna. Toliko ozbiljna da sam se u sebi zaklela da ću ostati vječita djevojčica u duši. Ne zato što me tvoj smijeh bolio, nego zato što sam ti isto željela. A mnogo sam željela, vjeruj mi. Znaš li, ljubavi, da sam još uvijek ona ista, sretna i razigrana djevojčica? Ne, ne igram se više potajno lutkicama i ne krijem se ni od koga da budem s tobom, ali nemam tebe da me po stoti puta upitaš – jesam li sretna i kome opet pišem i zašto to pišem.

Hvala ti, dječače moj! Jesi li ostao dječak do kraja? Što znači taj kraj? Ne, ne može nikada tebi biti kraj, jer živiš još uvijek u srcu tvoje djevojčice, tvoje najdraže vještice koja se nikada nije plašila biti noću s tobom na groblju pa, evo, ni do danas. Ne plašim se večerima na groblju sjediti na tvome kamenu i pričati ti o svemu. Pa znam ja što bi ti mene pitao jer zavoljela sam te negdje između tvojih pitanja.

Voljeh te bezgranično, neiskvareno, nevino i naivno jer takve su sve dječje ljubavi.

Sada volim zreloom ljubavlju drugog muža u kome pronađoh sličnosti s tobom jer i on visoko kotira u biologiji. Poput tebe i mene. Sretoh ga na jednom seminaru i tako...našli smo se i vremenom zavoljeli. Ali tebe uvijek u srcu nosim, dječače moj, jer ti si naša mladost, naši prvi dodiri.

Učim našega sina da se ponosi svojim ocem i njegovim životnim djelom.

Često te prepoznam u nekoj njegovoj kretnji, u pogledu. Zaboli me to, osjetim u trenu koliko mi nedostaješ, ali istovremeno me ta njegova kretnja ispuní neopisivom srećom jer znam da si tu, s nama, znam da je on nastavak tvoga života, dječače moj. Tvoj sin pokazuje interes za prirodu i zna mnogo toga o životinjskom svijetu. Na europskim i svjetskim školskim natjecanjima osvaja najbolja mjesta, puna mu je soba medalja i priznanja, a sada smo pozvani na krstarenje do Sjevernog pola s jednim poznatim znanstvenikom koji, zamisli, posjeduje ružičastu jahtu. Sjećaš li se kako smo i nas dvoje maštali da oplovimo svijet baš na ružičastoj jahti?

Cio svijet živi u Sandžaku, sa svim manama i vrlinama
(Ćamil Sijarić)

✧ SREĆKO ALEKSIĆ

Srećko Aleksić, novinar i žurnalist, pjesnik je po vokaciji. Rođen je 1972. godine u Beogradu, gdje živi i radi. Dobnik je 30-tak književnih nagrada, a njegove su zbirke prevedene na desetak jezika. Za njega je književnost izazov, traženje, odgovor na probleme današnjeg čovjeka, na bol, smrt, stradanje, nihilizam, apokalipsu, suicid, destrukciju, mržnju... Smatra da novo uvijek postoji i da treba pratiti trendove. Svaka epoha ima književnike koji su je obilježili, a onda dolaze novi, s novim idejama, novim načinom razmišljanja. Njihova riječ postaje stil novoga doba.

KADA OPADAJU KAJSIJE

Kiša rominja na seoskom putu. Zaprežna kola vuku dva vranca. Na putu visoki greben i kamena kaldrma, od onog najgoreg tucanika, što se Mesec ogleda u krošnji bagrema. Deda se uputio ka staroj vodenici poznatog vodeničara Zvonka. Vetar duva kroz zeleno granje i fijuče kroz planinski kraj varoši.

Negde u daljini bele senke plešu na proplanku. Starina je prošao svoju životnu golgotu gorštaka. Rvao se sa medvedima, jurio vukove po selu, pravio zamke za lisice i risove. Snegovi su u ovoj nadođiji poznati po vučijim stopama. Ovce po torovima trpe pokolj, vreme je neprijatelj onih koji nemaju oružje u kući. Deda je stari Solunac, nosi sve u torbi, od sekire, puške i metaka. Krišom da ga niko ne vidi. Kao pravi vojvoda kraljevske vojske. Neustrašivo se borio u Drugom svetskom ratu, bio komandant Prve partizanske brigade svoga kraja.

-Kamen se grubi na litici stene, dok ga bršljen krasi u hladu.

-Pomisli, kako bi pogledao onaj njegov zasad pod kajsijama.

-Uhvati ga neka radost, kao leptira kada izlazi na svetlost dana.

-Upita se znatiželjno: Idem do vodenice pa ću do zabrana.

Kiša prestade iza prve međe popa Vlajka što otkupi useve letos od domaćina sela. Dedi se nešto zamuti u glavi i natera konje u zabran.

Mlade stabljike su rodile zlatne kajsije, one su se povile niz slomljene grane. Vetar je bio oštar i jak. Znao je deda da je radio na Svetu nedelju, da je pogrešio što pokojnoj babi nije dao pomen.

Brada mu se tresla od stida, gutao je gorčinu svoga bola dok je rukama kupio opale kajsije. Svaka je imala lik nekog sveca ili dedine devojke iz mladosti. Setio se Nemačke vojske i vešala spremna za rodoljube, koji su bili streljani u ovom ratu.

Prekrsti se starina, kleknu na kolena, izgovori molitvu i počeo da jeca. Iza zaseoka izađe sveštenik, izgrdi ga: "Ajde, ajde! Uvek si bio hrabar, Božo, ne plači za prosutim mlekom. Biće kajsija i džema, puna ti kuća čeljadi i veselja. U nedelju donesi novce i daruj crkvu poklonima. Opština će ti otplatiti dug za učinjenu štetu." Iza gradonosnih oblaka vide umrlu ženu u beloј venčanici. Nasmeha se iz srca, nekako anđeoski, i tuga nesta sa lica.

Vodeničar ga je strpljivo čekao da samelje brašno. Dok se dan gubio u gustom puteljku zelenih bršljenova i proplanaka. Kajsije su mirisale na prošlu ljubav i mladost prvog poljubca. Ništa nije bilo od toga, samo slomljene grane sa opalim kajsijama na putu, koje su nosile posebnu draž i nadu za nešto novo, lepše u životu.

*Rimljanin je nosio ovaj prsten. Izvadio sam ga iz zemlje. Bio mu je na
lijevoj ruci, na malom prstu. A sad ga evo na mojoj lijevoj ruci, na
malom prstu, kao što ga je i on nosio.*
(Ćamil Sijarić)

✧ STANKA SRŠEN

Stanka Sršen rođena je u Metkoviću. Djetinjstvo je provela u malom selu Grad, u općini Slivno, a danas živi i radi u Blacama. Piše uglavnom poeziju, a ponekad i neku priču. Pjesme su joj objavljene u 18 zbornika i u nekim časopisima za umjetnost i znanost.

Na književnom festivalu “Kulturom do prijateljstva” 2017. pohvaljene su njene haiku pjesme. Na natječaju portala „Očaravanje“ i časopisa „Sapphoart“ za Valentinovo 2018. njezina je pjesma izabrana kao jedna od najboljih, a pohvaljena je i zbog sudjelovanja u inicijativi časopisa „Sapphoart“ Reanimacija zaboravljenih pjesnika“.

Izdala je dvije samostalne zbirke: “Koraci kroz čemerike”, “Svjetlo na provi”. Njezin je poetski izraz jasan, usmjeren na bitno, ali slikom raskošan, što se prenosi i na njezinu prozu.

KOME ĆEŠ MENE OSTAVITI

T. je bio dvogodišnjak kad je njegov otac otišao u daleku Argentinu. Što je to? Mali T. s dvije godine nije mogao znati da su to bile godine odlazaka trbuhom za kruhom. Jedino je znao da nema oca.

Otišao je, a ostali su glad i neimaština kao turobna svakodnevica, kao stalni gosti trošnog doma.

Trebalo je nahraniti osmero malih, gladnih usta pa se ocu odlazak činio kao najbolje rješenje. Vjerovao je da će odlaskom u tuđinu priskrbiti bolji život svojoj obitelji.

Međutim, otac maloga T. više se nije vratio. Okolnosti koje su rezultirale tom strašnom činjenicom, nikada nisu razjašnjene niti shvaćene, pogotovo ženi koja je ostala sama s osmero nejake djece, nemoćna da, osim tuge i čekanja teškog života na škrtom kamenu, učini nešto kako bi prebrodili glad, bijedu i nedaće.

Godine su dolazile i prolazile, mali T. je odrastao, ali bolna praznina, neimaština i brige, te majčino uvijek tužno i zabrinuto lice dodatno su nagrizale njegovu nježnu, osjetljivu dušu.

Često je maštao o nemogućem - da ga samo jednom vidi, pogleda u oči i upita: Zašto, zašto si nas ostavio, zašto se nisi vratio, zašto? Toliko je bilo pitanja, ali u dubini duše znao je da nikada neće dobiti odgovore.

Iako je patio, T. nikada nije osuđivao svog oca, vjerovao je da postoji razlog zašto je sve baš tako kako jest.

Vrijeme je neumitno prolazilo. Došao je Drugi svjetski rat. Kao golobradi momčić T. je s dvije godine starijim bratom, proživio i preživio sve ratne strahote. I Križni put, koji je bio njegov dodatni usud, preživio je... čak i kao jedan od onih koje su izdvajali na stranu s koje se nitko nije vraćao.

Nakon golgothske izmučenosti i lutanja, vratio se svojem kamenu, sirotinji, neizvjesnosti, ali bio je sretan što je živ i ponovno s onima koje voli.

Imao je 26 godina kada je zasnovao obitelj. Uskoro su došla i djeca. Uz ogromnu radost koju donose svojim dolaskom, u njemu se isprepliću tuga i zabrinutost. U besanim noćima razmišlja i "rješava" najteže životne zagonetke - kako iz škrte zemlje, kamenih škrapa kruh istući, kako ih prehraniti.

Uz sve nedaće, odricanja i nadljudsku borbu za život dostojan čovjeka, stara bol u grudima ne jenjava. Naprotiv, ponekad je toliko neizdrživa da tjera na poduzimanje nečeg što je izvan njegovih mogućnosti.

Izmučen bezbrojnim životnim borbama, načas zaboravlja svoju osobnu želju, pohranjuje je u dubinu izmučene duše, pa zagledan u snažne žuljevite ruke, u trenu donosi odluku. Mora, jednostavno mora otići, jer nema drugog načina da svojoj obitelji osigura bolji život.

Prolazili su dani i mjeseci mukotrpnog prikupljanja raznih papira, dozvola i napokon, sve je bilo iza njega i mogao je krenuti u bolji život, kako je govorio i čemu se iskreno nadao... i kako je odlaskom (razmišljao je potajice) korak bliže odgovorima na pitanja koja su ga neprestance mučila.

I dok je tako jednog dana, sjedeći na pragu trošne kućice, pričao s prijateljem o odlasku koji je, nažalost, nemonovan, njegova je djevojčica, sjedeći mu u krilu, sve pažljivo slušala. Iako nije ništa razumjela, jedna riječ je glasno odzvanjala u malenoj glavi: Odlazak!

Oči su joj se napunile suzicama, podigla je glavu, pogledala svog oca i tiho prozborila: Ali tata, kome ćeš mene ostaviti, ako odeš tamo daleko?

Duboko ganut i bez riječi, čvrsto ju je zagrlio, a onda drhtavim, jedva čujnim glasom prošaputao: Zlato moje malo, nikada te neću ostaviti, za sva blaga svijeta!
U trenu su mu pred očima proletjele slike njegovog djetinjstva i odrastanja bez oca, koji mu je još uvijek nedostajao, a to nikako nije želio svom djetetu.

Djevojčica je, presretna i puna povjerenja, ovila malene ruke oko njegovog vrata.
Neće je ostaviti, neće otići nekuda, tamo daleko... Od prevelike radosti nije osjetila dvije tople suze koje su skliznule na njene smeđe kovrče.

*Ti ne znaš šta bi ti ovaj prsten rekao kad bi mogao da govori; rekao bi
da on duže traje nego mi ljudi. Da on duže putuje od nas ljudi.*
(Ćamil Sijarić)

✧ SUZANA MARIĆ

Suzana Marić rođena je u Zagrebu 1970. godine, a živi u Slatini. Pjesme i haiku poezija izašli su joj u nekoliko zbornika.

Na festivalu *Kulturom do prijateljstva* dobila je povelju za najljepšu pjesmu. Pohvaljena je za sudjelovanje u inicijativi časopisa „Saphoart“ *Reanimacija zaboravljenih pjesnika*. U zborniku portala „Očaravanje“ *Gazela u srcu* pohvaljena je njena gazela. Strast joj je dječja poezija. Suzana Marić piše i prozu. Od proznih djela napisala je pripovijetku *Bijela vučica* te *Bijeg u sreću*, čiji su odlomci objavljeni na portalu „Očaravanje“. Od književnosti traži da bude osjećajna i plemenita, bez obzira radi li se o stvarnosti ili fikciji. Voli jasan, jednostavan tečan stil, jer bez dobrog stila nema dobrog djela, pa često uspoređuje prijevode istih djela raznih prevoditelja, posebno kada se radi o poeziji.

KASNO JE ZA KAJANJE

Vani je puhala snažna bura noseći pred sobom plastične vrećice i ostalo smeće koje bi našla pred sobom. Jedan pogrbljen lik u crnom kaputu, teškim se je koracima probijao kroz zapuhe vjetra koji ga je vraćao nazad, kao da mu ne dozvoljava da ide kamo je naumio.

Borama izbrazdano lice se uvuklo u visoki ovratnik kaputa, crni šešir, koji je vidio i bolje dane, bio je nabijen na uši. Ogledavajući se po kućama, čovjek je išao korak po korak.

Tražio je pravi broj. Iz džepa je izvadio zgužvani papirić i škiljeći u njega, provjeravao adresu.

Napokon je pronašao kuću. Skrivena među palmama, na vrhu brda, uzdizala se je prekrasna, bijela građevina okružena velikom terasom na kojoj su se, pod naletima vjetra, svijali bijeli oleandri.

Strme stepenice su vodile kroz njegovan vrt do glavnog ulaza. Čovjek se je lagano, korak po korak uspinjao prema zgradi pridržavajući se za kamenu ogradu. Iscrpljen od puta, gladan i iznuren klonuo je pri kraju stubišta.

Marijana je stajala u dnevnom boravku gledajući kroz prozor igru vjetra među granama palmi. Zamišljena i odsutna duhom, nije primijetila da joj je Damir stao iza leđa.

Odjednom je ugledala nekoga na stubištu i protrnula.

„Damire, netko je na stepenicama, tamo ispred terase!“ uzviknula je u strahu. „Pođi pogledati tko je! Možda netko treba pomoć!“

„Samo da uzmem jaknu“, rekao je Damir i hitro se sjurio niz stepenice.

Damir i Marijana upoznali su se na fakultetu, sprijateljili se, no njihovo prijateljstvo je ubrzo preraslo u ljubav. Ona je bila vitka, visoka plavuša, za nečiji ukus možda pomalo mršava, dok je Damir bio crn, atletski građen. Nakon završetka školovanja i magisterija ozakonili su svoju ljubav. Oboje su bili uspješni poslovni ljudi, napredovali su iz dana u dan, kupili su veliku kuću i osnovali obitelj. Dobili su blizance, dva sinčića. Marijana je bila iz grada, njeni su roditelji živjeli u blizini i svakodnevno uživali u unucima. Marijanina majka bila je u mirovini i nije dozvolila da Marijana djecu odvodi u jaslice, već se je ona brinula o njima i čuvala ih kada bi njih dvoje radilo.

Damir je bio iz malenog sela, dolazio je iz skromne obitelji. Do polaska na fakultet živio je s majkom, pomagao joj u svemu, jer otac mu je poginuo na poslu dok je on još bio beba. Majka i on živjeli su od očeve mirovine i preživljavali iz dana u dan. Ipak, majka ga je uspjela školovati kako bi mogao upisati fakultet. Prodala je svoju očevinu te dala sav novac za njegov studij.

Željela je da njen sin postane «netko», željela je da se makne iz tog praznog sela. I otišao je.. Nakon njegovog odlaska u grad, vidjela ga je samo četiri puta.

Dotrčavši do čovjeka koji je ležao preko stuba, Damir je lagano okrenuo mršavo tijelo. Srce mu je zadrhtalo, munja mu je proparala sljepoočnice.

„Taj čovjek, što on radi tu? Bože, što je njega natjeralo da dođe na moju adresu?“ Tisuću pitanja letjelo je Damirovom glavom, a na ni jedno nije znao odgovor.

„Željko! Željko!“ vikao je Damir. Pokušao je otkopčati starčev kaput da mu opipa bilo, kada je začuo lagani šapat: „Marija, Marija me je poslala da te nađem.“

Nakon dužeg vremena, Damir se je sjetio majke. Previše obaveza zaokupilo je njegove misli, tako da je zaboravio bolesnu staricu u selu koje još samo crne vrane posjećuju.

„Željko, hajde, polako ustanite, oslonite se na mene.“

Marijana je sve to nepomično promatrala s prozora, a kada je vidjela da Damir vodi stranca prema vratima, pohitala je da mu pomogne.

„Damire, što se je dogodilo, tko je ovaj čovjek?“ uplašeno je zapitala.

„Marijana, molim te, skuhaj nam jaku kavu pa ćemo onda razgovarati dok čovjek dođe malo k sebi.“

Kada je popio kavu i malo se ugrijao, Željko je znatiželjno promatrao Marijanu i Damira.

„Znači, ovo ti je žena, sinko? promuklo je upitao starac .

„Je, Željko“, odgovorio je Damir dok je Marijana sa čuđenjem promatrala došljaka.

„Lijepa ti je žena, a i ti si mi postao ljudina otkako te nisam vidio.“

„Gospodine, jeste li gladni?“ nesigurno je Marijana sjela na stolicu promatrajući došljaka.

„Imam fine pileće juhe da vas malo ugrije.“

„Nemoj se mučiti sa mnom, pojest ću ja što bilo, samo da malo predahnem. Teško vas je bilo naći u ovolikom gradu, eto uz Božju pomoć našao sam vas.“

Damire, prije svega da ti kažem zašto sam ovdje. Marija, tvoja mati, teško je bolesna, već mjesec je u krevetu. Ja sam joj išao po doktora i lijekove, pomognem joj u svinjcu i štali jer ona više nikuda iz kreveta ne može. Žena joj kuha i pere. Jučer me je ujutro natjerala da zovem župnika da je ispovjedi, prije toga mi je dala ovo pismo i novac za kartu. Nije htjela pismo slati poštom, već me je natjerala da te idem tražiti i da ti ga predam osobno.“ Drhtavom rukom Damir je od starca uzeo majčino pismo, polagano je ustao i otišao do prozora. Čitajući pismo slane su suze ostavljale mokar trag na njegovom licu.

Srce mu je parala bol, sjetio se majke, njene muke, njenih riječi.

Pročitano pismo palo mu je iz ruku. Tijelo mu se je treslo u grčevitom jecaju .

Marijana je podigla pismo još uvijek zbunjena i stala čitati nježan krasopis, koji je ponegdje bio umrljan, čini se kapljicom suze. Majka je pisala:

„Sine, među tvojim stvarima pronašla sam ovu adresu, ne znam je li točna. Zato šaljem Željka da te pronađe. Dijete milo, čula sam da se je ostvarila moja želja, da si postao uspješan čovjek. Neka, Bogu hvala. Ne kudim te, dragi sine, znam da puno radiš i imaš brigu o obitelji, ali bi te još jednom željela vidjeti, tebe, moju snahu i unučiće, pa da u miru umrem. Poljubi mi sve troje i dođi što prije! Voli te tvoja majka!“

„Marijana, spremaj se i spremi djecu za put“, uzviknuo je u očaju Damir. Željko, dođite da vam dam nešto da pojedete prije puta. Ja ću vas vratiti.

Je li majka zaista tako bolesna?“ Zabrinuto i sav u očaju pitao je Damir.

„Nemam ti što lagati sinko, mislim da joj je jako malo preostalo vremena. Bolest se je prebrzo proširila“, tiho je odgovorio Željko teško uzdahnuvši.

Krenuli su na put, Damir je vozio šutke dok su mališani mirno spavali. Željko je sjedio pokraj njega i umoran drijemao. Poznati krajolik prolazio je pokraj njih poput filmske vrpce.

Napokon su stigli. Prilazeći kući ugledali su ljude u crnini okupljene u grupice.

Damir je bez daha istrčao iz auta i utrčao u kuću . Bilo je prekasno. Na krevetu mirna, blijeda, njegova majka je snivala vječni san. Nije dočekala sinov povratak. Majko! Doživao je Damir, grleći mrtvo tijelo.

Odaziva nije bilo.

Sahranili su majku na seoskom groblju. Damir je naručio prekrasan spomenik od impale, kamena crvene boje. Prošao je dvorištem i u mislima gledao majku kako hrani kokoši i muze kravu. Samo u mislima...

„Damire, ovo pismo mi je dala Marija za tebe“, čuo je Anin glas iza sebe. Ana je bila Željкова žena koja se brinula o Mariji do kraja.

Otvorio je majčino pismo u kojem ga moli da proda ovo imanje i sav novac da ostavi za školovanje svoje djece. Željezna ruka stisnula je Damirovo srce, sjeo je na klupu lica okupanog suzama i prisjećao se vremena provedenog s majkom . Kajao se je što je zaboravio ženu koja mu je podarila život, koja ga je uputila u život, koja je na kraju ostala sama i napustila život dok je on bio daleko od nje.

U kojoj kući gusle gude, tu žižak na tavanu žito ne jede.
(Ćamil Sijarić)

✧ TIJANA RADULOVIĆ

Tijana Radulović je rođena u Podgorici 1994. Nakon i tijekom studija na podgoričkom Fakultetu političkih nauka, radila je volonterski i profesionalno u brojnim medijskim kućama, od kojih su, kaže, portal *Tragom*, te radio stanice KRŠ i *Antena* ostavile najviše traga. Piše i objavljuje poeziju i kratke priče, a trenutno radi na objavljivanju svoje prve zbirke poezije „Ako može bez protagonista“.

Dvoumi je li njen prvi pogled na književnost bio u svojstvu čitatelja ili u svojstvu budućeg stvaraoca. Samo zna da je kao dijete, na pitanje što će biti kad odraste, odgovarala da će biti pisac.

Ta sigurnost u buduću pozivnu je povremeno napuštala, ali je ljubav prema čitanju uvijek bila prisutna. Zato joj je teško precizirati što kao čitatelj traži od književnosti. Kada se nešto istinski voli, teško se odgovara na to famozno pitanje - *zašto?* Stoga ona, parafrazira Oldosa Hakslija koji u svojoj knjizi „Vrata percepcije“ govori da umjetnost treba imati sposobnost prenošenja čitatelja bilo u radnju, bilo u lik djela.

Autorica nastoji taj efekat postići lakoćom i prirodnošću pisanja. Smatra da za književnost nema ništa pogubnije od izvještačenosti i kvazi-intelektualističkog pristupa. Piscima prvi zadatak treba biti pisanje samo po sebi, a donošenje moralnih sudova (ukoliko ih ima) treba biti logičan slijed procesa. Priča „Himera“ oslikava njen interes u pogledu tematskog opredjeljenja - konflikt, bio on unutrašnji ili vanjski, te dualizam ljudske prirode. „Himera“ sažima uzroke moderne neuroze na primjeru jednog čovjeka i upućuje na koliziju između očekivanja, koje junak postavlja sebi, i stvarnog stanja stvari.

HIMERA

„I dok udišete vazduh, osjetite protok energije od sedme do prve čakre. Osjetite da ste energija, da ste snažni, moćni, i da privlačite samo najbolje stvari u vaš život. Sad izdahnite, i dok izdišete vazduh, oslobodite se svih ...“. Gasi snimak. Ove su ga stvari možda u početku poticale, sad im samo otkriva nelogičnosti. Najgore je ljudima koji su u sredini, nedovoljno mudri za spoznaju, koja može biti posljedica meditacije, a ipak dovoljno pametni da ne svare evropske prerađevine istočnjačke filozofije.

„Na početku“, misli se, „bio je singularitet. Onda se sve raspalo. Je li dualizam suprotan singularitetu? Šta onda da radimo sa trijalizmom, kvartetizmom (ako uopšte postoje), pluralitetom? Može li, inače, jedan pojam da ima više antonima?“ Leži na krevetu i trudi se da nastavi razmišljanja o važnim temama. Ne ide. Sad je raspoložen samo za isprazna maštanja o novom poslu, okolini koja će ga cijeniti i ženi koja će ga voljeti.

Lomi se između misli da smo svi posebni i da nema jednake individue među nama i one upanišade da onaj koji vidi sebe u drugima gubi svaki strah. „Možda je rješenje u međuvarijanti? Svi smo isti, ali su nam nadgradnje različite?“ Pokušava da prati putanju daha od nozdrva do pluća, ali ima neku blokadu u predjelu sinusa koja prekida dalju mogućnost praćenja. Pada mu na pamet da mu je dah muževniji ako diše na usta. Ali i tu ima blokadu, u predjelu grla, i baš kao kod nosa ne može da prati vazduh do krajnjeg odredišta. „Bila bi fora da uopšte ne stiže do pluća i da je moj život samo posljedica jednog opasnog placebo efekta“. To će da kaže Sanji, nju impresioniraju takve priče.

„Sanja, dobra i pomalo naivna Sanja.. Što bi ona rekla da zna da nosim ženinu suknju kroz kuću kad nije tu?“ Jednom je stavio njen karmin i sjenke za oči i malo je falilo da ga uhvati. Kaže da nema nikakve veze sa seksualnom orijentacijom, već da mu to pričinjava zadovoljstvo, nekakav osjećaj da je više biće. I osjeća da je prelijep kad god se šminka. Otac ga je dobro olešio od batina kad je kao dijete obukao sestrinu odjeću. Otac je, doduše, lešio i po alkoholu, ali to je druga priča. Uostalom, nadrastao je to. I to sam. Bez skupih psihijatara kojima daš pare da ti pričaju kako si poseban dok te ispituju o majci, ocu, školskim maltretiranjima i post-koitusnim traumama.

Sanja je prije neki dan sebi dijagnostifikovala disforničnu maniju. Pročitala na Vikipediji simptome i imala ih sve. „Nevjerovatno. Ajde sve, ali ženo, otkud tebi slušne halucinacije? Nego dobro, opterećenost mentalnim poremećajima je baš česta za njenu generaciju. Valjda sebi daju tako na značaju, ko će im ga znat‘.“

Ne zna voli li je. Još manje zna voli li ona njega. Ali ugodno im je zajedno. „To je prava riječ. Ugodno. Bez konflikta, bez pritiska i bez obaveza“. Nekad mu se čini čak i previše „bez obaveza“. Zadnji put su se čuli prije pet dana. Telefon zvoni. „Taman će bit da je ona“. Zove ga sestra.

- Dese, kako je?

- Ej Mićko. Evo standardno, znaš sve. Ti kakav si?

- Evo vala, standardno i ja. Po kući, gledam ove oglase, zalud.

- Ajde čooče, iskočiće nešto. Nisi ni mjesec bez posla. Nego vidi, zovem jer, jes' da će te vjerovatno boljet uvo, ali Stevo je umro, pa reko ako oćeš sjutra sa mnom na čepurke.

- Da nećeš i u ožalošćene da me staviš? Kakvi Deso, hvala na ponudi, ali ga nisam obilazio ni dok je bio živ. Sumnjam da ću sad kad je mrtav. Nego pušti, kako su deca?
- Dobro su, evo idem da ih pokupim iz škole. Ajde ne sprdaj se. To ti je maltene najuža familija.
- Hemija im ide dobro? Dovedi ih kad god ako što treba da im se objasni. Nije da imam obaveza.
- Što će ljudi pričat ako ne ...
- Ako ne dođem? Neka ni oni meni ne dođu. Reka sam što sam imao Dese, kumim te, nemoj mi pritisak oko istih stvari dizat.
- Dobro, Mićko. Kako god očeš. Znaš da ja to iz najbolje namjere.
- Znam, znam. Izvini.
- Svratite ti i Žana neđe.
- Oćemo tamo posle petka. Sva je u frku oko posla. Ajde, čuvaj se.
- Ćao Mićko. Pozdravi Žanu.
- Oću, ajde i ti tvoje.
- Ajde, ćao.

Uvijek mu je to bio problem, plane na familiju, a prema ostalima je možda i previše fin. Nije Desa kriva. Nikome, pa ni njoj, nije rekao da ga je Petar, preminuli stric, zlostavljao u djetinjstvu. „Mislio sam da će mi bit lakše kad umre“. Osjeća snažnu potrebu da razbije nešto. Bijes se, kao gomila kamenja, utapa u očaju. Samo što ovo kamenje ne tone na dno nego svako malo izvire.

„Ajde da ti pokažem što imamo u podrum“, „Jesi li tu majicu od sestre uzeo? Izgledaš kao žensko“. Kad god se sjeti njegovog glasa dobija nagon za samopovrjeđivanjem. Neka se hvata za gušu, nekad sebi izvrće zglobove. Jednom je sebi razbio flašu o glavu i izgovarao se da je to uradio jer je bio pijan. Dosta toga mu je u magli, pa se i ne sjeća kad je počeo da odbija da dolazi u stričevu kuću. Njegovi su to shvatili kao tinejdžerski bunt protiv rodbine, pa ga niko nije ni prisiljavao.

Stric je znao ponekad da svrati kod njih. Rijetko su bili u istoj sobi jer su mu se gadile moralističke pridike o tome kako ovaj sistem ne valja ničem, kako su mladi potpuno poludeili, i kako su nam grad okupirali došljaci. Možda bi, ipak, valjalo da je na vrijeme išao kod psihijatra.

U ovakvim situacijama, zna, najbolja je tehnika skretanja misli. Pali TV. Na dnevniku javljaju da je proizvedena himera čovjeka i praseta. „Što li sve neću čut“. Matične ćelije čovjeka stavljene su u embrion praseta, čime se dobija stvorenje pogodno za svakojaka ispitivanja, i, što mu je primarna namjena, presađivanje organa.

„Kakav li je život tom stvoru?“ A baš je prije nekoliko dana čitao da je jedna žena sama sebi blizanac kao posljedica genetskog kimerizma. Ovaj će izraz morati još pet puta da pročita da bi ga zapamtio. „Ništa gori od života ovog praseta čiju sam slaninu jeo za doručak“. U ranom stadijumu trudnoće dva, ili više embriona se spoje ali svaki od njih zadržava svoj DNK profil. Zaboravio je od čega je DNK skraćenica.

„Ovako je jedna druga žena-himera čak imala dvije različite krvne grupe. Malo je falilo da joj oduzmu starateljstvo nad decom“.

Himera je stvorenje iz grčke mitologije, najčešće hibrid lava, koze i zmije. Bljuje vatru i predznak je nesreće.

Mušterija pita za jedne i dobija cijenu, pita za druge i dobija manju cijenu - i pita zašto je manja kada su čizme jednake. - Nisu jednake, u tim što su za jednu paru jeftinije kalfi se, kad ih je šio, prekinuo jednom konac, a kod drugih se nije kidao, pa su zato jeftinije.
(Ćamil Sijarić)

✧ ZEHRA BAJIĆ ALIĆ

Zehra Bajić Alić rođena 1965. godine u Miričini kod Gračanice, u BiH. Piše poeziju, posebno ljubavnu, ponekad haiku i kratke priče iz svog života. Radovi su joj objavljeni u mnogim zajedničkim zbornicima i u nekim časopisima za književnost i kuluru. Još nije objavila samostalnu zbirku, ali ona slijedi svoj san.

SUSRET

Sve je brzina skakanja sa neba.

Rastanci. Sastanci. Ljudi. Jesmo li svi isti ili prepoznati se ne umijemo? Ili nećemo jedni druge da vidimo otvorenim očima?

Ena je gazila žurnim koracima kroz tržni centar natovarena brigama i potrepštinama za kuću. Šta danas spremi za ručak? Koliko joj je još novaca ostalo na tuđem računu? Tuđem? Nije radila i svaku marku morala je opravdati mužu. Pomisao na to palila joj je obraze.

“Glupa si, Ena! Ko te tjerao da napustiš posao? Ko bi se brinuo o djeci, mami?”

Tješila je samu sebe opravdanjima.

Ena je važila za jako zgodnu ženu. Mada je bila skoro u pedesetim, voljela je taj sportski, mladalački stil oblačenja. Svoju tugu često je krila iza sunčanih naočara ili u velikom nakarminjenom osmijehu. Koliko nezadovoljstva stane u srce jedne takve žene, a ona ga nosi kao trijumf?

Ponekad bi se pitala zašto na sebi nikada nije osjetila pogled drugog muškarca, šta je to u njoj tinjalo da nije privlačila poglede? Možda ta skromnost ili je jednostavno bila takva žena. Kese su bile pune, sada samo treba tegljačit do auta. Gospođa iza nje tako je divno mirisala da se okrenula na čas. Zastao joj je dah.

“Moja Nina! Doista, Nina! Upeglana. Ucifrana.

Mirisna. Punašna kao i uvijek. Još uvijek nosi puno nakita”, mislila je.

“Nina! Draga, pa jedva te poznah!” glasno reče.

“Kakve su to rite na tebi? Kakva ti je to kosa?”

Drugarice su se grlile i ljubile jedna drugoj obraze.

“Živimo tako blizu, a vidjele se nismo... Koliko? Skoro trideset? Kako vrijeme ide!”

“Ti si kao djevojčica! Vidi je, pa ti mi blistaš!”

“Trebaš odrasti, draga! Idemo na kafu!”

“Ne! Kasnit ću sa ručkom.”

“Ma, daj! Pola sata?”

Zgrabila ju je i povelala do kafea.

“Pričaj mi, dušo, pričaj sve! Što radiš?”

“Ma, ništa! Porodica, cvijeće, milion obaveza”, procjedila je Ena. „A ti?”

“Uživam u svakom danu kao da je zadnji.”

“Blago tebi!”

“A što tebi nije blago!?”

“Onako.”

“Gdje ti je muž?”

“Vani, radi.”

“Opaaa! Koka je sama!” smjehuljila se Nina. “Je l’ još uvijek onako lijep?”

“Jest!”

“Volio te! Božeee!”

“Da.”

“Daj, odapni ta usta, čupam ti riječi, ženo! Šta ti se desilo?”

“Ma, ništa! Ja nikada ne idem na kafu... Pa sam zbunjena!”

“No kuda ideš?”

“Nikuda.”

“Zakopala si se u četiri zida? Šta ti je? Imaš li telefon?”

“Imam.”

“FB?”

“Da.”

“Pecaš li?”

“Što?”

“Kako što!? Muške!”

“Ne. Udata sam.”

“I ja sam! Pa šta!? I oni pecaju! Ti vjeruješ svom, ha!? Da tamo negdje nema neku sa strane? Naivna si, curo! Tebe treba pokvarit. Skini te zastore sa očiju. Pišeš li još uvijek?”

“Slabo.”

“Zašto?”

“Ko bi to čitao? Nemam vremena.”

“Prava starinska ženturača sa likom djevojčice! Roviš zemlju, gajiš ruže... Blesava moja drugarice, trebaš izać! Družiš li se sa nekim?”

“Ne. Ma, ne voli to on!”

“Uf! Ko ga pita?”

“Ja ga pitam .On je glava u kući.”

“Ena, ljubavi, ti si sa uma skrenula! Ja ne mogu da vjerujem da ti to izgovaraš! Ko još živi tvojim životom?”

“Ja.”

“Vidim da ti!”

“A ti, kako ti živiš!?”

“Kako ja hoću. Muž mi ima privatno preduzeće, ugađa mi kao bebici.”

“Lijepo je to čuti”, procjedi Ena, “On je puno stariji od tebe.”

“Jest! I to mi dobro dođe. Oni vole mlađu ženu pored sebe.”

“Da. Ali znaju i švrljnit!”

“A ti mu oćutiš. Ja se pravim da ne znam.”

“Kako to preživiš?”

“Sjajno! Odem na putovanje! Odem u provod. Poslije se mazimo.”

Nina se grohotom smijala.

“Ja moram poć! Puno kasnim!”

“Daj mi svoj broj!”

“Evo!”

“Nađem te na fb!”

“Ok!”

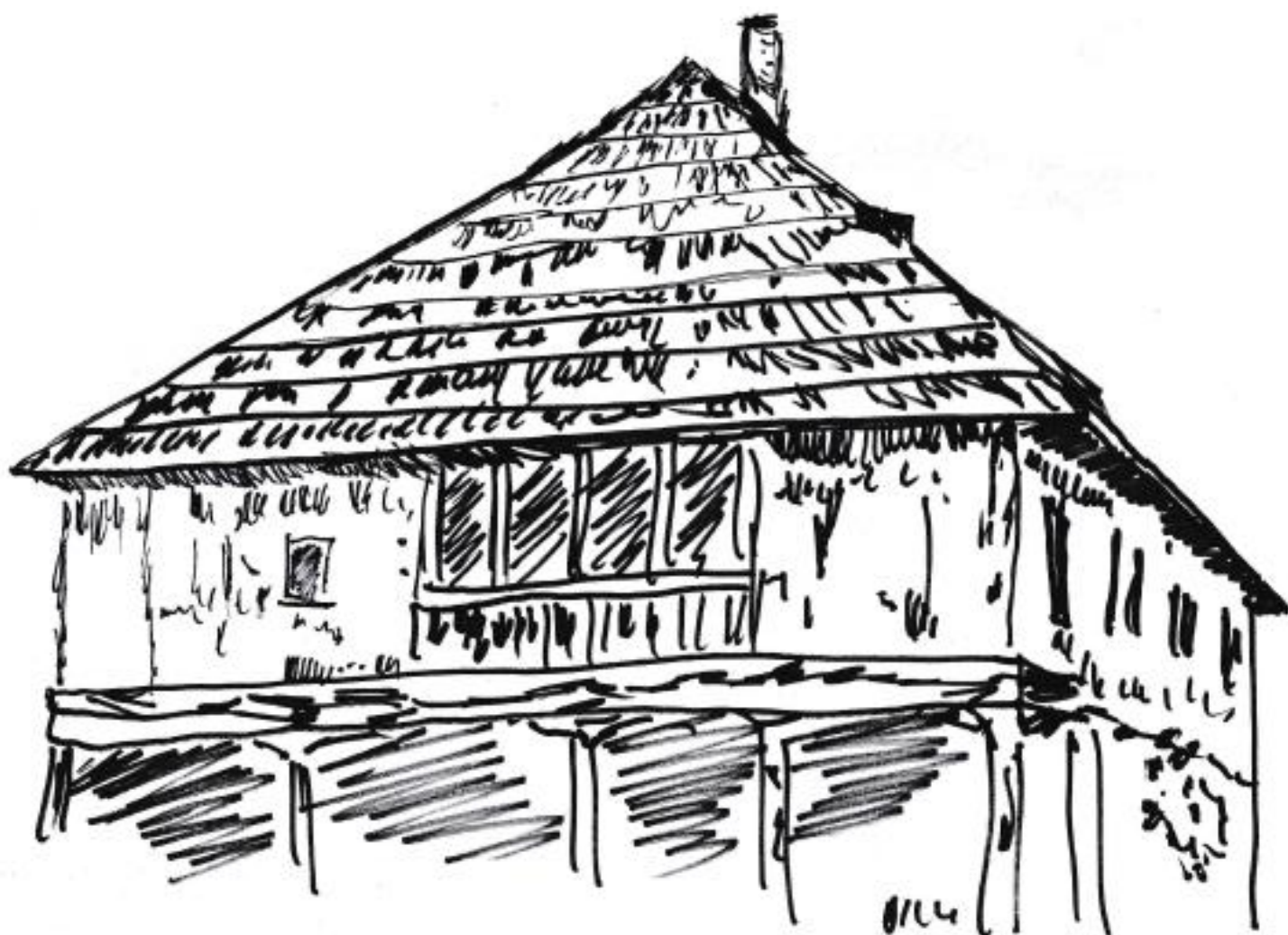
“Ljubim te, puno! Čujemo se!”

“Sledeću kafu ja plaćam!”

“Važi, al’ pod jednim uslovom! Bez poderane majice, izlizanih traperica, tenisica! Hoću da te vidim kao bombaču, ne tako! Važi l’?”

“Da.”

Ena je brzim koracima, skoro trčeći, išla ka autu. Sva je mirisala na skupi parfem svoje drugarice. Zaposjele su je misli o njenim riječima. Da li je ovo doista život što ga ona živi?

✧ ZORAN HERCIGONJA

I ako se bavi slikarstvom, Zoran Hercigonja smatra da književnost predstavlja dominantan oblik umjetnosti u smislu izražajnih mogućnosti. Kaže da je nekada tako mislio, a danas zna da je tako. Riječ, jezik, njegove mogućnosti otkrivanja novih oblika nedorečenosti i borbe protiv kolektivnog literarnog autizma, oduvijek su mu bili poticaj za pisanje i izražavanje. Književnost mu pruža intenzivnu emociju, neku drugu putanju nasuprot svakodnevice u kojoj toliko toga treba „skrivati“ i čuvati zaključano da ne izazove kaos u svakodnevnoj suhoparnoj komunikaciji. Književnost mu pruža obogaćivanje duha, svakodnevnu korespondenciju s velikim umovima i spoznajama, osjećajima i vidicima. To je potreba nemirnog duha i zadaća smrtnika stjeranog u kut najintimnijih lucidnosti. Kratke priče, pjesme recenzije knjiga, eseje te dramske tekstove objavljuje u časopisima Književnost uživo, Kvaka, Avlija, Zvezdani kolodvor, Etna, Eckermann te internet portalima: Očaravanje, Poezija Online, Strane, Metafora, Opusteno. Autor je nekoliko zbirki poezije kao i zbirki kratkih priča te pripovijedaka. Svojim pjesničkim opusom, bio je nominiran za **ZiN** nagrade u 2018. godini.

USPINJANJE NA OLIMP

Vraćao se kući sa zelenim ruksakom na leđima, onim istim u kojem je često nosio prtljagu dok se uspinjao na razna brdašca i brežuljke. Mamio ga je svježi zrak i blizina najsajnije zvijezde. Ljestvama se popeo na balkon, a onda se zavukao kroz prozor na tavan. Na tavanu je sve bilo pobijeljeno plahtama koje su čuvale stvari od prašine i propadanja. Uključio je svjetlo diveći se prostoru tavana. Tavan je bio mjesto njegove najintimnije egzilije gdje je često boravio kada bi mu cijeli svijet dozlogrdio. Stvari pod bijelim plahtama izgledale su kao pokriveni mrtvaci, pokriveni da beživotnom grimasom ne plaše žive ljude.

Otkrivao je jednu po jednu stvar. Ispod plahta stvarno su se nalazili sami mrtvaci.

Mrtve i preparirane životinje bile su opsesija njegova života. Ovdje na tavanu je imao mir i tišinu; ovdje je mogao mrtvim bićima darovati vječnost u prepariranoj formi tjelesnog i bestjelesnog iskustva. Osjećao se kao demijurg, stvoritelj i životodavatelj. Svaku životinju premazao bi posebnom otopinom koja je usporavala propadanje. Imao je cijeli laboratorij kemijskih preparata i oruđa za čišćenje utrobe i lomljenje kostiju. Nije bio izbirljiv; svaka je mrtva životinja od psa, lisice, vuka, fazana do golubice dobila priliku ponovno oživjeti pod rukama majstora. Nedaleko od ormara s kemikalijama, zamijeti mrtvu ptčicu, mrtvu tek nekoliko dana.

Snažan poriv i želja za životom, natjera ga da nježnim i tankočutnim kretnjama odstrani suvišno i preparira vrapčica dajući mu život vječni. Marljivo je radio na njemu dok se svjetlo igralo sa sjenama. Načas bi ugledao na zidu sjenu trogrbog mamuta, načas divovskog pijetla s Elvisovom glavom i mikrofonom. Prisjećao se svake životinje koja je ovdje na ovom istom stolu prešla u drugu dimenziju postojanja. Preparirao ih je ne mareći ni za kakve blagdane i svetke. Često je ostavljao obitelj samu da sama slavi te „licemjerne“ blagdane koji su samo izvor goleme patnje i razočaranja. Jednostavno se zasitio tog judeo-kršćanskog svjetonazora i vizije života. Za njega je život bio ovdje u trenutku preobražaja mrtvog u živo. Bio je veliki svećenik koji svetim rukama, pod nadzorom božanstva mrtvih, faraonu daruje život vječni.

Nakon završenog posla, otire ruke i divi se vrapčiću koji je ponovno đipkao i živ-žavkao. Uzme ruksak, ugasi svjetlo i spusti se ljestvama s tavana te na trenutak zastane pored prozora kuće. Virnuo je na trenutak osuđujućim pogledom probadajući ženu koja je uspavljivala svoju patnju u naručju drugoga. Bilo ih je više; sami nepoznati ljudi. Slavili su... slavili su dan od prije trinaest godina, kada se on uspješno uspeo na Olimp s ovim istim zelenim ruksakom.

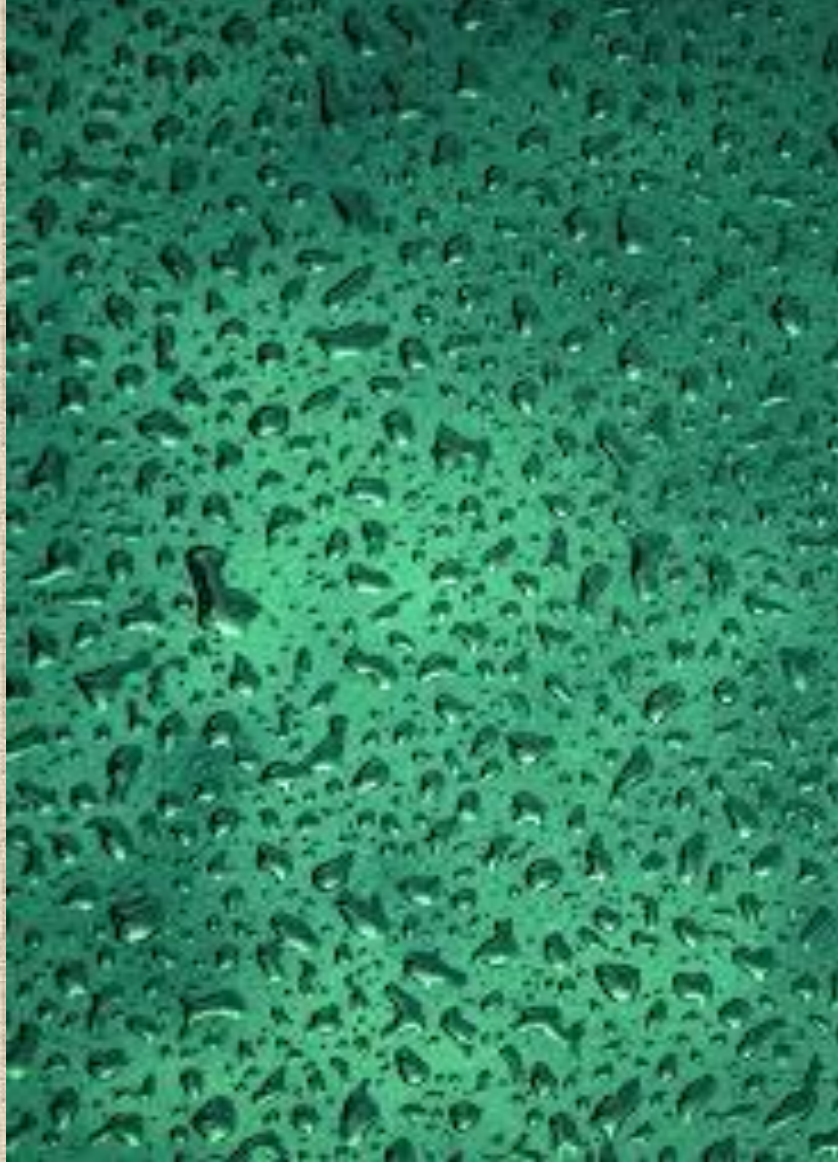
1913.-1989.

SADRŽAJ

ĆAMIL SIJARIĆ

SADRŽAJ

1. Anamarija Galić - Poslijepodnevna ispovijest.....	9
2. Antonija Željka Kahlik – Samo ptice – Kiša i novine.....	12
3. Slobodanka Grljušić - O konju i čovjeku – Misao	16
4. Darija Marković – Moram nekome reći.....	20
5. Dina Bavčić - Kolijevka u šumi.....	25
6. Denis Kožljan – Jedno Pulsko ljetu.....	31
7. Gabrijel Barišić – Za Sarajevo	36
8. Gordana Majdak – Zapisano krvlju.....	39
9. Ivan Gaćina – Između margina asralomisike – Autocesta života – Kockar...43	
10. Jadranka Varga – Priča o čarobnoj ljubavi dvije nerođene duše.....	47
11. Kemal Ljevaković – Haso <i>alias</i> Hans.....	52
12. Ladislav Babić – Na eičkom brvnu.....	58
13. Marija Juračić – ulomak romana „Zona“.....	63
14. Mile Lisica – Majka.....	68
15. Miljenka Koštro – Paukova mreža.....	72
16. Mirko Popović – Putovanje – Ljetu na izmaku.....	74
17. Mirjana Pejak – Peki - Ista priča i narječje.....	80
18. Rozaida Naglav – Mačka – ulomak iz romana.....	86
19. Sanijela Matković – Riječ bijaše na kraju.....	94
20. Snežana Pisarić Milić – U ime (svih) pasa lotalica.....	101
21. Snežana Šolkotović – Šeširi – Dukat.....	105
22. Spomenka Krebs – Moj dječak.....	109
23. Srećko Aleksić – Kad opadaju kajsije.....	113
24. Stanka Sršen – Kome ćeš mene osaviti.....	116
25. Suzana Marić – Kasno je za kajanje.....	121
26. Tijana Radulović – Himera.....	126
27. Zehra Bajić Alić – Susret.....	130
28. Zoran Hercigonja – Uspinjanje na Olimp.....	135

ISBN 978-953-8200-15-1

